

Heimosoturi

ALLAMAINITUT LIIKKEET JA TOIMINIMET OVAT ILMOITTAMALLA TÄSSÄ JULKAISUSSA TUKENEET SUOMEN HEIMOSOTURIEN LIITON TYÖTÄ.

HELSINKI

Ajan Suunta, Kansan Sana Osakeyhtiö.
Hiltusen, Antikvaarinen Kirjakauppa.
O/Y Cosmopolite A/B, hotelli.
Väinö Einiö, Siirtomaatavarain agentuuriliike.
Helsingin Malli O/Y, kappatehdas.
Helsingin Osuuskauppa r.l.
Helsingin Sähkötyö, Siltasaarenk. 3.
»Herkules», kotihieroja, t:mi A. Rilanne.
Hiilentuonti Osakeyhtiö.
I.K.L:n Kauppa Oy.
J. Ivakko, puutavaraliike.
Kansallis-Osake-Pankki.
Kaukonen, Aarno, lakiasiaintoimisto.
Kellokosken Tehdas.
Kirvun Luonnonparantola.
Carl Knief, makkaratehdas.
Keksijäin Patenttitoimisto.
Keskusosuusliike Hankkija r.l.
Konekirjoitus- ja Käännöstoimisto. Oy.
A/B. Emil Lesch O/Y. rautakauppa.
Metsänomistajain Metsäkeskus
O/Y Helsingin Musta Karhu.
Nova, ravintola.
Mikko Nupponen, huonekaluliike.
V. Nurmisalo, siviili- ja virkapukimo.
Oskar Parkkinen, siirtomaatav. tukkul.
O.Y. Perla A.B.
Pohja, henkivakuutusyhtiö.
Postisäästöpankki.
O.Y. K. H. Renlund A.B.
Salama, Pohjola, Kullervo.
I. Salminen, leninkiliike.
SKOHA.
S.O.K.
Hj. Sorsa, kultasepänliike.
Suomalainen Puuasiamies O.Y.
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino.
Suomen Tapetti O.Y.
Suomi, henkivakuutusyhtiö.
Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki.
Söörnäisten Puutavara O.Y.
Talous-Osakekauppa.
Tietoteos Oy.
Töölön Rautakauppa O.Y.
Uimahallin parturiliike.
Uusi Suomi.
Vaatehtimojen Paitatehdas Oy.
Werner Söderström O.Y., kustannusliike.
A/B.Vesijohtoliike-Huber O/Y.
J. F. Videmark, kelloseppä.
J. Wälkky, Siviili- ja Virkapukimo.

HÄMEENLINNA

Enok Rytkönen, kirjakauppa.

JYVÄSKYLÄ

Elias Jokinen, kangaskauppa.

KOTKA

AB. J. Bruhn, ahtausliike.

KOUVOLA

Oy. Karjakeskus.
Kouvolan Kirjakauppa.
Kouvolan Ympäristön Osuusliike r.l.
Hotelli Manner.
Juho Manner Oy.

KUOPIO

Kuopion Rohdoskauppa OY.
F. Kusmin, Kangaskauppa.

LAHTI

Hämeen Huopa O.Y.
Lahden Rautakauppa O/Y.
Oululainen Kotileipomo.

LAPPEENRANTA

Saimaan Saha.

LOVIISA

Nordström O/Y, laivanvarustamo

OITTI

O.Y. Oitin Tiilitehdas.

OULU

Karjanmyyntiosuuskunta Pohjola.
J. A. Lukkarila.
Juho Murtonen, valimo.
Oulun Kauppa-Osakeyhtiö.
Oulun kaupungin Säästöpankki
Oulun Villatehdas O/Y.
Pohjanmaan Kauppiaiden Osakeyhtiö.
O/Y. H. W. Snellman A/B, rautakauppa.
Osakeyhtiö Toppila.
Voinvientiosuusliike Valio r.l.

SALO

E. J. Leino, uuniliike.
Salon Saippuatehdas OY.

SAVONLINNA

Etelä-Savon Kirjapaino O/Y.
H. Huittinen, Lyhyttavaraliike
Huttunen & Hirvonen, Kangastavarakauppa.
Jokela, Viljo, Kulta- ja Kellosepänliike.
V. Järviö O/Y.
Keski-Suomen Osuusliike r.l.
Keski-Savon Kirjakauppa.
Kojonen & K:i O/Y.
J. Kontinen Kangas- ja Sekatavarakauppa.
Kärki, J., Vaatetusliike.
Paavo Pitkänen, Ruoka- ja Siirtomaatavarakauppa.
Rantapaviljonki.
Savonlinnan Autokoulu ja Konekorjaamo.
Savonlinnan Kauppa-aitta.
Savonlinnan Kirjapaino O/Y. »Itä-Savo».
Savonlinnan Kumikorjaamo.
Savonlinnan Lakiasiaintoimisto Rajasalo & Nevalainen.
Savonlinnan Seurahuone.
Tulonen & Broms, asianajotoimisto.
Turunen & Vienola, asianajotoimisto.

VAASA

M. Salah, kauppias.

VIIPURI

EVA, Villa- ja Lyhyttavaraliike
T:mi Esteri Honkanen, Kudonnaistehdas.
J. Leskinen, Vilja- ja Siirtomaatavaratukkuliike.
Pyramid, Rakennusosakeyhtiö.
Suomen Vaatturien Kangaskauppa O/Y.
Vakuutusosakeyhtiö Karjala.
Viipurin Höyryleipomo Osakeyhtiö.
Viipurin Tupakka O/Y.

Suomen Heimosoturien Liiton pääsihteeri: Kapt. M. Aarnio Helsinki, Runeberginkatu 3; Puhelin 20 341—14

Heimosoturi

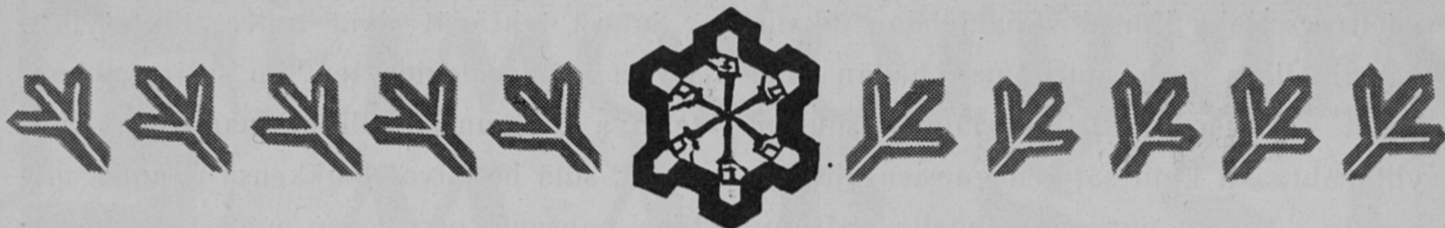
SUOMEN HEIMOSOTURIEN LIITON JULKAISU

TOIMITUSKUNTA:

E. KUUSSAARI — R. NORDSTRÖM
ERKKI E. PUOMI — E. RIHTNIEMI
ELIAS SIMOJOKI — L. TIITOLA
M. PARVIAINEN — E. KUREJOKI
M. A. AARNIO — Y. RANNIKKO

**OMISTETTU KAATUNEILLE
HEIMOSOTURI-ASEVELJILLEMME**

HEIMOSOTIEN SYNTY JA PERINTÖ

un vieraat valloittajat olivat muinoin saaneet Suomen heimon maat taivutetuiksi valtaansa, muodostui suomalaisten suhtautuminen vieraisiin vallanpitäjiin jatkuvasti myönteiseksi. Tämä määräsi kehityksen suunnan, vaikka aina väliin nousikin miehiä muistuttamaan heimomme erikoisuuksista, mahdollisuuksista ja sitä uhkaavista vaaroista. Itsekkyyden luonnepiirteet pitivät kansaa omassa keskuudessaan alati erimielisyyden teillä ja niin se sai tyytyä kaikkeen, mitä muualta määrättiin. Muinaissuomalaisten kalevalaishenkinen kulttuurikin alkoi varsinkin Ruotsin vaikutuspiirissä painua kokonaan maan rakohon, kun tämän »noitaheimon» henkisiä pääomia suorastaan vainottiin, vieläpä roviopolttojen uhalla. Suomen heimon elämä alkoi olla jatkuvaa alistumista, ikuiseen muukalaiseen käskyvaltaan ainaista tyytymistä oman vapauden ja oman kulttuurin tuhon kustannuksellakin.

Suomen heimo oli 20 vuotta sitten häikäilemättömän venäläisen ikeen painamana joutunut lähes toivottomuuden partaalle. Mutta silloin se havahtui itsenäisyysmiesten herättävään huutoon: irti sortajasta!

Suomen mies kääntyi etsimään heimollensa vapautta ja huomasi, että se oli saavutettavissa vain taistelun tiellä. Entinen itsekkyys oli vaihdettava täydeksi uhrimieleksi. Näin syntyikin kansankokonaisuutta edustava jääkäririntama.

Syttyi jääkäriajatus: »Häme, Karjala, Vienan rannat ja maa, yks suuri on Suomen valta». Siinä ilmeni Suomen heimon historiallinen tehtävä puhtaimpana. Kaiken ihmisoikeuden nimessä oli vihdoinkin kohonnut ilmoille vaatimus Suomen heimon vapaudesta.

Suuren suomalaisen pohjolan etsikkoaika näytti jo toivehikkaana kajastelevan. Mutta synkät henget nousivat jälleen Suomen niemen kansaa repimään. Sekin osittainen yksi-

mielisyys, joka ilmeni vapaussodan aikana, näytti olleen vain suurimman hädän sanelema. Jälleen harkittiin elämän suuntaa yhtä ahtaasti kuin satojen vuosien ajat ennenkin. Oman nurkan kohdalle sattunut vapaus riitti useimmalle, kunhan vain entinen itsehyväinen elämä oli tyydytetty.

Mutta itsenäisyysmiehet ja jääkärit eivät heittäneet omaksumaansa suurta ajatusta. He tahtoivat viedä vapautta kaikkialle heimoveljilleen, ja heihin liittyivät epäitsekkäät, uhrivalmiit Suomen miehet, ennen kaikkea kirkaskatseinen Suomen nuoriso. He eivät tunteneet rauhaa, koska vain osa omaa kansaa oli saanut vapauden. Heidän kunniansa ei sallinut kärsimättä katsella, kuinka vielä vihollinen tallasi veriveljen peltoja ja maita.

Syntyi *heimosoturirintama*, jonka vaikutus ulottui Riianlahdelta Jäämerelle, kokonaisuus, jossa jälleen seisoivat saman hengen sitomina rinnakkain herra ja työmies, köyhä ja rikas. Mutta Suomen niemeltä ei riittänyt kuitenkaan uhrivalmiutta ratkaisuun saakka. Vain Viron veljeskansalle ulettui heimosoturin miekka luomaan vapauden. Muualla, missä vihollinen oli myöskin jo peräytymisen ja antautumisen tilassa, tuli toisilta tahoilta iskuja, joiden torjuminen ei ollut heimosoturien vallassa.

Suuret tehtävät eivät tulleet täytetyiksi. Mutta heimosoturien teot on silti aina asetettava kunnian paikalle ja mainittava kunnialla, sillä he olivat kaikkensa panneet alttiiksi kansansa oikeuksien puolesta ja monet heistä uhranneet henkensä lähimmäisen rakkaudelle.

Jääkäriajatuksen ja sen suuntaa jatkaneen heimosoturiaatteen perinnöt, heimosotavuosien nuorison puhtaat aatteet sytyttivät uuden pysyväisen tulen kansamme kehityksen vartiolinjalle — aatteen, jota »ei väkivoima saa pois Pohjan taivahan alta». Sen on Suomen nuoriso omaksunut vaaliakseen sitä eteenpäin polvesta polveen. Se haluaa kasvattaa kansallista rintamaa, kehittää heimosoturiaatteen mukaista kansallista kokonaisuutta, jossa jokainen on saman, yhteisen isänmaallisen aatteen, suuren suomalaisen ajatuksen elähyttämä. Se näkee suomalaisen kansakuntarakkauden herättämisessä ja suuren suomalaisen rintaman kasvattamisessa tien, jolla vähälukuinen kansa voi nousta kyllin voimakkaaksi luomaan kaikille pohjolan suomalaisille tyydyttävät olot ja kansallisen vapauden.

Jokainen maailman elävä kansa pyrkii asettamaan päämaalinsa kyllin korkealle ja saattamaan äänensä kuuluville nykyisessä kansallisuuksien vapaushuutojen meressä.

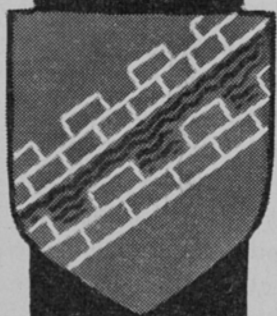
E. Kuussaari.

HEIMOSOTURIEN MARSSI

Ylös yöstä jo valkeaan vapauteen
tämä herjattu heimomme nousi.
Uran uurtaa se tahtoi jo itselleen,
oli liian jo kireä jousi.
Oli kärsitty kyllin jo pistintä vainon,
me tunsimme kahleiden paatisen painon,
mut meill' oli usko ja tulevaisuus,
nous Suomelle aamu jo uus!

Toki tiesimme: — vielä on kesken työ.
Veriveljeä vennäin valta
yhä, pirstoen, ruoskalla sorron lyö;
— se on nouseva ikeensä alta! —
Jo nyt aika on auringon sillekin koittaa,
jo vapauden tuulia Pohjoinen soittaa.
On katkeeva kahleet, on uurtuva tie,
joka usvasta valohon vie.

Ja siks mielessä miesten nyt aatos tää
kyti polttavan kuumeen tavoin.
Oli kirkas ja rohkea määrän pää,
ovi onnehen nyt oli avoin.
Oli uskoa, uhmaa ja urhojen mieltä
ja taas puhui tapparat tuttua kieltä,
kun sankarit nää sydänuhrinsa toi
ja kun torvet jo korvessa soi.

— Kirot heimomme harteelta kirvotkoon!
valan kutsua kuulimme jalon.
Pian Riianlahdelta Petsamoon
paloi rintamat soihtuina valon.
Sota kentillä soi elon, kuoleman arvan,
ja Pihkovan, Marienburgin ja Narvan
taas aukaisi tiet veli veljyelleen . . .
— Satu seestyi jo vapauteen.

Mutta valjennut vielä ei aamun koi
yli Inkerin angervoisen.
Karu kohtalo Karjalan kammitsoi,
— yhä on se nyt orjana toisen.
Piti heittää ne alttiiksi vainon ja vaivan,
pois poiketa Äänisen porteilta aivan,
— sai taipua uhma ja urhoollisuus,
tuli tuska ja toivottomuus.

Piti Kannanlahdet ja Syvärinsuut
yhä sulkea Suomesta surren,
Rukajärvet, Tiirot, Prääshat ja muut
vihamiehelle hammasta purren.
Ajan ankean oikkuun me uuvuimme nurjaan,
jäi veljemme kohtalon kuiluhun kurjaan.
Taas hartaimmat haaveemme halla nyt vei,
— mutta u s k o m m e murtunut ei.

Epätoivonkin kohtalot kärsityt
sitoo yhtehen soturiveikot.
Ja jos harvennut joukkomme onkin jo nyt,
toki liitossa emme lie heikot.
Ja nyt aatetta meiltä ei viedä voi halla,
sit' ei enää poljeta anturan alla.
— Nyt nyrkkihin taas käden hervahtaneen
se on nostava vartiokseen.

Viro, Inkeri, Aunus ja Vienanmaa,
koko Karjala, Vepsä ja Kuolla!
Enää ei tätä heimoa silpoa saa
idän ies rajan tään sisäpuolla!
Veri Tuuloksen virrass' ei tulvinut hukkaan,
myös kerran on aatteemme aukeeva kukkaan!
Siks rautainen tää sana raikuva on,
— vala veljien horjumaton.

Reino Hirviseppä

Omistettu Suomen Heimosoturien Liitolle.

HEIMOSODAT VUOSINA 1918—22.

uomen Heimosoturien Liitto on ottanut ensimmäisten tehtäviensä joukkoon vuosina 1918—22 käytyjen heimosotien tutkimisen kaikessa laajuudessaan sekä näiden sotien loppumattomien muistojen vaalimisen. Kun »Heimosoturi»-julkaisussa tullaan jatkuvasti kuvaamaan ja käsittelemään näitä sotia, on syytä nyt aluksi esittää näistä sodista tärkeimmät piirteet.

MALMIN—KUISMAN RETKIKUNTA V. 1918.

Yksityisiltä tahoilta tehtyjen alotteiden johdosta teki Vapausarmeijan päämaja suunnitelman hyökkäystä varten Itä-Karjalaan maaliskuulla vuonna 1918. Itä-Karjala tuli vallata kolmelta taholta samanaikaisesti tehtävällä hyökkäyksellä, jonka tulisivat suorittamaan Kuulan ryhmä Sortavalasta, Malmin ryhmä Kajaanista ja Walleniuksen ryhmä Kuusamo—Kuolajärven suunnalta.

Kuulan ryhmä ei päässyt toimintansa alkuunkaan, kun sitä varten jo kootut voimat oli lähetettävä Karjalan kannaksen rintamalle.

Everstiluutnantti C. W. Malmin ryhmä koottiin Kuopiossa, josta se 16 pnä maaliskuuta lähti Kajaaniin. Se käsitti aluksi yhden komppanian, mutta täydennettiin pian parilla komppanialla. Ennen ryhmän lähtöä Kuopiosta asettui päämaja sen matkan suhteen kielteiselle kannalle, mutta asian innostamana jatkoi Malm tästä välittämättä etenemistään itää kohden.

Malmin retkikunta ylitti rajan 21 pnä maaliskuuta Raatteen ja Latvajärven väliltä. Jonkun aikaa Uhtualla levättyään ja harjoitettuaan miehistöä jatkoi se marssia päämääränä Vienanmeren rannalla olevan Kemin kaupungin valloitus.

Vihollisesta ei tähän saakka ollut mitään vastusta, mutta Muurmannin radan varrella tiedettiin sillä olevan vahvojakin voimia. Huhtikuun 10 pnä ryhdyttiin hyökkäämään Kemin kaupunkiin. Jo kaupungin itäpuolella jouduttiin voimakkaan vastustajan kanssa tekemisiin. Kun vihollinen sai viime tingassa lisävoimia kasvoi sen ylivoima niin huomattavaksi, että eteneminen pysähtyi jo kaupungin ulkopuolelle. Päämaaliin ei päästy ja retkikunta sai peräytyä takaisin Uhtualle.

Seurasi pitkä rauhallinen aika, joka kului harjoitusten ja tiedustelupartioinnin merkeissä. Kesällä sairastui retken johtaja Malm ja hänen tilalleen tuli jääkärikapteeni Toivo Kuisma.

Loppukesästä ryhtyivät liittolaiset joukkoihinsa värvättyjen karjalaisten avustamana sotatoimiin retkikuntaa vastaan. Retkikunta oli odottanut Suomesta avustusta, mutta ei ollut saanut toistaiseksi mitään apujoukkoja. Ainoan tuen muodostivat sille karjalaiset suojeluskunnat.

Muutamien taistelujen jälkeen, joista Vuokkiniemessä 1 pnä lokakuuta suoritettu taistelu oli viimeinen, joutui retkikunta peräytymään 2 pnä lokakuuta Suomeen.

Jumalanpalvelus Paanajärvellä 14. 4. 1918.

KUUSAMO—KUOLAJÄRVEN SUUNNAN TAISTELUT V. 1918.

Koillis-Suomessa olivat sotapuuhat kehittyneet alkuunsa yksityisestä aloitteesta, vaikka ne, kuten mainittu, liitettiin yhtenäisyyden vuoksi päämajan suunnitelmaan. Ne saivat päämajan taholta tukea m.m. siten, että tälle rintamalle lähetettiin vähäinen määrä kutsunnan kautta saatuja n.s. jääkärijoukkoja. Sotatoimien välittömänä aiheena oli punaisten uhkaava toiminta Kannanlahden taholla.

Vuoden 1918 alkutapahtumien aikana oli Suomesta paennut huomattavia punaisia joukkoja rajan yli Vienaan. Siellä ne olivat alkaneet kiihoittaa Muurmannin radan varsilla olleita suomalaisia ja karjalaisia työläisiä ja yllyttäneet näitä liittymään joukkoonsa, jonka avulla he aikoivat lähteä hyökkäämään Pohjois-Suomeen muodostaakseen siten rintaman valkoisen armeijan selkäpuolelle. Punaiset hankkivat aseita etelästä. Varusteita ja muonaa oli

heillä yllin kyllin Kannanlahden ja muiden Muurmannin rautatien keskusten varastoissa.

Tiedot punaisten puuhista tulivat hyvissä ajoissa Suomeen. Pohjois-Suomessa, Oulussa ja Rovaniemellä ryhdyttiin heti vastavalmisteluihin. Tuloksena oli Kuusamoon ja Kuolajärvelle kootut joukot, joiden päälliköksi määrättiin jääkäriyliluutnantti K. M. Wallenius.

Kun punaiset sitten lähtivät hyökkäysretkelle Suomeen kuljettaen mukanaan asekuormia, saatiin heidän yrityksensä heti alkuunsa torjutuksi. Walleniuksen joukon tarkoituksena oli saada punaiset heitetyksi koko pohjoisesta Vienasta ja Kuollasta tiehensä. Mutta useista yrityksistä huolimatta tarpeellisen aseistuksen puutteessa kaikki hyökkäykset epäonnistuivat. Joukon vahvuus, joka kohosi noin 1,000 mieheen, olisi kyllä ollut tehtävään riittävä ja päällystö, jonka pääasiassa muodostivat jääkärit, olivat myös tehtävänsä tasalla.

Näistä maalis-huhtikuussa käydyistä taisteluista, joissa moni urhea suomalainen uhrasi henkensä, oli ratkaisevana seurauksena, että punaisten uhkaava hyökkäys saatiin torjutuksi. Tällä seikalla oli vapaussodan aikaisissa oloissa huomattava merkitys. Jos punaiset, joiden päämääränä oli Pohjois-Suomen valloittaminen Oulua myöten, olisivat saavuttaneet edes osittaisen voiton siten, että Peräpohjola olisi joutunut heidän haltuunsa, olisi epäilemättä huomattavasti kommunistinen Pohjois-Ruotsi noussut heidän rinnalleen ja sen mukana varmaan myös Pohjois-Norja.

Tämä tilanteen kehitys olisi arveluttavasti horjuttanut valkoisen armeijan tilannetta maalis—huhtikuun ratkaisuvaiheissa ja tehnyt vapaussodan pitempiaikaiseksi sekä moninverroin tuhoisammaksi kuin miksi se lopulta muodostui.

LAITISEN JA RENVALLIN RETKIKUNTA PETSAMOON V. 1918.

Sen johdosta, että englantilaiset olivat alkaneet vuoden 1918 alussa miehittää Kuollan satamia ja koska Petsamon alue vuoden 1864 sopimuksen mukaan kuului Suomelle, ryhtyivät tohtorit Onni Laitinen ja Torsten Renvall puuhaamaan tuon alueen valtaamista. Tohtori Laitinen kääntyi jo helmikuulla tässä asiassa Vaasan senaatin puoleen. Senaatti suhtautui esitykseen aluksi epäilevästi, mutta hyväksyi kuitenkin myöhemmin alotteen.

Näiden yksityisten henkilöiden toimesta lähti sitten huhtikuulla Rovaniemeltä retkikunta Jäämerta kohden. Sen etujoukko ylitti Suomen rajan 27. 4. ja eteni Salmijärvelle, josta venäläinen vartiosto pakeni ammuttuaan muutaman laukauksen.

Salmijärvellä oli retkikunnan vahvuus noin 70 jalkamiestä ja 11 ratsumiestä. Joukolla oli myös 2 konekivääriä. Salmijärveltä päin käytiin miehittämässä Boris Gleb.

Hiihtojoukkoja Kuolajärvellä.

9. 5. lähti retkikunta vaeltamaan Petsamon tunturien yli poroilla. Lunta oli näet niin vahvasti, että hevosia ei voitu kuormastossa käyttää.

10. 5. kohtasi joukko Tunturimajassa noin 100 miehen vahvuisen venäläis-suomalaisen punakaartija matruusijoukon. Kaksi tuntia kestäneen taistelun jälkeen, jota tohtori Laitinen johti, lyötiin vihollinen peräytymään menetettyään kymmenkunta miestä haavoittuneina ja kaatuneina.

11. 5. tultiin Laitisen johdolla Vuoremiin ja 12.5. Petsamoon, jossa syttyi taistelu englantilaisia, venäläisiä ja punakaartilaisia vastaan. Englantilaisilla oli kolme laivaa tykistöineen ja konekivääreineen ja heidän vahvuutensa lie kohonnut noin 2,500 mieheen. Retkikunta pakoitettiin peräytymään noin 4 tuntia kestäneen taistelun jälkeen. Ja saman tien se myös palasi Suomen puolelle.

Vaikka retken sotilaallinen tulos olikin tällainen, oli siitä joka tapauksessa seurauksena mielenkiinnon herääminen Petsamon alueeseen ja Jäämeren kysymyksiin. Lisäksi se vaikutti osaltaan siihen, että jo heinäkuussa 1918 ympärysvallat antoivat Suomelle hyväksymisensä Petsamon alueen omistusoikeuteen.

KANNANLAHDEN RETKI V. 1918.

Sotatilanteen jatkuessa Suomen itärajalla kehittyi täältä itää kohden erilaisia sotilaallisia toimenpiteitä vastustajan voimien heikentämiseksi ja niiden toiminnan seuraamiseksi. Jatkuvasti liikkui täten tiedustelupartioita Itä-Karjalan alueella, jonka Suomeen liittyminen oli ajankohtaisena noussut käsiteltäväksi ja toteutettavaksi. Huomattavimpana tiedusteluretkikuntana on mainittava n.s. Kannanlahden retki syksyllä vuonna 1918.

Reserviluutnantti K. Haapalaisen johdolla muodostettiin heinä-elokuulla Lahdessa retkikunta, jonka tuli lähteä tiedustelu- ja räjäytysretkelle Kannanlahteen. Siellä näet tiedettiin olevan huomattavia sotatarvevarastoja. Retkikunta matkusti Rovaniemen kautta Kuolajärvelle, josta se syyskuun alkupuolella eteni yli rajan. Kivijärvelle perustettiin toiminnan tukikohta, josta jatkuva partiointi Kannanlahteen ja sen ympäristöön alkoi.

Paitsi tiedustelutoimintaa suoritettiin myös lukuisia räjäytyksiä. Useita siltoja, varastoja ja rautatietä saatiin tuhotuksi Muurmannin radan varrella. Pohjoisessa ulottui toiminta Sasheikan asemalle saakka.

Toiminta jatkui marraskuun lopulle, jolloin retkikunta palasi Suomeen.

VIRON VAPAUSSOTA VUOSINA 1918—19.

Vallankumouksen seurauksena otti Viron kansakin itse ohjakset käsiinsä ja julistautui 24. 2. 1918 itsenäiseksi »Eesti Vabariik»-nimiseksi tasavallaksi. Silloin hyökkäsivät kuitenkin saksalaiset maahan ja Viron saksalaisten paroonien avustamana järjestettiin siellä saksalainen ylivalta. Saksan vallankumouksen yhteydessä tämä valta kuitenkin marraskuulla 1918 kukistui, joten virolaiset saivat ryhtyä uudelleen olojansa järjestämään. Mutta silloin bolsheviikit käyttivät Viron heikkoa tilaa hyväkseen ja alkoivat tunkeutua maahan. Täten etenivät vihollisjoukot pitkin Suomenlahden etelärannikkoa jo vuoden lopulla uhkaavina Tallinnaa kohden ja etelässä joutui myös Tartto bolsheviikkien haltuun. Viron pieni joukko taisteli uljaasti, mutta oli pakoitettu ylivoiman tieltä vetäytymään maansa luoteiskolkkaa kohden.

Suurimman hädän hetkellä sai Viron kansa kuitenkin ratkaisevan avun veljeskansaltaan. Suomen aktivistit olivat pikaisesti tarttuneet asiaan eikä kestänyt kauan ennenkuin Viron Vapaaehtoisen Apuretkikunnan joukkoja alkoi nousta Virossa maihin. Vihollisen hyökkäys saatiin pysäytetyksi 4. 1. 1919 ja pian alkoi virolais-suomalaisten joukkojen yhteinen loistava hyökkäys. Maa puhdistettiin bolsheviikeista Viron itsenäisyyden ensi vuosipäivään mennessä.

Tämän hyökkäyksen etenemisestä mainittakoon, että 9. 1. valloitettiin Tapa panssarijunan tukemana. Panssarijunien hyökätessä edelleen jalkaväen tukemana sekä merivoimien noustessa maihin useissa kohdin vihollisen selkäpuolella m.m. 17. 1. Merekülassa, saatiin vihdoin 18. 1. Narvan kaupunki valloitetuksi. Narvan valtauksen suoritti majuri Ekströmin Suomalaisen pataljoonan 1. Komppania hyökkäämällä suoraa kaupungin keskustaan huolimatta siellä olleista moninkertaisista vihollisvoimista ja aloitti heti kaupungin puhdistamisen. Hyökkäyksen taktillinen ajatus oli sama kuin vuonna 1700. Tartto joutui virolaisten käsiin 14. 1. urhokkaan Kuperjanovin johdolla. Pajun taistelun jälkeen valtasivat eversti Hans Kalmin johtamat »Pohjan pojat» 1. 2. Valkan kaupungin. »Pohjan Poikain» hyökkäys jatkui bolsheviikkeja vastaan nykyisen Latvian alueillakin ja 21. 2 he valloittivat Marienburgin kaupungin. Voittoisalta Marienburgin retkeltä palattuaan »Pojan Pojat» kävivät vielä ankaria voittoisia taisteluja Petserin suunnalla.

Suomalaisten heimosoturien apu muodostui täten Viron vapaudelle suorastaan ratkaisevaksi, sillä virolaiset olivat, kun tämä apu saapui, menettäneet jo voitonuskonsa. Tätäkään heimosoturien työtä veljeskansamme hyväksi ja samalla myös Suomen itsenäisyyden hyväksi ei voida kyllin korkealle arvioida.

INKERIN TAISTELUT VUOSINA 1918—20.

Vallankumouksen syttyessä olivat inkeriläiset nousseet voimakkaaseen kansalliseen toimintaan ja ryhtyneet suunnittelemaan itselleen kulttuuriautonomiaa. Mutta bolshevistinen liike tukahdutti nämä yritykset niin, että keväällä 1918 oli valta Inkerissä kokonaan kommunistien käsissä.

Silloin ryhtyivät inkeriläiset talonpojat aseelliseen taisteluun vapautensa puolesta. Aluksi keskittyivät taistelut Laukaan ja Oudovan kihlakuntiin, mutta kesän 1918 lopulla laajeni taistelu Jaamaa, Hatsinaa ja Tuutaria myöten. Inkeriläisten toiminta saatiin kuitenkin kukistetuksi vuoden loppupuolelle mennessä.

Tämän jälkeen alkoivat kotiseuduiltaan Suomeen ja Viroon paenneet inkeriläiset puuhata maansa vapauttamista näiden veljeskansojen alueilta.

Länsi-Inkerin suunnalla ryhtyivät inkeriläiset suomalaisten avustamina hyökkäykseen itää kohden senjälkeen kuin Viro oli Narvaa myöten puhdistettu bolshevikeista. Eteneminen jatkui menestyksellisesti Kaprioon ja Yhinmäkeen saakka, mutta silloin saivat monarkistivenäläiset aikaan korjaamattoman sekaannuksen hyökkäämällä takaapäin inkeriläisten huolto-

Pohjanpoikain ensimmäinen pataljoona valokuvattuna Helsingin asemalla Virosta palattuaan.

muodostelmien kimppuun, koska eivät halunneet ensinkään nähdä inkeriläisten kansallista nousua ja menestystä. Inkeriläisten täytyi peräytyä Narvaan.

Pohjois-Inkerissä ryhdyttiin taistelupuuhiin rinnakkaisesti Aunuksen retkikunnan kanssa. Pieni Kirjasalon kolkka saatiin pysytetyksi toista vuotta Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen hallussa kunnes se Tarton rauhan seurauksena 6. 12. 1920 luovutettiin takaisin Venäjälle.

AUNUKSEN TAISTELUT V. 1918 JA SOUTJÄRVEN RETKI TAMMIKUUSSA 1919.

Kun vallankumouksen aikana Venäjällä paljon puhutusta kansojen itsemääräämisoikeudesta ei Aunuksessa enempää kuin muuallakaan näyttänyt tulevan mitään iloa kansalle, vaan päinvastoin väestö joutui ankaran terrorin kohteeksi, alkoi kaikkialla kansan keskuudessa ilmetä tyytymättömyyttä ja kuohuntaa.

Eri tahoilla nousi väestö Aunuksessa bolsheviikkeja vastaan. Syttyi useita aseellisia yhteenottoja ja joissakin paikoissa riisuttiin villiintyneitä bolsheviikkisotilaita aseista. Seurauksena oli tästä vuorostaan rangaistustoimenpiteitä mitä raskaimmissa muodoissa. Kansaa pakeni piilopirteille ja Suomen turviin, josta lakkaamatta anottiin apua tilanteen korjaamiseksi. Myöskin elintarvehätä oli Aunuksessa suunnaton.

Tämän mieltäkuohuttavan tilanteen ja sisäisten taistelujen yhteydessä ryhtyi joukko pakopirtillä olevia aunuslaisia vuoden 1918 lopulla suunnittelemaan Aunuksen aseellista valtausta eräiden suomalaisten avustamana toivossa, että alullepantua työtä seuraisi Suomen taholta laajempia toimenpiteitä Itä-Karjalan asian ratkaisemiseksi.

Tästä kehittyikin pieni retkikunta, joka 6. 1. 1919 lähti Porajärveä kohden vänrikki Kuitusen johdolla. Porajärvi vallattiin 7. 1. ja siitä edelleen pian Soutajärvi, Pälväjärvi, Semssinmäki, Lindajärvi y.m. kyliä. Näistä liittyi yhä uusia miehiä joukkoon.

Noin viikon kuluttua hyökkäsivät bolshevikit kuitenkin retkikuntaa vastaan niin suurella voimalla, että sen tuli lähteä peräytymään. Suomesta ei oltu saatu apua, vaikka oli yritetty hankkia. Soutajärvellä syntyi koko päivän kestänyt taistelu, jota johti urhokkaasti eräs karjalainen.

Retkikunta vetäytyi Suomen puolelle, jonne bolshevikit seurasivat perässä. Kaitajärvellä syttyi 18. 1. taistelu, johon myös rajavartiosto osallistui. Ryöstettyään muutamia taloja vetäytyivät bolsheviikit rajan taakse.

AUNUKSEN RETKIKUNTA V. 1919.

Vienan suunnalla säilyi tilanne vuonna 1919 suurin piirtein rauhallisena. Siellähän viralliselle Suomelle ystävälliset liittolaiset pitivät valtaa käsissään samalla suojellen monarkistivenäläistä Pohjois-Venäjän hallitusta.

Bolsheviikeiltä vallattu sekasortoinen juoksuhauta Viteleessä.

Mutta Aunuksessa noustiin huomattavimpaan heimosotaan mitä vapautemme aikana on käyty. Vuodesta 1918 lähtien oli sieltä tullut Suomeen lukuisia avunpyyntöjä, sillä Aunuksen suomalais-karjalainen kansa halusi vapautua mitä ankarimmasta mielivallasta, johon se oli joutunut.

Ennen kaikkea jääkärien taholla ryhdyttiin vuoden 1919 alussa puuhaamaan apua Aunukselle. Yleinen innostus valtasi varsinkin Suomen nuorison ja suurin joukoin lähti se matkalle liittyäkseen Sortavalassa valmisteilla olevaan retkikuntaan.

Monet vastoinkäymiset, joista »Heimosoturin» toisissa kirjoituksissa mainitaan, viivyttivät onnettomasti retken aloittamista. Vasta pahimman kelirikon partaalla pääsi hyökkäys alkamaan. Tässä yhteydessä ei ole mahdollista lähteä tämän monivaiheisen retken tapahtumia selostamaan, ne vaativat omat esityksensä. Mainittakoon vain, että hyökkäys rajan yli suoritettiin kolmessa ryhmässä 20—21 päivinä huhtikuuta. Eteläisintä ryhmää johti jääkärimajuri Gunnar von Hertzen, keskimmäistä jääkärimajuri Paavo Talvela ja pohjoista ryhmää jääkärikapteeni Maskula. Ylipäällikkönä toimi aluksi jääkärimajuri Gunnar von Hertzen ja esikuntapäällikkönä jääkärimajuri R. Nordström. Myöhemmin tuli ylipäälliköksi nyk. kenraali A. Sihvo. Alussa oli retkellä loistava menestys, mutta pian alkoivat sivuvaikutteet selkäpuolella tehdä tuhojaan. Väliin olivat etapit katkenneina, väliin lisäjoukkojen tuonti estettynä j.n.e. Voittamattomat vaikeudet mursivat lopulta tämän urhokkaan yrityksen, joka voi ylpeillä kymmenistä sankaritaisteluista.

Elokuun alussa samana vuonna oli suurin osa retkikuntaa lopullisesti pakoitettu vetäytymään Suomeen. Vielä yritettiin senkin jälkeen pitää muutamia Aunuksen nurkkauksia miehitettyinä vuoden 1920 alkupuolelle saakka ja ryhdyttiin puuhaamaan viralliseen Suomeen vedoten uutta retkikuntaa. Mutta apua ei tullut. Suomen kansan veriveljet saivat jäädä oman onnensa varaan huolimatta jääkärien vaatimuksesta, miesten, joiden »verestä versoi Suomenkin vapaus».

Aunukselaisia ja suomalaisia heimosotureita v. 1919.

Tämän sodan, kuten muidenkin heimosotien aikana suoritettiin useita huomattavia partioretkiä, jotka muodostuivat ikäänkuin erillisiksi yrityksiksi varsinaisten sotatoimien ohella. Tällaisia ovat m.m. luutnantti Marttinan huomattavat retket.

VIENAN TAISTELUT VUOSINA 1919—20.

»Heimosoturissa» on toisessa yhteydessä kerrottu itsenäisestä Karjalasta 15 vuotta sitten. Vuonna 1919 vapaaksi muodostunut Viena, johon muukin Karjala liittyi, koetti luottaa venäläisten hyvään tahtoon noudattaa kansojen itsemääräämisoikeutta, jota he vallankumouksen yhteydessä olivat julistaneet. Tämän takia koetettiin viimeiseen saakka välttää aseellisia yhteenottoja bolsheviikkien kanssa senjälkeen kuin karjalaiset olivat lokakuulla lyöneet monarkistivenäläiset joukot Kiestingissä. Bolsheviikit esiintyivät usein vähäisiä häiriöitä tuottaen, mutta karjalaiset koettivat pysyä kylmänä. Antoivatpa he bolsheviikkien kerran takavarikoida Vienasta asevarastonkin. Lopulta kävi bolsheviikkien esiintyminen kuitenkin kokonaan sietämättömäksi ja vihdoin ne ryhtyivät Vienan valloittamiseen. Karjalaiset nousivat silloin jatkuvaan taisteluun tukenaan vähäinen määrä suomalaisia. Useita taisteluja jouduttiin tällöin käymään ylivoimaista vihollista vastaan. Näistä mainittakoon Hirvensalmen taistelu, jossa karjalaisen Liehun vähäinen joukko löi 15-kertaisen vihollisen. Sotatoimia hoiti huomattavalta osalta opettaja Heimo Parviainen.

Sankaripatsas Sortavalassa.

PORAJÄRVEN TAISTELUT V. 1920.

Vuonna 1918 oli Repolan kunta ja seuraavana vuonna Porajärven kunta otettu Suomen suojelukseen. Tilanne säilyi näillä alueilla rauhallisena niin kauan kuin liittolaiset ja monarkistivenäläiset joukot sitoivat bolsheviikkien voimat Muurmannin ja Arkangelin rintamille. Liittolaisten poistuttua Muurmannin alueelta vuoden 1919 lopulla ja Arkangelin valkoarmeijan rintaman jouduttua murtumaan ja sortumaan bolsheviikkikumoukseen helmikuulla 1920, bolsheviikkien paino alkoi tuntua Repola—Porajärven rajoilla. Helmikuun lopulla todettiin, että bolsheviikit suunnittelivat hyökkäystä suomalaisten ajamiseksi pois tuolta alueelta.

Porajärven rajaa, jota kohden päätiet idästä päin suuntautuivat, oli varmistamassa osa Savon Jääkärirykmenttiä. Bolsheviikkien ryhdyttyä hyökkäämään Soutjärven etuvartioasemia vastaan 28. 2. lähetettiin puolustusjoukoille vahvistusta Tampereen rykmentin eri pataljoonista sekä Salmin Rajavartiostosta.

Porajärven rajoilla m.m. Soutjärvellä käytiin helmi—maaliskuun aikana useita huomattavia taisteluja, joissa kerta toisensa jälkeen lyötiin lukumääräisesti voimakkaammat vihollisjoukot suurin tappioin peräytymään. Tarton rauhan seurauksena luovutettiin Repola ja Porajärvi takaisin venäläiseen valtaan.

PETSAMON RETKI V. 1920.

Kuten edellä on mainittu katsottiin Petsamon alueen oikeudellisesti kuuluvan Suomelle. Suomella oli siis oikeus ilman muuta ottaa alue haltuunsa, kun se liittolaisten poistuttua Muurmannilta oli jäänyt »ei-kenenkään-alueeksi». Tätä varten järjestettiinkin Suomen hallituksen toimesta tammikuulla 1920 retkikunta Jäämeren rantaa kohden. Retken järjestelyyn vaikutti ulkoministeri Holsti, joka tarkoitti sen suoritettavaksi yksinomaan poliittisena eikä laisinkaan sotilaallisena (lausunto Norjan edustukselle). Nähtävästi ajateltiin, että miltään taholta ei ilmenisi vastustusta, koska asiasta oli sovittu jo varhemmin Muurmannin englantilais-venäläisen sotilasjohdon kanssa. Näin ollen retkikuntaa varten ei varattu mahdollisten taistelujen edellyttämiä voimia, varusteita, aseistusta y.m. Kokonaisvahvuus käsitti 63 henkeä. Retken johtajaksi määrättiin majuri K. M. Wallenius.

Kun bolsheviikit joutuivat Pohjois-Venäjän monarkistihallituksen kukistuttua Muurmannin valtiaiksi, ryhtyivät he puolestaan varmistamaan itselleen Petsamon aluetta. Näin muodostuivat heikon Petsamon retkikunnan menestymisen mahdollisuudet varsin vähäisiksi, mutta sitä ei kuitenkaan vahvistettu sotilasjohdon esityksestä huolimatta.

Bolsheviikit ryhtyivät 22. 3. maihinnousuun Petsamossa, josta saman tien retkikunta sai väistyä Salmijärvelle. Salmijärvellä joutui retkikunta sitten 1. 4. ratkaisevaan taisteluun, jonka tulos oli ennakolta selvä.

ITÄ-KARJALAN SOTA VUOSINA 1921—22.

Tarton rauhansopimusten ja sen yhteydessä Neuvosto-Venäjän tekemien lupausten puitteissa alkoi koko Itä-Karjalassa neuvostojärjestelmän perinpohjainen soveltaminen.

Bolsheviikkien toiminta näissä järjestelypuuhissa kohdistui varsinkin sellaisia karjalaisia perheitä kohtaan, joiden jäseniä oli ollut mukana äskeisissä vapaustaisteluissa sekä karjalaisessa legioonassa Muurmannin radan varrella bolsheviikkeja vastaan taistelemassa. Vallanpitäjäin mielivalta sai mitä häikäilemättömimpiä muotoja. Väestöä vangittiin lakkaamatta, murhia sattui ja elintarpeet riistettiin kansalta seurauksella, että se joutui nälkäkuoleman partaalle.

Karjalan miehet, joissa käytyjen taistelujen aikana oli kasvanut voimakas vapauden henki, päättivät huutavassa hädässä tarttua aseisiin, sillä muuta pelastuksen tietä ei enää näyttänyt olevan.

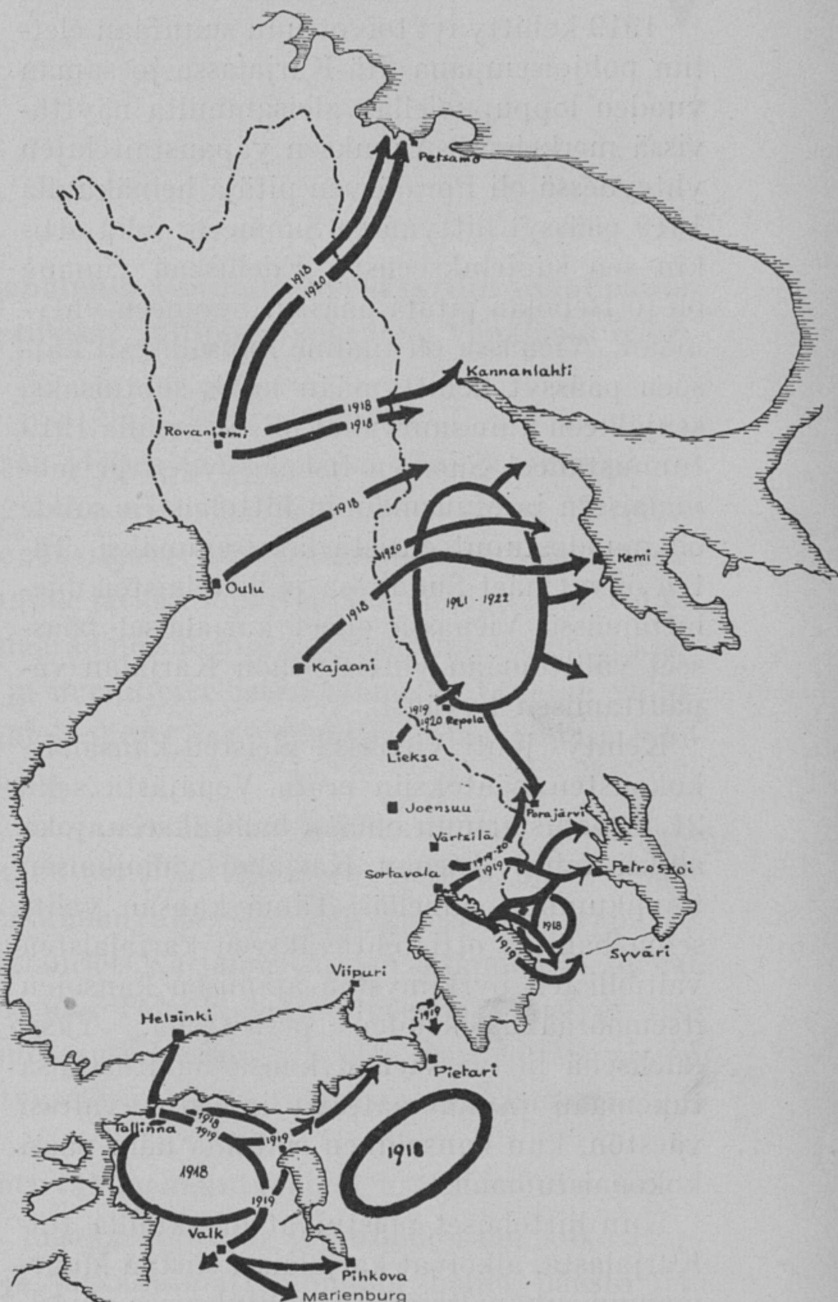
Kesällä 1921 ryhtyivät he karjalaisen Vasili Levosen (Ukki Väinämöisen) ja luutnantti Jalmari Takkisen (Ilmarisen) johdolla laajaan sissitoimintaan nostaakseen aluksi koko Vienan taisteluun. Tämä laaja toiminta, kuten siitä kehittynyt sotakin on aikanaan tuleva laajemman käsittelyn kohteeksi (ks. myös luutn. J. Takkisen kirjoitusta tässä »Heimosoturissa»). Mainittakoon tässä vain, että koko Karjalan kansa nousi yhtenä miehenä johtajiensa mukana taisteluunsa, vaikka edellytykset sen onnelliselle ratkaisulle olivat vähäiset ennen kaikkea aseitten, varusteitten ja muonan puutteessa.

Koko kesän jatkunut sissitoiminta kääntyi varsinaiseksi sodankäynniksi lokakuulla ja joulukuuhun mennessä oli melkein koko Viena ja osa Aunusta karjalaisten joukkojen hallussa. Joukkoihin kuuluivat Metsäsissirykmentti, Vienan rykmentti ja Repolan pataljoona. Karjalaisten taisteluvahvuus oli korkeimmillaan ollessa noin 3.000 miestä, joista noin 300 suomalaista.

Tammikuun lopulla ryhtyivät bolsheviikit hyökkäämään moninkertaisesti ylivoimaisina. Syttyi lukuisia huomattavia taisteluja, joissa karjalaiset puolustautuivat mitä sisukkaimmin, mutta helmikuulla kehittyi tilanne karjalaisille epäedulliseen ratkaisuun. Hyvin varustettua vihollisjoukkoa vastaan karjalaiset eivät kyenneet saavuttamaan voittoa. Useat taistelut muodostuivat karjalaisille tappioksi yksinomaan patruunan puutteen takia, sillä henkilökohtaista urhokkuutta ei karjalaisilta puuttunut. Nälissään, viluissaan ja ilman riittävää aseistusta oli Karjalan sissiarmeija pakoitettu peräytymään Suomeen helmikuun puolivälissä 1922.

Tähän päättyivät takavuosien heimosodat, taistelut Suomen heimon eri jäsenten vapauden ja oikeuden puolesta. Suomalaiset heimosoturit olivat ilman itsekkäitä pyyteitä uhranneet kaikkensa heimoveljien hyväksi. Heimosoturien vallassa ei kuitenkaan ollut näiden sotien saattaminen onnelliseen ratkaisuun. Monet voittamattomat syyt, jotka aikanaan on erikseen otettava käsiteltäväksi, pääsivät vaikuttamaan ja murtamaan heidän lujaotteisimmat ponnistelunsa.

HEIMOSODAT VUOSINA 1918—22

Kartasta selvenevät eri vuosina käytyjen heimosotien pääsuunnat. N u o l e t osoittavat etenemisen syvyyttä. R e n k a a t kuvaavat alueita, missä heimokansa nousi eri aikoina itsenäiseen vapaustaisteluun.

KARJALA VAPAANA 15 VUOTTA SITTEN

Vaikka tilanne Aunuksen taholla ei ollut v. 1919 kehittynyt toivottuun suuntaan elettiin pohjoisempana Itä-Karjalassa jo saman vuoden loppupuolella valoisammilta näyttävissä merkeissä. Aunuksen vapaustaitelujen yhteydessä oli Porajärven pitäjä heinäkuulla 1919 päässyt liittymään Suomeen, joka ottikin sen suojelukseensa. Edellisenä vuonna oli jo Repolan pitäjä päässyt Suomeen yhtymään. Vienassa oli tilanne kansallisesti katsoen päässyt kehittymään myös suotuisaksi senjälkeen kuin suurvallat olivat kesällä 1919 tunnustaneet Suomen itsenäisyyden ja suomalaisten ja Muurmannin liittolaisten suhde oli muodostunut entistä läheisemmäksi. Täten olivat näet Suomessa ja liittolaisten miehittämässä Vienassa olleet karjalaiset päässeet välittömään yhteistyöhön Karjalan vapauttamisen hyväksi.

Kehitys johti Vienassa yleisten kansalaiskokousten päätöksiin erota Venäjästä sekä 21. 7. perustettuun omaan hallitukseen, joka aluksi toimi »Vienan Karjalan väliaikaisen toimikunnan» nimellä. Tämä kansan valitsema hallitus otti tehtäväkseen karjalaisten valtiollisten pyrkimysten ajamisen kansojen itsemääräämisoikeuden perusteella. Yksimielisenä liittyi Vienan kansa hallitustansa tukemaan ja huomattava innostus valtasi väestön, kun kansallinen rintama näin pääsi kokonaistumaan.

Kun liittolaiset poistuivat lokakuulla Itä-Karjalasta, alkoivat karjalaiset siirtyä Muurmannin suunnalta oman hallituksensa alueelle. Mutta liittolaisten turvissa perustettu monarkistinen Pohj.-Venäjän hallitus käänsi silloin heti huomionsa karjalaisten vapauspyrkimyksiin ja lähetti joukkoja Vienan sisäosiin pakoittaakseen karjalaiset alaisuuteensa.

Silloin vapautensa saavuttaneet karjalaiset ryhtyivät heti puolustamaan innokkain mielin hallitustaan ja lähtivät joukkoineen monarkisteja vastaan. Yksimielisyys johti huomattavaan menestykseen. Kun venäläiset olivat juuri ehtineet Kiestingin kirkonkylään, hyökkäsivät karjalaiset sinne 20. 10. 1919 ja tuhosivat perinpohjin koko vihollisjoukon.

Vienan Karjala oli ensi kerran nyt vihdoin vuosisatoja kestäneen venäläisvallan jälkeen täysin vapaa. Vuoden 1919 loppuun mennessä liittyi koko Karjala Uhtuan hallituksen alaisuuteen. Monarkistinen Pohjois-Venäjän hallitus taas romahti kohta tämänjälkeen bolsheviikkikumoukseen, joka syttyi sen omassa keskuudessa.

Karjalan väliaikainen hallitus jatkoi nyt työtään Karjalan taloudellisten ja sivistyksellisten olojen järjestämiseksija asettui kaikin puolin läheiseen yhteyteen Suomen kanssa. Kysymystä Suomeen liittymisestä pohdittiin maakuntapäivillä 21. 3—1. 4. 1920 Uhtualla ja päätetiin se ratkaista kansanäänestyksellä.

Ilman suurempia häiriöitä venäläisten taholta oli vapaa Karjala päässyt uuden elämänsä alkuun. Mutta toukokuun alussa bolsheviikkijoukot tunkeutuivat odottamatta uudelleen Vienaan ja pakoittivat Vienan hallituksen 23. 6. 1920 vetäytymään Suomen puolelle. Joukko karjalaisia taisteli kuitenkin, vaikka vähäisin voimin ja puutteellisin varustein, vapautensa puolesta Tarton rauhaan saakka.

Lyhyeksi oli Karjalan vapauden päivä muodostunut, mutta se oli luonut kuitenkin horjumattoman uskon parempaan tulevaisuuteen ja herättänyt voimakasta kansallistuntoa ja yksimielisyyttä koko Karjalan kansassa. Tämä voimakkaaksi kohonnut karjalainen kansallishenki ilmeni kauneimmissa muodoissaan toista vuotta myöhemmin syttyneessä Karjalan sodassa, jonka kautta Karjalan kansa koetti omin voimin kaikkensa uhraten päätöksensä mukaisesti ponnistautua irti Venäjästä.

KARJALAN JULISTAMINEN IRTI VENÄJÄSTÄ 22. 3. 1920

Vienan Karjalan ensimmäisillä maakuntapäivillä Uhtualla hyväksyttiin maaliskuun 22 päivänä 1920 yksimielisesti suuren innostuksen vallitessa seuraava Venäjästä irtautumislausunto:

»Me Vienan Karjalan kansan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perusteella valitsemat edustajat, kokoontuneina Uhtualle Vienan Karjalan ensimäisille maakuntapäiville edustajavelvollisuuttamme täyttämään, ilmotamme täten omana ja kansamme järkähtämättömänä mielipiteenä, vetoamalla pienten kansojen itsemääräämisoikeuteen, kansamme vanhaan kansalliseen erikoissivistykseen ja maantieteelliseen asemaan Venäjän valtakunnassa, että Vienan Karjala tahtoo itse vapaasti hoitaa asiansa sekä irtautua Venäjän valtakunnasta.

Saman kansan ehdottomana vaatimuksena julkilausumme, että Neuvosto-Venäjän asestetut joukot ovat kiireimmiten vietävä pois Vienan Karjalan Väliaikaisen Toimikunnan alueelta, että kansa saisi vapaasti kokoontua, että nekin historialliset Karjalan rajojen sisäpuolella olevat kunnat, jotka eivät vielä kuulu Toimikunnan alueeseen, saisivat itse vapaasti määrätä vastaisen suhteensa Venäjään ja että Karjala saisi olojen vakiinnuttua yleisellä äänestyksellä määrätä tulevasta asemastaan.»

Maaliskuun 27. päivänä päättivät maakuntapäivät lisäksi esiintuoda:

»että Karjalan ensimäiset maakuntapäivät julkituodessaan koko Karjalan kansan hartaimman ja järkähtämättömimmän halun päästä irti Venäjän valtakunnasta ja ottaessaan kohtalonsa omiin käsiinsä, toivoo kaikkien sivistysvaltioiden myötävaikutusta siihen, että tämä irtautuminen mahdollisimman pian toteutuu;

että irtautumisen tapahduttua samat sivistyskansat tunnustavat maamme täydellisen itsenäisyyden mahdollisimman pian.»

Näin olivat maakuntapäivät tekemällään päätöksellä vetäneet selvän rajan Venäjää vastaan, samanlaisen, minkä Repolan ja Porajärven kunnat Pohjois-Aunuksessa aikaisemmin ja useimmat Etelä-Aunuksen kunnat Aunuksen taistelujen aikana olivat tehneet.

Ukki Väinämöinen.

"KARJALAN METSÄSISSIEN" NOUSU VUONNA 1921.

Kevätkesällä, eräitä päiviä ennen juhannusta, vuonna 1921, ylitti alun toistakymmentä miestä käsittävä joukko Suomessa olleita karjalaispakolaismiehiä Suomen rajan Pielisjärven pitäjän, Kivivaaran kenttävartion pohjoispuolelta. Tämä joukko suuntasi kulkunsa ensin jonkun matkaa rajaa seuraten pohjoiseen ja poikkesi viimein kulkemaan rajasta välittämättä Tunguan suurta pitäjää kohti, josta sen miehistö oli kotoisin. Muutamia päiviä myöhemmin ylitti toinen osasto, mutta luvultaan pienempi, rajan Suojärven pitäjän kohdalta, päämääränään Tiytiän pitäjä. Ja noin kaksi viikkoa ensimmäisen osaston lähdön jälkeen meni Pielisjärven alueelta yli kolmas osasto, sekin suuruudeltaan alle kymmenen karjalaispakolaista. Tämä kolmas ja viimeinen osasto suuntasi kulkunsa rajantakaiselle korpitielle: Pieninkä—Suontale, päämääränään Suontaleen seudut.

Koko kesän liikkuivat nämä osastot, jotka ottivat nimekseen »Karjalan Metsäsissit», ympäri Itä-Karjalaa. Väliin he pistäytyivät salaa kylissä, mutta viettivät suurimman osan ajasta asuttomilla seuduilla, joutuen tällöin elelemään joko paljaan taivaan alla tai käyttämään hyväkseen piilopirttejä, joiksi useinkin sopivat loitommalla asutuspaikoilta olevat talonpoikain metsä- tai kalastuspirtit. Joskus oli uusiakin salapirttejä rakennettava.

Pohjoisen osaston miesluku lisääntyi nopeasti kymmeniksi miehiksi ja vähän pitemmän ajan kuluttua useiksi kymmeniksi. Sen täytyi tarkoituksiaan varten rakentaa kesän aikana kaksi suurta piilopirttiä, toinen Tunguan kirkonkylän lähettyville ja toinen Lusmanvaaran kylän luokse. Sillä tavallisiin metsämajoihin ei olisi kymmeniin lisääntynyt miesmäärä kerrallaan mahtunut, ja yhteiset kokoontumiset olivat silloin tällöin joukolle ja sen työlle välttämättömiä.

Karjalan metsäsissien toiminta oli pääasiassa keskittynyt kansallishengen herättämiseen karjalaisessa väestössä ja Tarton rauhansopimuksen Karjalaa koskevain artiklain tiedoittamiseen. Lisäksi selosteltiin laajemminkin suomalaisen suvun vaiheita. Ja myöhemmin, kun kävi päivänselväksi, että Neuvosto-Venäjä ei edes aiokaan toteuttaa Tarton rauhansopimuksen Karjalaa koskevia lupauksiaan, alettiin sissien toimesta rekisteröidä Karjalan alueella löytyviä aseita, joita talonpojilla oli vähän aikaisemmalta sota-ajalta kätköissään; ja kyliin järjesteltiin sissien asiamiehiä. Sissien joukkoon oli kesän mittaan paennut eräitä karjalaisia puna-armeijalaisia, jotka yhtäpitävästi kertoivat toistuvista levottomuuksista Venäjällä, ja mielten kuohusta puna-armeijan keskuudessa. Lisäksi keväällä sattunut Kronstadtin kapina oli omiaan pitämään sissien mielessä yllä toivoa siitä, että tulee piankin sellainen aika, jolloin saataisiin ajaa Karjalasta pois sanansa syöneen vallanpitäjän raivosokeat edustajat — bolshevikkikätyrit.

Kuta pitemmälle kesä kului, sitä vilkkaammaksi sissien toiminta kehittyi ja sitä laajemmalle ulottui toiminta. Syyspuolella alkoivat bolshevikit pakollisen verojen keräyksen, joka käytännöllisesti katsoen oli väestön putipuhtaaksi röstämistä elintarpeista. Kylissäasujain mielet kiihtyivät. Sissien toimintaa taas uhkasi talven tulo, jolloin jäljet jäisivät näkyviin ja köyhässä maassa ei olisi piileksiville joukoille elämisen mahdollisuuksia, siksipä sissien kantajoukko päättikin pitää suuremman kokouksen kuin mitä omassa keskuudessa oli kesän pitkään pidelty.

Lusmanvaaran piilopirtiltä sissit lokakuun alkupäivinä hajaantuivat pohjois-Aunukseen, Vienaan, itään ja länteen päin kokouskutsuja viemään ja tavanmukaisia kokouksia pitämään. Kokouspäiviksi oli sovittu lokakuun 14 ja 15 päivät ja paikaksi Koivuniemen kylästä länteen, Koiv'ojan varrella oleva suuri suoseutu, jonka jollekin suosaarekkeelle piti kokouspirtti valmistettaman yhteisen kokouksen alkunn.

Kaksi päivää ennen kokousta, aamulla varhain, kun taivas oli harmaiden pilvien peitossa ja jatkuva tihkusade kasteli maisemia, läksi meitä muutamia sissejä Koivuniemen kylästä rakennuspuuhiin. Kuljimme venheellä Koiv'ojaa pitkin, varusteita kuljettaen. Nousimme vetämällä kolmiväyläisen Myllykosken, soutelimme edelleen mustaa virtaa ylös, kiskoimme köydellä venheemme Ylisen Koivukosken niskalle ja siinä lähellä laskimme länsirannalle tiheän rantaryteikön suojaan. Tarvoimme upottavassa rantamudassa ja hypimme huojuvilla mättäillä, kunnes noin sadan metrin päässä saavutimme yksinäisen suosaarekkeen, joka jonkun verran kohosi laajasta rämeestä. Tällä saarekkeella kasvoi tiheää metsää:

Ryteikköä suon rannoilla, tummia korpikuusia ja solakoita honkia keskemmällä. Tänne aloimme viimeistä piilopirttiämme rakentaa.

Kaasimme suuria honkia, sahaisimme pölkyiksi, kaivoimme pirtin pohjan puolen metriä hietaisen maan sisään, kokosimme kivimöykkyjä ja haalimme sammaleita rahkojen tilkkeiksi. Meitä oli vain muutama sissi, joten päivä kului iltaan, emmekä ehtineet edes päästä alkuunkaan katonteossa. Mutta olihan pirttimme mitoiltaan huomattavan suuri: Sen lattialle laskettiin sadan miehen makuulle sopivan, ja korkeus sopi suorana seisovalle miehelle. Yöksi menimme Koivuniemen kylään, josta seuraavana aamuna varhain, venheellä olkikupoja kuljettaen saavuimme työtämme jatkamaan. Teimme välikaton, levitimme sille runsaasti sammalta ja loimme painoksi hietaista multaa. Keskelle itäistä seinää rakensimme kiukaan ja haloimme valtaiset hongat, joista laadimme harjakatoksen. Teimmepä vielä sivuseinille ovet — sekä itään että länteen; ja pitkän ruokalavan joen puoleisen seinän eteen.

Puolelta päivin alkoikin kokousmiehiä kertyä. Tulivat tunnussanaa käyttäen kuten ainakin oma väki. Mutta pianpa tehtiin se huomio, että pienen pirtin olimme tehneet. Ei siinä auttanut muu, kuin nopeasti töihin suurella miesmäärällä. Ja illan pimetessä oli kohonnut toinen, melkein edellisen suuruinen pirtti, jatkoksi entisen pohjoispäähän. Siinä oli vain yksi ovi — itään ja kiuas — sekä oven edessä ruokailulava. Yötä myöten saapui miehiä lisää, tuli läheltä ja kaukaa, kyläkokousten valitsemia ja ilman kenenkään valitsematta muutamia.

Yö vietettiin yhdessä. Eri seutujen miehet kertoilivat toisilleen paikkakuntansa surkeista oloista ja jotkut kiihtyivat raivokkaasti manailemaan kommunistien komentoa. Aamuyöstä uni sentään uuvutti kiihtyneimmätkin lepoon. Sissit ja kokousmiehet nukkuivat rauhassa, ainoastaan vartiomies joenrannalla seisoi ja otti uusia tulokkaita vastaan ja kiertävä partio kuljeksi ympäri saarekkeen rantoja.

Aikaisin aamulla, lokak. 14, alkoi sissien kokous. Se pidettiin ensiksivalmistuneessa ja suuremmassa pirtin osassa. Kokoukseen oli kertynyt kaikkiaan 127 miestä, 17—70 ikävuoden väliltä. Kirjavaa joukkoa! Useimmat olivat pukeutuneet englantilaisiin sotilaspukuihin, jotka vielä olivat verrattain hyvässä kunnossa. Mutta suuri osa joukosta oli täysin repaleissa. Jalkineet olivat melkein poikkeuksetta huonot — tuohivirsuissakin useita. Ja miehet olivat aseissa: Kenellä oli venäläinen sotilaskivääri, kenellä berdaani, jokin taskuase tai käsikranaatti.

Ennen asiain käsittelyä pidettiin yhteinen jumalanpalvelushetki, jonka sissien vanhin »Ukki-Väinämöinen» toimitti. Asetuttiin »Kokoustalon» edustalle neliöön, jonka jälkeen komennettiin: »Lakit päästä!» ja Ukin toimiessa esilaulajana veisattiin vanha kirkkoslavin kielinen rukousmessu:

Joukko Karjalan Metsäsissejä talvisodassa.

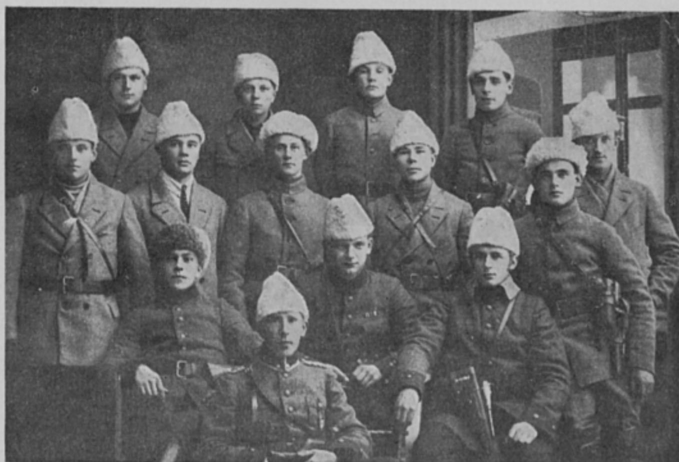
»Pelasta Herra ihmislapsi ja siunaa heidän hyveensä;

Suo Karjalan Kristusta rakastaville metsäsisseille varjelus vihollisistaan;

Säilytä ristin avulla kuvasi heidän sydämissään.»

Laulun jälkeen toimitti Ukki edelleen rukouksen, luki Isämeidän ja Herransiunauksen, sekä kosketteli hetken tärkeyttä. Tämä osa toimituksesta tapahtui sissien omalla kielellä.

Jumalanpalveluksen loputtua siirryttiin piilopirtin isompaan osaan, jossa ensin otettiin selville, ovatko kaikki mukanaolijat rehellisiä miehiä — ettei vaan tiettyjä tsekan kätyreitä olisi mukaan pyrkimässä. Kun asiat näin olivat saatu kohdalleen, avasi Ukki-Väinämöinen kokouksen, puhuen lyhyesti nykyisestä ajasta ja painajaisesta, joka Karjalan kansaa rasittaa, kuvaili heimomme menneisyyttä, sen eläessä orjuuden yössä, kehoitti karjalaisia yksimielisyyteen ja keskinäiseen rakkauteen sekä toivoi, että tässä kokouksessa tehdään päätökset niin harkiten, että niiden takna myös seisotaan tinkimättä. Minä, joka olin hiljattain palannut Suomen puolelta, tein kokoukselle selkoa siitä, miltä Karjalan asia suomalaisista näytti; se selostus ei ollut suinkaan valoisa. Selostukseni jälkeen minut valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. Suomenkieliseksi sihteeriksi valittiin sissi Yrjö Mironen Tunguan kirkonkylästä ja venäjänkieliseksi yksi Uskelan kylän edustajista, Pekka Semenoff.

Karjalan Metsäsissien päällystöä.

»Ilmarinen» työpöytänsä ääressä Kiimasjärvellä helmikuussa v. 1922. Taustalla helsinkiläisten naisten lahjoittama lippu.

Ensimäinen puheenvuoron varsinaisessa kokouksessa käytti Kompakasta kotoisin ollut Mitri niminen talonpoikaisvanhus, teroittaen puheessaan sitä, että nyt on Karjalan miesten itse ruvettava luomaan Karjalan vapauden pohjaa ja samalla esitti, että keskusteltaisiin ensiksi siitä, mihin on nyt ryhdyttävä tilanteen ollessa sellaisen, miksi sen jokainen edustaja tuntee ja tietää. Tämän jälkeen käytettiin useita puheenvuoroja, lyhyempiä ja pitempiä. Jokainen puhuja muun esittämänsä ohella puhui katkeria sanoja sekä entisestä, että nykyisestä komennosta karjalaisella alueella. Jalagin-niminen edustaja Lusmanvaaran lylästä mainitsi esimerkkinä, että jos karjalan miehet ja sen kansa uhraavat voimiaan ja vertaan samanverran oman heimonsa hyväksu, kuin mitä ovat vuosisatojen kuluessa joutuneet uhraamaan vieraan sortajan käskystä vieraitten asiain hyväksi, niin saman suuruisilla uhreilla saadaan Karjala vapaaksi — tai ainakin voidaan luoda sellainen historiallinen pohja, jolta uudet sukupolvet voivat vapautta kohti ponnistella. Pitkän keskustelun ja useiden ehdotusten jälkeen tehtiin myöskin päätöksiä, ja ne kaikki olivat yksimielisiä. Päätettiin mm., että päämääränämme on oleva: »*Irti Venäjästä!*» Tätä asiaa eteenpäin ajamaan piti valita 3-miehinen komitea. Mutta ennen kuin koitean henkilöt valittiin, laadittiin sille ohjeet ja vallan määrittely. Komitean kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä valittiin lippuäänestyksellä. Tulokset: »Ilmarinen.» O. Kivinen ja V. Väinämöinen; varalta V. Kirjanov ja M. Artsunen. Tästä komiteasta muodostuikin sitten koko myöhemmän sodan aikainen hallinnollinen ja samalla osittain sotilaallinen elin.

Kun sissit ja kylien edustajat olivat valinneet »hallituksensa», päätettiin kääntyä Suomen hallituksen puoleen, että se ilmoittaisi Neuvosto-Venäjälle, ettei se enää vastaa Tarton rauhan Karjalaa koskevista kohdista, tai ellei se tähän pyyntöön voisi suostua, se kumminkin avaisi rajansa karjalaisille, koska kuluneena kesänä Suomen raja oli vuoroin ollut avoina ja vuoroin suljettuna. Sillä nyt oli kysymyksessä, kun talvi oli tulossa, että henkipattojen karjalaisten oli joko taistellen pysyttävä maansa kamaralla tai sitten paettava Suomen puolelle.

Ja että Karjalaisten asiaa saataisiin laajemmalti tunnetuksi, päätti kokous kääntyä kirjelmillä lisäksi Puolan ja Viron hallitusten sekä Amerikan Suomessa toimivan Punaisen ristin puoleen. Näin olikin kokouksen ensimmäinen päivä kulunut iltaan. Lähetettäviä kirjelmiä laatimaan valittiin 8-miehinen toimikunta, jonka tuli esittää luonnoksensa kokoukselle seuraavana aamuna.

Kokouksen osanottajat hajaantuivat ruokaansa valmistelemaan ja valittu toiminkunta ryhtyi heti sille uskottua tehtävää suorittamaan. Kirjurit kirjoittelivat kirjelmiä, lojuen lattialla vatsallaan olkien tai yhden poron taljan päällä, toisten näyttäessä tervaslastuilla ja kynttilällä tulta.

Yhä edelleen riitti syksyistä tihkusadetta. Pimeässä yössä roihusivat nuotiotulet ja niiden valossa hääräili satalukuinen karjalaisjoukko, kunnes vähitellen yksi ja toinen kömpi piilopirtin havuille nukkumaan. Toimikunnan kahdeksan miestä valvoivat läpi yön kuorsaavien ja keskenään juttelevien tovereittensa keskellä.

Aamulla alkoi kokous uudelleen lyhyellä jumalanpalveluksella. Toimikunnan valmistavat kirjelmät luettiin ja ne hyväksyttiin sellaisinaan lyhyen keskusteluun jälkeen. Tämän jälkeen päätettiin seuraava kokous pitää lokakuun 28 päivästä alkaen Voingin kylässä. Sitä varten suunniteltiin uusien kokousten pitoa karjalaiskylissä niin laajalla alueella, kuin mahdollista, kokousten pitäjät määriteltiin, päätettiin lähettää partio Aunuksen puolelle ottamaan yhteyttä siellä toimivien kahden sissiosaston kanssa ja Suomeen lähetettävät miehet nimettiin.

Kun näin oli aamupäivällä saatu kaikki suunnitelmat järjestykseen, pidettiin iltapäivällä sotilaallisia harjoituksia, joissa koko kokousmiehistö oli mukana. Kokouksen pöytäkirjat kirjoitettiin puhtaaksi ja niihin piirrettiin nimet tai puumerkit alle.

Lyhyen syyspäivän hämärryttyä kokoontuivat miehet taas uudelleen neliöön piilopirttinsä eteen.

Vala vannottiin. Valapuheen piti Ukki-Väinämöinen. Siinä hän tahtoi erikoisesti tehostaa sitä, että vala annetaan Karjalan maalle ja kansalle sekä jokainen toinen toiselleen. Lisäksi puhui eräs karjalaisvanhus siitä, kuinka hän on kivääriä jo lähes kuusitoista vuotta joutunut Venäjän puolesta kantamaan, kuinka kiväärin perä jo aivan kuin polttaa olkapäätä, mutta sittenkin hän vannoutuu tätä samaa esinettä kantamaan — — ensimmäisen kerran vapaaehtoisesti — kun on myös ensimmäisen kerran kysymys omasta maasta. Voimakkaan puheensa lopuksi vanhus kehoitti nuorempia Jumalan avulla kulkemaan kohti vaikka kuoleman veräjiä Karjalan puolesta. Useita muitakin lyhyehköjä puheita pidettiin. Jokaisessa kuvastui vakava päätös astua omatahtoisesti taisteluihin Karjalan puolesta. Puheiden sarjan lopetti Ukki-Väinämöinen, kehoittaen miehiä muistamaan sanansa ja ottamaan voiton tai tappion Jumalan antamana. Hän lopetti: »Emme tiedä, kuka Karjalan vapauden näkee, mutta me Karjalan metsäsissit lyömme lujan iskun, sen kerran tulevan vapauden puolesta.

Vannottiin vala, näiden miesten ensimmäinen omalle isänmaalleen. Miesten äänet värähtelivät ja silmiin nousi kostea kiilto.

Iltapäivän kuluessa oli tuuli voimistunut. Sadeusva hävisi ja raskaat pilvet repeilivät. Oli jo syksyinen yöpimeys yllä, kun sissit valansa vannoivat.

Seurasi sotarukous, Karjalan kansan vapauden rukous. Voimakkaasti lauloivat miehet, voimakkaimmin kuin yltyvän myrskyn kohina. Ukki, joka oli esilaulajana, kumarsi valkotukkaisen päänsä nöyrästi maahan saakka kansojen Jumalan eteen — paljon kärsineen, mutta heräävän kansansa puolesta.

Karjalan Metsäsissien nuorin oli 14-vuotias. Heimosotien nuorilla sotureilla oli poikasten koko, mutta miesten mitta.

Kenenkään sivullisten tietämättä viettivät Karjalan metsien miehet pyhää juhlaansa omain korpiensa kätköissä, eläen omien toiveidensa lumoissa.

Myöhään yöllä eri teille eroiltiin. Muutamat jäivät vielä piilopirteille yöksi, mutta suurin osa kiirehti pimeässä yössä tehtäviään täyttämään. Myrsky syysyössä kiihtyi, oksia taittuili ja kaatui solakoita honkia hietaisilla kankailla. Mutta sissit kulkivat kiiruhtaen, vieden viestejä toisenlaisen myrskyn noususta.

J. TAKKINEN

YHINMÄEN TAPAHTUMAT 1919

Heimosotureille on varmaankin mielenkiintoista saada vaikkapa vain hajanaisiakin tietoja niistä tapahtumista Länsi-Inkerissä, joiden keskipisteenä oli punaisen naapurimme yksi kaikkein vahvimmista varustuksista, Yhinmäen linnoitus Suomen lahden eteläpuolella, suunnilleen Inon patteriraunioiden vastapäätä. Mielenkiinto on kenties sitäkin suurempi, kun nämä tapahtumat liittyvät yhtenä renkaana aikanaan käytyihin heimosotiin ja muodostavat ehkäpä kaikkein merkillisimman vaiheen Länsi-Inkerissä toimineen Inkerin Rykmentin historiassa.

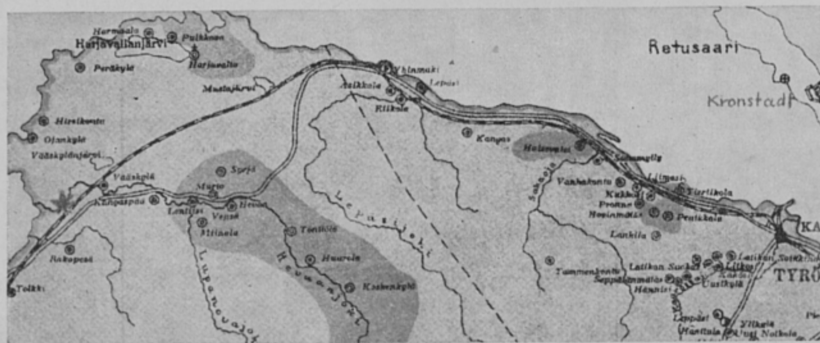
En katso asiakseni ryhtyä selostamaan silloin vallinnutta yleistilannetta. En myöskään ole tilaisuudessa luomaan kuvaa tapahtumista kaikessa laajuudessaan. Kerron sen vuoksi niistä ainoastaan sikäli, kuin itse olin tapahtumissa mukana — siis jonkinlaisena henkilökohtaisena muistelmana, jossa arvostelut ja tapahtumien selostuskin saattavat saada subjektiivisen värityksen.

Tapahtumat alkoivat 12 tai 13 p:nä kesäkuuta 1919 hyökkäyksen merkeissä. Inkerin Rykmentin noin viikon vanha II:nen pataljoona, jonka päällikkönä silloin olin, sai määräyksen edetä sanottuna päivänä Kalichin lasitehtaalle ja varautua seuraavana päivänä ylittämään Hevaan-joki, jonka jyrkkine rantoineen peljättiin muodostuvan vaikeaksikin esteeksi etenemiselle. Annettu tehtävä suoritettiin vastarintaa kohtaamatta ja koko huomio kiintyi seuraavan päivän tapahtumiin. Olimme tulleet vaarallisen lähelle linnoitusta, jonka todellisesta voimasta meillä oli vain hämärä käsitys, mutta jonka tiesimme mantereenkin puolelta olevan moninkertaisten juoksuhautojen ja piikkilankaesteiden ympäröimänä. Pelkäsimme sen vuoksi, että saisimme seuraavana päivänä melko lämpöisen vastaanoton.

Todellisuus muodostui kuitenkin meille kerrassaan yllättäväksi. Tiedustelijamme eivät nim. yrityksistään huolimatta päässeet yön aikana kosketuksiin punaisten kanssa, mikä seikka jo sellaisenaan herätti kummastusta. Mutta suurimman yllätyksen saimme kokea seuraavana aamuna, jolloin, jo ennenkuin varsinaisiin etenemistoimenpiteisiin oli ennätetty ryhtyä, pataljoonaan ilmoittautui Seraja Loschadj (Harmaa hevonen) nimisellä niemellä olevan patterin päällikkö, ilmoituksensa mukaan tsaarivallan aikuinen meriväen kapteeni, selittäen, että patteri oli päättänyt antautua. Vaikka emme uskaltaneetkaan miehen sanoihin ilman muuta luottaa, ei ilomme ollut vähäinen, ja viivytyksettä lähetettiin tiedustelijat ottamaan asiasta tarkemmin selvää.

Ennenkuin tiedustelijat kuitenkaan ennättivät palata, tuli uusi yllätys. Saimme ilmoituksen, että Yhinmäen linnoituksessa oli edellisenä yönä toimeenpantu vallankaappaus. Kommunistit, luvultaan noin 220 miestä, oli vangittu, ja patterit otettu »valkoisten» johtajien haltuun. Nyt näytti tilanne jo suorastaan hämmästyttävältä. Emme tietenkään uskoneet pelkkään ilmoitukseen, minkä vuoksi tiedustelijoita lähetettiin myöskin Yhinmäkeen ottamaan asiasta selvää ja vaatimaan, että vangitut kommunistit oli viipymättä toimitettava haltuumme. Samanaikaisesti saivat joukot määräyksen alkaa etenemisensä Yhinmäkeä kohden.

Päivemmällä saatiin varmuus siitä, ettei mitään petosta ollut tekeillä, ja niin voin yhdessä silloisen rykmentin komentajan, majuri Uimosen kanssa lähteä Yhinmäkeen, joka silloin jo oli bolshevikien ankaran pommituksen alaisena. Pommitusta jatkui koko illan sekasortoisen Yhinmäen voimatta siihen tehokkaammin vastata. Niinpä seisoi risteilijä, jonka ilmoitettiin olevan Andrei Pervozvannyi, liikkumattomana maalitauluna Tolbychin majakan läheisyydessä ja kykynsä mukaan pommitti linnoitusta, Yhinmäen voimatta saada siihen ainuttakaan osumaa. Eräs antautunut upseeri, jonka kanssa jouduin seuraamaan kaksintaistelua, selitti Yhinmäen heikkouden johtuvan tykkien kelvottomuudesta, mutta minusta näytti siltä, että ainakin hyvin huomattavana syynä oli se, ettei antautunut upseeristo kyennyt hallitsemaan miehistöään ja että miehistö vuorostaan oli ankarasta pommituksesta siinä määrin peloissaan, ettei se kyennyt edes välttävästi täyttämään tehtäviään. Heidän puolustuksekseen on kuitenkin mainittava, että pelkoon oli asiallistakin syytä, sillä bolshevikit olivat päivän kuluessa onnistuneet ampumaan yhden pattereista kokonaan hajalleen, jolloin

Kartta Yhinmäen ympäristöstä. Vasemmassa reunassa, Hevaan-joen suussa on tähdellä merkityssä kohdassa Kalichin lasitehdas. Yhinmäestä itäänpäin näkyvät kartalla Leppäsin (ei Lepäsi) ja Kankaan kylät.

suuri osa sen miehistöstä tuhoutui. Arvata sopii, että turvallisuuden tunne Yhinmäenkin vankkojen panssariholvien takana pääsi pahasti järkkymään.

Pommituksen kestäessä oli Yhinmäki koko ajan puhelinyhteydessä Kronstadtin kanssa, ja yhtämittaisia neuvotteluja käytiin Kronstadtin antautumisesta. En muiden tehtävien vuoksi ollut tilaisuudessa neuvotteluja itsekohtaisesti seuraamaan, mutta hajanaisista selostuksista sain sen käsityksen, että Kronstadtin antautuminen oli vain ajan kysymys. Mikäli jälkeenpäin sain kuulla, oli rykmentin komentaja tällä välin jo tehnyt ilmoituksen tapahtumista Viron sotilasjohdolle ja kääntynyt englantilaistenkin puoleen painostuksen aikaansaamiseksi Kronstadtin antautumisen hyväksi. Oma käsitykseni tilanteesta onkin se, että jos bolshevikit tuona muistettavana yönä olisivat saaneet kokea vaikkapa heikompaakin sekaantumista asioihinsa ennenkaikkea englantilaisten taholta, Kronstadt ei olisi asettunut vastarintaan. Kun mitään tällaista ei tapahtunut, katsoivat bolshevikit asemansa olevan pelastettavissa ja ryhtyivät kiireellä haalimaan kokoon kaikki käytettävissä olevat käyttökelpoiset joukkonsa tehokkaan vastahyökkäyksen aikaansaamiseksi.

Seuraavana aamuna, se oli kaiketikin kesäkuun 15:es, oli pataljoonan riennettävä itää kohti Yhinmäen turvaamiseksi bolshevikien hyökkäykseltä, jota edellisen yön tuloksettomien neuvottelujen jälkeen oli pidettävä varmana. Iltaan mennessä saavutimme Leppäsin (Lebjashjen) kylän, jossa pata joonan oli tarkoitus yöpyä sitä ennen valittuaan puolustusasemat mahdollisen hyökkäyksen varalta ja sittenkun itse olin asettunut yhteyteen II:sen Kronstadtin rykmentin kanssa, joka valkoisten puolelle siirtyneenä hyökkäyksen pelosta vavisten majaili Kankaan (Borkin) kylässä. Rykmentin päällikkö selittikin minulle asemansa epävarmuuden ja pyysi, että rykmentti vielä samana yönä päästettäisiin siirtymään rintaman taakse, mutta siihen en voinut suostua, ensinnäkin siitä syystä, että oma miehistöni oli kovin väsynyt edellisten päivien rasituksista ja toiseksi sen vuoksi, että yö oli jo ennättänyt kulua puoleen eikä asemien valinta yön hämärässä aivan tuntemattomalla seudulla näyttänyt vaarattomalta seuraavana päivänä odotettavia tapahtumia silmällä pitäen. Sen ohella pelkäsin melkein enemmän antautuneita ryssiä kuin varsinaisia vastustajiamme, bolshevikeja.

Epäilykseni osoittautuivat kaikissa suhteissa oikeutetuiksi. Asemien valinta yön hämärässä olisi varmaankin ollut turmiollista, kun jo varhain seuraavana aamuna alkoi hyökkäys. Nyt sen sijaan pataljoonan miehistö oli Leppäsin kylän luona ennättänyt hieman kaivautua maahankin ja valtamaantiekin oli ennätetty katkaista vihollisen panssariautojen hyökkäyksen vaikeuttamiseksi. Myöskin puolellemme siirtyneisiin valkoisiin kohdistuneet epäilykseni täyttyivät, sillä tuskin oli kommunistien hyökkäys alkanut ja ensimäiset laukaukset kuuluneet, kun jo koko rykmentti syöksyi sekasortoiseen pakoon. Varmaankin olisi myöskin inkeriläisten pataljoona mennyt sen mukana, elleivät sen asemat olisi olleet kutakuinkin turvatut.

Puolivalkoisten venäläisten paettua, alkoi kolmen pienen ja huonosti varustetun, tuskin kahden viikon ikäisen komppanian taistelu noin 800 kommunistia, panssarijunaa ja panssariautoa vastaan. Taistelu kesti varhaisesta aamusta noin klo 2:een päivällä. Vastassamme ei ollut tavallista jalkaväkeä, vaan valkoisia kohtaan veristä vihaa kuohuvia kommunisteja, jotka hurraata huutaen hyökkäsivät kiivasta kivääri- ja konekivääritulta syökseviä ketjujamme vastaan Useita hyökkäyksiä torjuttiin, mutta vihdoin onnistui panssarijunan tykkiensä avulla murtaa keskustamme. Reservien kokonaan puuttuessa, ei tilanteen auttaminen ollut mahdollista, vaan joutui pataljoona kiireesti perääntymään, sitä ennen kuitenkin kestettyään enemmän, kuin mitä siltä kohtuuden mukaan voitiin odottaa.

Osan perääntyvistä joukoista sain kootuksi Yhinmäen ja Hevaan (Kovaschin) välisellä tiellä, ja miesten vastustelustakin huolimatta olin päättänyt palata Yhinmäkeen. Samassa tuli kuitenkin Yhinmäestä sanansaattaja ilmoittaen, että kaikki joukot olivat jo jättäneet linnoitukset. Olisi ollut mieletöntä viedä tähän linnoitukseen muutamia kymmeniä miehiä, ja kun kiireellisesti oli ryhdyttävä toimenpiteisiin eri teitä perääntyneen pataljoonan kokoamiseksi, pidin parhaimpana vetäytyä Hevaan kylään, jonne arvasin pataljoonan pian kokoontuvan, kuten sitten tapahtuikin.

Samana iltana järjestin pataljoonan valmiiksi uuteen Yhinmäen valtaukseen. Vaikkakin hirveästi uupuneena, seisoi se marssivalmiina ja äsken ruokailleena odottamassa määräyksiä uusiin tehtäviin samalla kun rykmentin komentaja ja venäläisten joukkojen vasemman sivustan päällikkö, eversti Neff, sekä allekirjoittanut neuvottelivat välttämättömien apujoukkojen siirtämisestä Yhinmäkeen, jonka pitäminen valkoisten joukkojen hallussa kolmen komppanian avulla ei ollut edes ajateltavissa. Vaatimiani apujoukkoja ei kuitenkaan luvattu, ja niin raukesi koko yritys. Tilaisuus, joka ei enää koskaan palaisi, jäi käyttämättä.

Tähän voidaankin katsoa Yhinmäen historian päättyneen. Seurasi sekava, ristiriitainen aika, joka johti Inkerin Rykmentin väliaikaiseen hajaantumiseen Mutta se ei enää kuulu tämän kirjoituksen piiriin.

E. PEKKANEN

HUOLTOVAIKEUKSISTA AVA:SSA V. 1919

Mitäpä tiedettiin huollosta AVA:n aikana? — Ei paljoakaan. Tai oikeammin, tiedettiin kylläkin ja epäilemättä varsinkin ylin johto oli selvillä niin taistelutoimintojen huollolle asettamista vaatimuksista kuin sen merkityksestä yleensäkin. Mutta suurin piirtein katsoen voi kuitenkin sanoa, ettei huollon vaatimuksia noina aikoina sittenkään tarpeeksi tunnettu, sillä johto kokonaisuudessaan, ylimmästä alimpaan johtoportaaseen asti ei antanut huoltopalvelukselle sitä arvoa, joka sille sotatoiminnan kokonaisuuden kannalta katsoen luonnollisena kuuluu.

Etenkin alemmat johtajat suhtautuivat huoltopalvelukseen miltei kauttaaltaan leväperäisesti. Sitä pidettiin toisarvoisena seikkana eikä haluttu myöntää, että huollollinen johto on osa taistelullisesta johtamisen kokonaisuudesta. Ja AVA:n olosuhteissa se oli ehkä tavallista paljon tärkeämpi osa, josta vastuu raskaana lankesi sekä ylemmille että alemmille johtajille, eikä vain ensinmainituille, kuten alempi johto niin monasti silloin ja myöhemminkin on ollut taipuvainen itselleen uskottelemaan.

Lohdutuksena kuitenkin on, että huoltovaikeudetkin olivat suuret. Haitat ja hankaluudet monenlaiset ja lukemattomat.

Ensinnäkin oli selvää, että sotanäyttämöltä, koko Aunuksesta ei ollut saatavissa minkäänlaisia tarvikkeita. Ylijohdon oli näinollen alunperin laskelmissaan huomioitava, että koko täydennystoiminnan tuli perustua kuljetuksiin sopivimmilta rautatien purkamisasemilta, lähinnä siis Sortavalasta. Toiseksi oli samoin todennäköistä, että tulevalta sotanäyttämöltä ei myöskään kuljetusvoimien saanti tuntunut erikoisen lupaavalta. — Jo alunperin oli siis odotettavissa mitä vakavimpia vaikeuksia, m.m. pitkät huoltoetäisyydet ja kuljetusvoimien puute.

Kuormasto levähtää Laatokan jäällä matkalla Salmiin.

Vaikeuksia pyrittiin lieventämään siirtämällä »purkamisasema» lähemmäksi sotanäyttämöä. Laatokan vapauduttua jääpeitteestään tämä kävikin helposti päinsä vesiliikenteen avulla. Salmin seudut olivat tähän tarkoitukseen sopivat ja operatiivisesti paikkakunta oli myös ainakin aluksi keskeinen. Sortavalasta tuli näin ollen jonkinlainen vakinainen takimmainen huoltoporras ja Salmista varsinainen purkamispäätekohta ja aluksi myös kenttämakasiinialue. Siihen nähden, että viimeksimainittuja paikkakuntia yhdisti sekä vesi- että maantie tuntui yhteys taatulta ja järjestely suurin piirtein katsoen onnistuneelta.

Mutta varsinaiset kuljetusvaikeudet ilmenivätkin oikeastaan myöhemmin, »purkausaseman» itäpuolella.

Puutteellinen tiedustelu, mikäli tiedustelusta tässä yhteydessä lainkaan voi puhua, ei ollut ajoissa nähtävästi antanut kyllin tyhjentävää ja valaisevaa kuvaa yhteysmahdollisuuksista itse sotanäyttämöllä, s.o. Aunuksessa. — Sotatoimien alettua Eteläinen Ryhmä nopeasti eteni kohti Syvärin laaksoa, Pohjoisen Ryhmän samaan aikaan kilvan kiirehtiessä Tulemajärvi—Vieljärvi—Prääsha suunnassa suoraan itään. Etäisyydet Salmin huoltokeskuksesta kasvoivat peloittavasti päivä päivältä, ja mikä pahinta, — yhtaikaa kahteen eriävään suuntaan. Se merkitsi huoltovaikeuksien uhkaavaa lisääntymistä ja kuljetustaakan moninkertaistumista. Jo alunperin puutteelliset kuljetusmuodostelmat osoittautuivat miltei heti täysin riittämättömiksi ja niiden kuljetuskykyä rasitti ja uuvutti ensinnäkin pitkä kelirikkokausi ja sitten myöhemmin jatkuvasti tiesuhteiden ja niiden kunnon yleinen primitiivisyys. Siitä aiheutunut, aavistamattoman alkeellinen teiden kantokyky oli yhtä pieni kuin toisaalta kuljetusvoiman kuluvaisuus oli suuri.

Sitä mukaa kuin joukot etenivät olisi varastoportaita ollut lisättävä. Niin tosin tapahtuikin osaksi. Muutamia välivarastoja eli etappeja, kuten niiden nimitys silloin kuului, perustettiinkin. Vähäiset kuljetusmuodostelmat sekä huoltohenkilökunnan pienuus eivät kuitenkaan sallineet tarpeeksi tiheää syvyysporrastusta tässä suhteessa.

Niinpä esim. Pohjoinen Ryhmä (majuri Talvelan joukot) eteni aina Vieljärvelle asti eli n. 60—65 km:n päähän kenttävarastoistaan ilman vähäisempiäkään välivarastopaikkoja. Pitemmälle olisikin nähtävästi ollut liian rohkeata tunkeutua kuljetusetäisyyksiä säännöstelemättä ja niinpä mainittuun kylään, etenemisen jatkuessa itää kohti, perustettiinkin ensimmäinen välivarasto. Edullisinta ehkä olisi ollut siirtää tänne koko kenttämakasiiniporras, varsinkin kun paikka taktillisesti ja operatiivisesti oli edullisesti valittu. Siihen ei kuitenkaan ollut mahdollisuuksia

yleiskuljetusmuodostelmien (mikäli tällaisista, sanan varsinaisessa merkityksessä saattaa puhua) täydellisen vajalukuisuuden vuoksi. — Kun tämä Ryhmä sittemmin jatkuvasti taistellen tunkeutui yhä syvemmälle itään, olisi porrastusmenettelyä luonnollisesti ollut jatkettava, mutta siihen ei tietenkään riittänyt kuljetusvoimaa eikä henkilökuntaa. Ja niin muodostui Vieljärven välivarastosta jonkinlainen, kenttämakasiinin ja täydennyspaikan välimuoto, joka vain osaksi pystyi täyttämään sille määrätyn raskaan tehtävän.

Suurin piirtein katsoen lienee asianlaita muuallakin ollut samantapainen. Tästä johtui, että päivämarsseja, sen sijaan että niitä huonojen tieyhteyksien takia olisi lyhennetty, päinvastoin kaikkialla oli pidennettävä.

On selvää, että edellämainitut kuljetusvaikeudet ratkaisevasti vaikuttivat huoltotoimintaan itse joukoissa ja taisteluissa. Kun ottaa huomioon, että koko retki suurimmalta osaltaan oli liikuntasotaa, pääasiallisesti marsseja, kohtaamishyökkäyksiä ja viivytystä, siis taistelutoimintaa, jossa huoltokoneistolta ennen kaikkea vaaditaan joustavuutta, täytyy ihmetellä sitä, ettei jo alussa tapahtunut suoranaisia huollollisia katastroofeja. Joustavaa huoltotoiminta ei suinkaan ollut, kaukana siitä. Se tuntuikin joukoissa säännöllisesti sekä taisteluissa että niiden väliaikoina. Tarvikkeiden jako muodostui pakosta epäsäännölliseksi, nykäyksittäiseksi ja — luonnollisesti puutteelliseksi. Tuskin säästyi yksikään joukkue, yksikään komppania näiltä koettelemuksilta. Ja paljon oli osastoja, varsinkin erillisiin tehtäviin lähetettyjä, joiden toiminta suorastaan tyrehtyi tarvikkeiden puutteeseen, täydennyksen monasti katketessa kokonaan.

Kuten sanottu olisi huoltokoneistolta AVA:n taisteluissa vaadittu ennen kaikkea joustavuutta. Se puolestaan edellyttää juuri, että kuljetusvoimia on riittävästi. Säännöllinen täydennys vaatii tällaisissa olosuhteissa huollolta alituista »valmiusasemassa» olemista ja se puolestaan edellyttää ennen kaikkea liikkuvien varastojen pitämistä. Kun hevosia ja ajoneuvoja on riittämättömästi ei tämä tietenkään ole mahdollista. Niinpä AVA:ssa ei voitukaan noudattaa tätä tärkeätä huollollista periaatetta, vaan kuljetusvoimat (lähinnä joukkojen kolonnat tai niitä vastaavat) oli aina mahdollisimman pian purettava ja vapautettava alituisesti odottavia uusia kuljetuksia varten. Siitä johtuikin, että varsinkin jakopaikat monasti tulivat joukkoihin nähden aivan sopimattomasti sijoitettua, mikä puolestaan suoranaisesti vaikutti taistelujen kulkuun ja niiden johtamiseen.

Ihmetellä kuitenkin täytyy sitä, miten vaikeissa olosuhteissa huolto sittenkin, tiukan paikan tullen, pystyy toimimaan. Siitä on todistuksia AVA:n ajoilta vaikka kuinka paljon. — Toisaalta on tosin otettava huomioon, että monet edulliset tekijät olivat omiaan keventämään huollon taakkaa. Esim. joukkojen sisäinen, luja henki ja kuri sekä innostus tehtäväänsä edisti suuressa määrässä vakavienkin vastusten voittamista, vastusten ja kärsimysten, mitkä juuri puutteellinen huolto aiheutti. Ja edelleen olivat eräät ulkonaisetkin olosuhteet samoin omiaan helpottamaan huoltoa. Olihan esim. majoituskysymys suhteellisen helposti järjestettävissä, kun retki suurimmalta osaltaan sattui tässä suhteessa otolliseen, lämpimään vuodenaikaan.

Minkä verran huollolliset puutteet ja laiminlyönnit lopulta vaikuttivat itse operaatioihin ja taistelujen taktilliseen onnistumiseen, jääköön tässä lähemmin tarkastelematta. Yllä on jo huomautettu siitä, että huolto sangen haitallisesti miltei koko ajan jarrutti taistelutoimintoja, mutta ratkaisevasti se tuskin kuitenkaan vaikutti itse retken lopputulokseen, kuten joskus kuulee väitettävän. — Siihen, lähinnä siis epäonnistumiseen lienevät ratkaisevammin johdattaneet varmaankin monet muut tekijät.

E. Pm.

Heimosotamme, joita käytiin osittain jo varsinaisen vapaussotamme taisteluiden kestäessä ja osittain näiden jatkona, muodostavat itsenäisyystaistelumme ratkaisuvaiheen oleellisen osan.

Everstiluutn. Malm lähimpien miestensä keskellä.

EVERSTILUUTNANTTI MALM

Everstiluutnantti Kaarle Vilhelm Malm polveutui savolaisesta sotilassuvusta.

Hänen isänsä eversti Kaarle Didrik Malm komensi Puolaan sijoitettua tykistörykmenttiä, isoisänsä oli kuulu everstiluutnantti Kaarle Vilhelm Malm, savolainen sissipäällikkö Suomen sodassa, ja isoisänsä isä Juhana Malm palveli 1750-luvulla Pommerin sodassa ja kuoli sotakommissaarina Savon sydänmailla. Juhana Malmin isästä ei ole tietoa — kenties hän jo on ollut savolaista alkujuurta.

Kahden viimeisen polven aikana oli jo yhteys Savoon katkennut. Kotitila oli jo ammoin joutunut toisiin käsiin, eversti Kaarle Didrik Malm oleskeli enimmän osan palvelusajastaan Puolassa (osittain Hämeenlinnassa, jonne hänen tykistörykmenttinsä jonkin aikaa oli sijoitettu) ja hänen poikansa oli viettänyt lapsuutensa ajan Tammisaaressa. Ei hän siellä enempää kuin kadettikoulussakaan oppinut suomea, ja silloisille oloillemme on kuvaavaa, että suomenkielen taito pysyi heikkona koko hänen elämänsä ajan. Kun rakuunarykmentti, jonne Malm 1890 siirrettiin, vuonna 1901 hajoitettiin, sai Malm, joka 1896 oli kohonnut ratsumestariksi, eron ja siirtyi, kuten useimmat vanhat upseerimme, siviilialalle, ensin kirjuriksi Suomen pankkiin, myöhemmin kunnallisneuvosmieheksi Turkuun, jossa toimessa hän oli vapaussodan puhjetessa.

Vanhan sotalaitoksemme upseereista voitanee lausua, että he, kiitos erinomaisen koulutuksen, jonka he saivat Haminan kadettikoulussa ja jonka henki siten tuli vallitsevaksi vanhassa väessämme, rakastivat ammattiaan. Voimme sen vuoksi ymmärtää, mikä isku sotalaitoksemme hävittäminen oli heille. Miehet, joista useat jo olivat keski-iässä ja olivat saavuttaneet sotilaan tavat ja elämänkatsomuksen, pakotettiin yhtäkkiä siirtymään siviilialalle, toimiin, jotka olivat heille täysin vieraat ja joissa he eivät voineet käyttää hyväkseen elämänsä varrella saavutettua kokemusta. Tuo siviiliaika mahtoi monelle olla todellinen Babylonin vankeus. Taistelua leivästä kädessä kynä miekan asemesta. Eipä ihme, että nuo vanhat soturit mielellään tavatessaan valoivat kannuja eurooppalaisesta politiikasta, että he odottivat jotakin tapahtuvaksi = = =

Ja niin *se* tapahtui! Maamme kohtalonhetki löi ja M. K. määräsi ratsumestari Malmin hänen sukunsa kotiseudulle Savoon, järjestämään kansannousua.

Jos milloinkaan todellisuus on ollut unelman täyttymistä, niin epäilemättä tämä määräys oli sitä. Malm oli löytävä jälleen paitsi rakasta sotilasammattiaan, myöskin savolaisen heimonsa. Niin vieraantunut kuin hän olikin savolaisesta rahvaasta, hänellä vuosien varrella oli säilynyt järkkymätön »lukkarinrakkaus» savolaisiin. Ja sittemmin vapaussodassa saamansa kokemuksen perusteella hän vakuuttui siitä, että savolaiset olivat parempaa sotilasainesta kuin pohjalaiset. Tämän vakaumuksensa hän mielellään julkitoi ja esimerkein perusteli.

Malmin toiminta vapaussodan alkuvaiheissa liittyy Kuopion valloitukseen, Mäntyharjun taisteluihin ja rintaman muodostumiseen siellä. Tapasin Malmin sotahommissa ensi kerran Varkauden taistelussa eräässä kartanossa, jonne hän oli tuonut kuopiolaisensa. Hän oli silloin vielä siviilitamineissa, yllään pitkä palttoo, kalossit ja musta alaskäännetty naapukka. Tapasin hänet kartanon kamarissa, jossa hän tuprutteli sikaria.

»Terve — mitä kuuluu?»

»Meitä olisi täällä kaksikymmentä kangaslampilaista — — —

»Mainioita — päästetään kuopiolaiset soppaa syömään — Terveisiä velimieheltä, hän ei ollut oikein tyytyväinen — haukkui minua liian hyvänahkaiseksi.»

Malm kertoi, miten oli tultu selän poikki — ensin tietysti Malm itse mustassa palttoossaan, sitten hänen molemmat jääkärinsä ja sitten ketju — — —

Jutellessamme toi lähetti sanan Tollilta.

Malm silmäili lappua ja naurahti.

»Hän moittii minua siitä, etten ole pommittanut häntä tiedoilla edesottamisistani — sanoo, ettei hän voi katsoa minun lainkaan ottaneen osa Varkauden valloitukseen.»

Noiden muutamien leikillisten sanojen takana piili hieman pettymyksen tuntua, joka pohjautui siihen, että Malmin kaltaiselle miehelle vapaussodan alussa annettu suunnattoman monipuolinen ja vaikea tehtävä ei täysin soveltunut hänen luonteelleen. Jääkäri kapteeni Kuisma lausui kerran, että everstiluutnantti

Malmin oikea paikka olisi ratsuväenprikaatin etunenässä. Hän oli epäilemättä oikeassa. Kansannousun järjestäminen nykyaikana on monimutkaisempi asia kuin sata vuotta sitten ja käsittää monenlaisia toimia, jotka vaativat hellittämätöntä tarmoa, joustavuutta, rautaista työkykyä ja ennen kaikkea häikäilemättömyyttä. Malm oli koko olemukseltaan sotilas, rehti, ihanteellinen, ihmisistä hyvää uskova, hyväntahtoinen ja optimisti — mutta nuo edellämainitut avut häneltä puuttuivat.

— — —

En tiedä mistä aloite Vienan retkeen oli lähtöisin. Varmaa on, että joskin retkikunta oli »epävirallinen» — siitä nimi »Vienankarjalan joukot» — liittyi sen tehtävä yhtenä renkaana valkoisen armeijan toimintaan. Malm oli alusta pitäen mukana, innokkaasti puuhaten retken toteuttamista. Hänen intoaan oli epäilemättä vielä omiaan kannustamaan se seikka, että kuulu isoisänsä oli — ainoana suomalaisena sotapäällikkönä — Suomen sodassa ylittänyt rajan. Malmin ansiota oli huomattavalta osalta retken käsittääkseni ensiluokkainen valmistelu — ehkei niinkään suuressa määrässä sotilaalliselta kannalta kuin varusteisiin ja muonaan nähden. Tosiasia on, että tämä retkikunta lienee ollut paraiten varustettu kaikista niistä retkikunnista, jotka vapaussodan aikana tahi sen jälkeen ovat ylittäneet Suomen rajan.

Tapasin everstiluutnantti Malmin Jyskyjärvellä, jossa retkikunnan ensimäinen ja toinen komppania yhtyivät. Toimintasuunnitelma oli rohkea — Vienan Kemi oli valloitettava ja rata katkaistava pohjoisessa ja etelässä. Niin pitkälle retkikunnan tehtävää ei kuitenkaan — syistä, jotka eivät riippuneet Malmista — voitu toteuttaa ja Kemin taistelun jälkeen joukot palasivat Uhtuaan.

Siellä alkoi mielestäni retkikunnan antoisin vaihe. Siellä, erämaiden keskellä, voitiin hetkeksi luoda valtakunta, joka käsitti muutamia kymmeniä kyliä ja eräitä tuhansia neliökilometrejä. Retkikunnan lakimiehet, opettajat, teknikot pantiin töihin aurinkoisten kevätkuukausien aikana. Everstiluutnantti Malm oli leppoisalla tavallaan kaiken tämän sieluna. Huolimatta heikosta kielitaidostaan hän tuli erittäin hyvin toimeen karjalaisten kanssa. Malmin suhde sekä väestöön että alaisiinsa oli epäilemättä läheisempi ja välittömämpi kuin Kuisman, niin karjalainen kuin tämä olikin.

Kevään puhjetessa osoittautui vaikeaksi hillitä joukkojen koti-ikävää. Monet päästettiin lopullisesti pois, toiset, joille myönnettiin lomaa, eivät enää palanneet. Malm katsoi välttämättömäksi käydä Suomessa tilannetta selvittelemässä. Hän antoi rintaman edessä joukoille lupauksen palata määräpäivänä takaisin — minkä lupauksen hän myös piti.

Suomessa oli kaikki, mikä koski Vienan kysymystä, kaaosta. Mutta Malm ei tahtonut luopua Karjala-unelmasta. Kesäkuun 19 päivänä hän luki esikunnassa tunnetun valtionhoitaja Svinhufvudille osoittamansa ehdotuksen Vienan-Karjalan hallinnon ja olojen järjestämiseksi. Kirjelmästä ilmenee, huolimatta siinä ilmituoduista huolista, hellittämätön usko karjalaisiin, Karjalan asiaan, mahdollisuuteen ratkaista se myönteisesti.[1]

Heinäkuussa Malm sairastui espanjantautiin, jota sittemmin seurasi pitkäaikainen jälkitauti. Hän luopui heti Petrun-päivien jälkeen päällikkyydestä ja palasi Suomeen. Sota oli lopussa. Miekka vaihtui jälleen kynään, satula konttorituoliin.

Mutta milloinkaan everstiluutnantti Malm ei lakannut selittämästä ihmetteleville turkulaisille virkaveljilleen, että Vienan-Karjalan liittäminen muun Suomen yhteyteen oli välttämättömyys, jopa vain ajan kysymys.

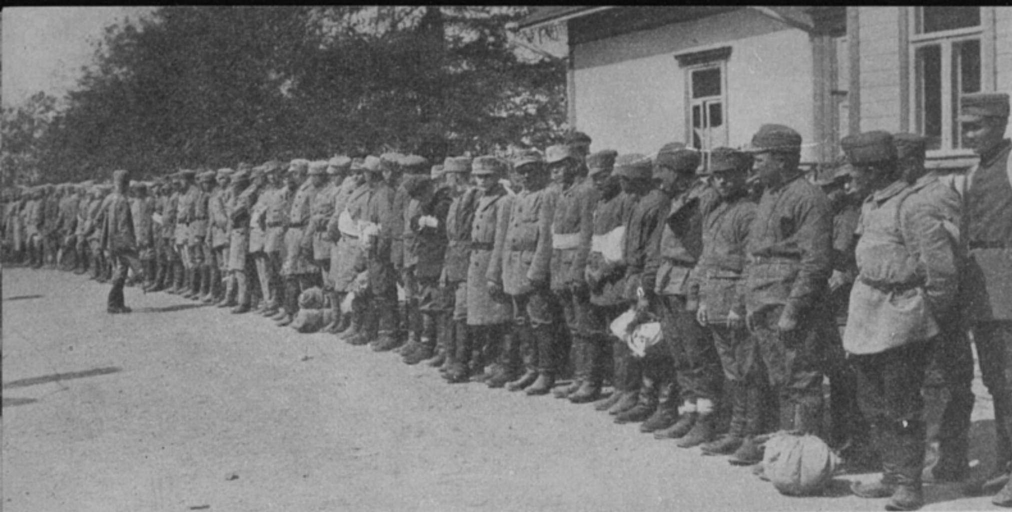
Terveyden heikontuessa Malmille selvisi elämän lyhyys. Viimeisen kerran tavatessamme keväällä 1930 hänen jäähyväissanansa kuuluivat: »Minä en kyllä *sitä* näe, mutta varmasti sinä sen näet.» Malm kuoli 7. IX. 1930.

En katso voivani paremmin lopettaa kuvaustani everstiluutnantti Malmista kuin toistamalla Kiannon sanat:

»Eversti Malmissa yllätin nykyajan upseerille harvinaista idealismia, germaanilaista kulttuuria, tolstoilaista evankelismia ja suomalaista särmäkkäisyyttä — hänen isällinen persoonallisuutensa oli varmaankin vaikuttanut vakuuttavasti kaikkialla, missä hän oli Vienan-Karjalassa retkeillyt; hän polki maata kuin vanha krenatööri, antoi lyhyitä täsmällisiä määräyksiä, uskoi ihmisistä ennen kaikkea hyvää.»

[1] Hakkapeliitta 1930 siv. 1392.

HARRY BROTHERUS

EESTIN JA AUNUKSEN VAPAUSTAISTELUISSA KAATUNEIDEN KOULUPOIKIEN MUISTOLLE

Koulupoikia lähdössä Aunukseen vuonna 1919.

Tämän julkaisun palstoilla on syytä tehdä kunniaa niiden koulupoikain muistolle, jotka Vapaussodan jälkeisissä heimokansojemme vapaustaisteluissa vuodattivat vertansa Eestin ja Aunuksen taistelukentillä.

Vaikka nämä pojat olivat osalta vielä puolittain lapsia, vaihdellen ikänsä 14—18 vuoden välillä, harvojen siitä yli, olivat he suurelta osalta jo karaistuneita sotilaita. Olivathan he saaneet tulikasteensa *Vapaussodan ankarien tähtien alla,* olipa osa heistä jo samoillut Karjalan korpia taistellen Koillisella rintamalla.

Tällaiset nuorukaiset olivat enemmän sotilaita kuin koululaisia istuessaan koulunpenkillä Vapaussodan jälkeisenä talvena. Nuorukaisen herkkään sieluun olivat piirtyneet lähtemättömästi Vapaussodan tuimat kokemukset, ne uudistuivat unissa, ne saattoivat elävinä palautua mieleen pitkinä koulutunteina, niin, että opettajan täytyi usein havahduttaa oppilaansa palaamaan vanhojen muistojen parista todellisuuteen. Tuollaisen koulupojan nuorukaiskasvoihin oli piirtynyt sotilaallisen miehekkyyden karua leimaa, sen vartalo oli kehittynyt jänteväksi talvitaistelun pitkillä hiihtomarsseilla ja moni heistä kantoi ruumiissaan arpea ijäti näkyvänä muistona Vapaussodan päiviltä.

Hehkuvin mielin kuuntelivat heidän nuoremmat toverinsa näiden poikien kertomuksia Vapaussodan taisteluista. Vänrikki Stoolin ja Välskärin kertomusten sankaritarut olivat muuttuneet Vapaussodan kentillä todellisuudeksi ja ahmien kuuntelivat nyt nuoremmat toverit kuvauksia taisteluista ja partioretkistä, joihin heidän vanhemmat toverinsa olivat saaneet ottaa osaa. — Mutta niitä kuunnellessa syntyi luja päätös monissa koulupoikasydämissä: *Meidän täytyy myös vielä päästä mukaan kunnian kentille, taisteluihin, seikkailuihin ja kärsimyksiin Isänmaan puolesta.*

Ihmekö senvuoksi, että koulupoikia riensi sadottain Pohjan poikien mukana *Eestin* vapaustaisteluun? Siellä marssivat jälleen Vapaussodan koulupojat ja heidän nuoremmat toverinsa Kaarle XII sankarien jälkiä. Kynänsä olivat he saaneet vaihtaa kivääriin ja mustepullonsa patruunataskuun, kauas taakse olivat jääneet opettajat ja kouluhuoneet, algebran yhtälöt ja saksan epäsäännölliset verbit. Koulupojan silmä tähysi tiukasti tulevaisuuden perspektiiviin kiväärin tai konekiväärin sihdin läpi ja hänen kirkas poika-äänensä huuti eläköötä *Marienburgin, Valkin* ja *Luhde Grosshofin* taistelukentillä.

Vuonna 1919 huhtikuulla Eestin taistelujen loputtua menivät ensimäiset suomalaiset vapaaehtoiset komppaniat *Aunuksen* rajan yli auttamaan vapautensa puolesta taistelemaan noussutta Karjalan kansaa. Eteläinen taisteluryhmä eteni nopeasti Syvärin jokea kohti valloittaen 23/4 Aunuksen kaupungin. Viikon kuluttua rajan yli marssista taistelivat pohjoisen ryhmän komppaniat jo *Prjääshassa,* teitten tärkeässä solmukohdassa ja kesäkuun alussa Aunuksen vapaustaistelun raskaimman taistelun *Polovinassa.* Runsaasti vuoti niissä taisteluissa, jotka yli kolmen kuukauden aikana käytiin Aunuksessa koulupoikien veri. Muistamme niin elävästi nuo nuorukaiset. Sotilastakki oli heille liian suuri, sotilassaappaat hiersivät verille heidän jalkojansa, he saivat nähdä nälkää liian paljon, eikä meistä ollut heidän haavojen hoitajiksi. *Mutta koskaan me emme kuulleet valituksen sanaa heidän huuliltansa,* ei silloinkaan kun luoti tai kranaatin sirpale oli silponut suoliston tai murskannut käden tai jalan. Vaalennein kasvoin, tiukasti yhteen puserretuin huulin he kärsivät kaikki, kärsivät kuin marttyyrit suuren ja ihanan uskon voimalla, uskon, josta pitäisi kerran tulla koko Suomen kansan usko. *He olivat uuden kansallisen uskon, suur-suomalaisen uskon pioneerejä ja siksi ei heidän uhrinsa mennyt hukkaan, niinkuin ei koskaan pyhän uskon puolesta vuotanut veri ole hukkaan vuotanut.*

Suomen koulunuorisolla on korkeat traditiot hoidettavanaan. Tuleeko pian aika, jolloin Eestissä ja Aunuksessa kaatuneiden koulupoikien jälkiä astuvat nykyiset koulupojat, tietää yksin Jumala. Sankaritoverimme, *he* ovat tehneet tehtävänsä ja marssivat nyt näkymättömässä armeijassa. Kasvatettakoon nykyinen koulunuoriso sellaiseen henkeen, että he ovat valmiit täyttämään myös velvollisuutensa niin rauhan kuin sodan päivinä. *Sellainen nuoriso on seisova seppelpäin Isänmaan kasvojen edessä.*

ELIAS SIMOJOKI

BOBI SIVÉN

Bobi Sivén.

Heimosoturien ja Repola-Porajärven rahvaan muistoissa elää himmentymättömänäkuva suurimmasta heimosankarista, joka aikanamme uhrasi tulisieluisen elämänsä heimo-aatteen alttarille.

Hän, *Bobi Sivén*, ilmestyi vuoden 1919 lopussa keskellemme Repolaan aikana, jolloin toista vuotta Suomi-Äidin siiven alla turvansa saanutta, vertansa vuodattanutta ja nälkää kärsinyttä Repola-Porajärveä uhkasi synkein vaara, ympärysvaltain Karjalaan perinnöksi jättämän Pohjois-Venäjän tasavallan röyhkeät vaatimukset ja eteläiseltä suunnalta bolsheviikien vimmaiset moninkerroin vahvemmin voimin yrittämät hyökkäykset. Me, maailman sodan ajoilta asti väsyneet karjalaiset ja muutamat kymmenet vapaaehtoiset, emme olisi voineet kestää tätä — vaikkakin olisimme avuksemme saaneetmuutamia pataljoonia vapaaehtoisia lisää. Mutta keskellemme ilmestyi kirkassilmäinen, hintelä, kaikinpuolin vaatimaton nuorukainen, joka ei halunnut tehdä numeroa itsestään.

Hänen eleensä eivät ulkonaisesti osoittaneet mitään valloittavaa. Hän ei sopinut niihin puitteisiin, joissa kenraalit kuvataan, vaan hän kävi hiljaisena, vaatimattomana tarkastellen ja kylväen toivon siemeniä vertapulppuaviin sydämiin. Hänen heimorakkautensa, luja uskonsa,vaatimattomuutensa nostivat kansan mieslukuisena hänen ympärilleen. Maailmansodassa seulaksi ammutut ja kainalosauvojen varassa kulkevat miehet olivat ensimmäisinä taistelurintamaan liittymässä. Me tylsistyneet, toivomme menettäneet, saimme häneltä uutta voimaa ja innostusta. Muistanpa eloisina ne laulut, jotka hän heleästi aloitti:

»Katso Suomen viel' Viron rannoil
ja Luadogal tuol rajupiät...»

Laulun muuntaja, kirjailija Iivo Härkönen tuskin muovaillessaan sanoja ajatteli, minkä vaikutuksen tämä laulu antoi meille veressä ja nälässä nääntyneille, kun sitä lauloi mies, johon kansa oli kiintynyt.

Ei kulunut pitkiäkään aikoja kun kansa riensi Bobi Sivénin luo kuin pyhiinvaellusmatkalla — jokaisen pyrkiessä verellään ja

„Oisi sulle työtä ollut,
joka työtä et pelännyt.
Mutta korjas' kuolon korja
matkalle sun manalaan."

hengellään puoltamaan heimonsa asiaa. Kukaan ei ollut köyhä eikä vaivainen. Jokainen tahtoi antaa ja uhrata kaikkensa.

Vainiomme kasvoivat kauniin viljan ja uuden ajan kajastuksessa toivoi heimo saavansa onnen ja rauhan. Kaikkialla olivat mielet jo rauhoittuneet. Rauhan askareissa hyräili jokainen Repolan ja Porajärven mies, onnellisin ja iloisin ilmein lauluja laulellen. Kaikkialla elpyneenä kasvoi luottamus siihen, että Suomi-Äiti edelleenkin huolehtii siipiensä suojassa siitä piskuisesta joukosta, jonka on ottanut huomaansa. Kukaan ei aavistanut, että turman isku tulee suunnalta, josta odotettiin kaikkea hyvää.

Mutta ihminen määrää ja neuvottelijat säätää.

Se isku, joka meitä Repolan-Porajärven miehiä kohtasi, koski eniten Bobi Sivéniin. Mainitsen sen sitä suuremmalla syyllä, koska hän ei ollut kärsinyt eikä menettänyt aineellisesti mitään, kuten me rajantakaiset. Hän ei menettänyt uskoaan, mutta hän menetti luottamuksen lupauksiin, joita ei täytetty. Hän ei voinut kestää sitä. Mutta kuitenkin toivoi uuden polven seuraavan niitä uria, joita hän oli viitoittanut.

Se sädekehä, joka Bobi Sivénin muistoa ympäröi, kehoittaa kaikkia heimoushenkeä tuntevia kokoontumaan hänen hautansa ympärille vannomaan sen suuren ja pyhän valan, joka velvoittaa jokaisen heimon miehen jatkamaan pyhää heimotaistelua siksi kunnes Suomi on suuri ja vapaa.

Paljastetuin päin me vietämme hiljaisen hetken sankaria muistellen.

V. MAURANEN

JÄÄKÄRIKAPTEENI KUISMA

Sota, semminkin sellainen kuin meidän, ei ole ainoastaan suuri surmaaja, se herättää eloon yksilöissä uinuvia voimia ja ominaisuuksia. Ratkaisun hetkinä paljastuu henkinen minämme, niin että se äkkiä kaikessa suuruudessaan tai surkeudessaan seisoo värjöttäen ystävän tai vihollisen edessä. Tästä johtuu, että sodassa tapaa niin monta merkillistä yksilöä. Ehkä merkillisin tapaamistani oli jääkärikapteeni Kuisma.

Kangaslammilla oltiin syksystä lähtien hiljakseen tapella nahistu varkautelaisten kanssa. Olimme Joutsenlahden kartanossa erämaan puolella Varkautta ja meille saapui verkalleen viestejä kansannoususta muualla, valkoisesta armeijasta ja jääkäreistä, joita tietämän mukaan oli saapunut Saksasta laivanlastillinen. Varkaudessa näimme ensi kerran varsinaisia järjestettyjä joukkoja, emme vielä jääkäreitä. Tuli tieto Vienan-Karjalaan järjestettävästä retkestä ja päätimme lähteä mukaan. Saavuimme 38-miehen joukolla Pieksämäelle ja siellä jo näimme kaukaa muutamia vihreäpukuisia. Sinne saimme myös tiedon, että majuri Malm jo oli lähtenyt ensimäisen komppanian kanssa Kuopiosta, ja että muodostaisimme ensimäisen joukkueen toisessa komppaniassa, jonka päällikkönä oli jääkärikapteeni Kuisma.

Kuopiossa meidät sijoitettiin erääseen kansakouluun. Saimme tiedon, että komppaniapäällikkö oli tulossa katsastukselle. Jännitys oli suuri — olihan siellä kirkonkylässä harjoitettu eräitä äksiisitemppuja, mutta kehtaisiko niitä edes näyttää. Vihdoin ärjäsee ovella ääni »Huomio!» Siinä se on jääkäri! Tosiaan sotilaallinen ilmestys! Korkea harmaa karvalakki, lyhyt sotaturkki, pitkä sapeli, mauseri, kiikari, vihellyspilli ja muuten turski ulkoasu sekä ääni kuin Stentorilla. Pikainen silmäys selvitti, että saapuja oli vanha lauluveikkoni Nike H. Riihikallio, YL:n jämerä toinen basso, retkikunnan jäsen hänkin ja pioneeriosaston päälliköksi ylennetty.

Hetken kuluttua saapui Kuisma. Lyhyt kuin Napoleon, mutta hennompi, vihreä jääkäripuku yllään, pienet pyöreähköt karjalaiset kasvot, hiljainen, ystävällinen hymy — ja kuitenkin ilmeessään ja olemuksessaan jotain, joka heti osoitti, että tulija saapui kaukaa, toisesta maailmasta, sieltä, missä jättiläissodan myrskyt riehuivat.

Mikä ihmeellinen, turvallinen tunne meidät valtasikaan. Kuisma ryhtyi heti järjestelytyöhön. Olimme ensimäiset toiseen komppaniaan ilmoittautuneet ja meikäläisistä määrättiin adjutantti, komppanian vääpeli, kuormastopäällikkö ja muut toimihenkilöt.

Iltapäivällä Kuisma piti meille ensimäisen puheensa. Hän puhui sotilaan kunniasta, velvollisuuksista, valtiokäsitteen ylevyydestä, siitä, miten valtion omaisuutta oli vaalittava ja hoidettava paremmin kuin omaa, Fredrik Suuresta j.n.e. Mikä loistava puhekyky tuolla pienellä miehellä! Kuhmoniemellä hän piti esitelmän sotataidon kehityksestä. Voisin sen perusteella vielä tänä päivänä selostaa Epaminondaan falangin, Hannibalin sivustahyökkäykset, Napoleonin pikamarssit. Uhtualla hän selosti Napoleonin eräät sotaliikkeet Ranskassa suuren armeijan luhistumisen jälkeen samalla tavattoman selvällä tavalla. Pitkin matkaa hän säännöllisesti luennoi meille taktiikkaa, pioneerioppia ja mitä vaan.

Eräs heikko puoli hänen esityksissään oli. Hän ei osannut valita esitystapaa eikä aihetta yleisön mukaan. Meille muutamille akateemisen sivistyksen saaneille nuo esitelmät olivat nautintorikkaita hetkiä, mutta kangaslampilaisille talonpoikaisnuorukaisille tahi karjalaiselle ristirahvaalle Napoleonin sotaliikkeet olivat vaikeasti sulatettavaa ruokaa.

Pitkillä rekimatkoilla, jolloin usein jouduin matkaamaan samassa reessä Kuisman kanssa, tuli tietenkin juteltua yhtä ja toista.

Kuisma oli eteläkarjalainen, kotoisin karjalaisen heimon vanhimmilta olinsijoilta, Antreasta Vuoksen varrelta. Hänen ulkomuotonsa oli, kuten edellä jo ilmeni, aito karjalainen. Luonteensa niinikään, pohjimmaltaan. Hän kertoi olleensa jo poikasena Voimaliiton hommissa mukana, pyrkineensä ennen Saksaan menoa usean kerran eri maiden sotakouluihin saamaan sotilaskoulutusta. Saksaan hän lähti heti 1915-vuoden alussa, ollen siis ensimäisiä »Pfadfindereitä». En voi vapautua ajatuksesta, että hänen preussiläinen olemuksensa ja katsantotapansa kaikessa aitoudessaan pohjautui karjalaiseen mielikuvitukseen. Hämäläinen tahi pohjalainen ei kykenisi niin täydellisesti omaksumaan sille vierasta olemusta kuin karjalainen. Kuisman preussiläisyys oli yksityiskohtia myöden aitoa. Hän eli kuin sparttalainen, nousi aamuisin ennen kaikkia muita, söi vain henkensä pitimeksi ja mitä vain käteen sattui, piti komppaniansa kurissa ja järjestyksessä, huolehti mallikelpoisesti sen tar-

peista ja sotilaskasvatuksesta, valvoi kaikkea, ei koskaan arvostellut esimiestään, ei koskaan ajatellut omaa mukavuuttaan, halveksi kaikkea turhanpäiväistä komeutta ja humpuukia. Jyskyjärvellä, jossa komppaniat yhtyivät, esikunta ja 1 komppania kummastellen kuulivat, että 2 komppanian päällikkö piti miehilleen luentoja opettaen niille uusimpia Saksasta tuotuja sotatemppuja. He tulivat katsomaan Kuismaa kuin ihme-elävää.

Mikä piili näiden jäyhien piirteiden takana? Oli tavattoman vaikeata päästä Kuismaa lähelle — siitä huolimatta, että hän joskus kertoikin avoimesti itsestään. Mikä oli viskannut hänet tälle kaukaiselle retkelle? Kuisma oli pohjimmaltaan täysiverinen suomalainen imperialisti. Mutta on mahdollista — tämä vain olettamus- että jokin sattumus, ehkä joku vastoinkäyminen oli saanut hänet painumaan erämaahan. Hän oli Saksassa valmistanut parikin laajaa käsikirjoitusta, toinen sotataidon historia. Ne olivat hänen matkalaukkunsa ohella tuntemattomalla tavalla kadonneet Arcturuksessa.

Komppaniamme saapuessa, matkalla Kuhmoniemeltä Miinoaan, rajalle komennettiin pysähdys ja erämaan hiljaisuuden ympäröidessä kajahti pitkän rekijonon keskeltä komppaniapäällikön ääni: »Historioitsija, ota mahtavin honka Karjalan metsistä ja kirjoita Karjalan soihin, että vuonna 1918 maaliskuun 30 päivänä ylitti toinen suomalainen komppania rajan matkallaan vapauttamaan Vienaa» Kuisman puhetyylistä näyte, jossa on jotakin tuttua. Tosiaankin — neljäkymmentä vuosisataa ja Egyptin pyramiidit! Tuo lause paljastaa paremmin kuin mikään muu, kuka oli Kuisman suuri mestari ja ihanne.

Jääkäripataljoonaa koskevassa häväistyskirjassaan ruotsalainen Geijerstam kertoo Kuhmesta, pienestä jääkäristä, joka rajattomasti ihaili Napoleonia ja jäljittelyssään meni niin pitkälle, että otsallaankin riippui tuo kuuluisa kihara. Viimeksimainitusta en tosin nähnyt jälkeäkään. Mutta voitanee sanoa, että Napoleon ei ollut ainoastaan Kuisman palvoma suunnaton nero, vaan hänen jokahetkiselle toiminnalleen asettama loistava esikuva. Tuo ihailu oli tietenkin yhteydessä niiden perusteellisten opintojen ja tutkimusten kanssa, joita Kuisma Saksassa oli harjoittanut. Kuisma oli käsittääkseni ennen kaikkea teoreetikko, jonka paikka olisi ollut jonkun armeijakunnan esikunnassa. Hän pysyi teoreetikkona Karjalan metsissäkin. Tuleva Vienan-retken sotahistorian kirjoittaja tulee epäilemättä havaitsemaan tämän yksipuolisuuden vaikutuksen vapaajoukkojen toimintaan.

Kuisma oli eräissä suhteissa herkkä. Hänellä ei taistelun tuoksinassa ollut sotilaan teräksisiä hermoja. Hänen mieskohtainen urhoollisuutensa oli ehdoton. Mutta hän ei hallinnut tilannetta samalla tyyneydellä kuin esimerkiksi Malm tai Heikkinen. Tästä johtuu myös, että hänessä vaikeissa tilanteissa voi ilmetä eräänlaista kovuutta, joka ei pohjautunut hänen luonteeseensa, vaan johtui hänen ponnistuksistaan hallita hermojaan. Kerratessamme Kemin taistelun jälkeen sen vaiheet havaitsimme, että hänen saamansa kuva tapahtumain kulusta oli erheellinen, jopa että hänen muistissaan oli arveluttavia aukkoja.

Mutta hänen tietonsa olivat syvälliset ja monipuoliset. Olihan hän Saksassa ollut mukana laatimassa laajaa suomalaista sotilaskäsikirjaa. Hänen muista kirjallisista töistään on jo mainittu. Hän käsitti selvänäköisesti partioliikkeen merkityksen ja suunnitteli partiotoiminnan järjestämistä karjalaispojille.

Kuisma ei ollut Saksaan lähtiessään aivan nuori; vuonna 1918 hän oli jo 33-vuotias ja miehuusvuodet hän oli uhrannut itsenäisyysasialle. Hänen saapuessaan keväällä Suomeen tekemältään matkalta takaisin Uhtuaan näytti siltä, kuin kaikki se, minkä puolesta hän oli nuo vuotensa uhrannut, olisi täyttymäisillään. Saksan armeijan odotettiin hänen sanojensa mukaan kesällä marssivan Pariisiin, Suomen itsenäisyys oli saavutettu ja Vienan vapautus oli niin ollen vain hetken kysymys. Muistan hänen merkilliset sanansa: »En tiedä, mikä nyt eteen. Olen omistanut elämäni Suomen itsenäisyydelle, ja kun se on saavutettu, ei ole enää mitään, minkä vuoksi kannattaisi elää.»

Jääkärikapteeni Kuisman ei kauan tarvinnut pohtia tuota pulmaa. Haavoittuen 26. VI. 1919 Vitelessä hän seuraavana päivänä matkalla Sortavalaan heitti henkensä.

HARRY BROTHERUS

JULIUS KUPERJANOV

Eestiläinen vapaussankari, luutnantti Kuperjanov, johtaa urhoolliset sissinsä hyökkäykseen Pajun kartanoa vastaan.

Tarunomainen sädekehä ympäröi eestiläisen vapaussankarin, luutnantti Julius Kuperjanovin nimen. Kuka oli luutnantti Kuperjanov ja mitä hän oli tehnyt, että häntä pidetään Eestin kansallissankarina, on useammalle suomalaiselle tuntematonta. Tuskinpa moni Pohjan Poikakaan tietää tästä aseveljestään muuta kuin sen, että hän taisteli urhoollisesti Eestin vapaussodassa ja sai sankarikuoleman Pajumoisan luona tammikuun 31 p:nä 1919. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on sentähden lyhyesti selostaa hänen aikaisempia elämänvaiheitaan.

Julius Kuperjanov syntyi syyskuun 29 p:nä 1894 eestiläisistä vanhemmista Lehovonkylässä, Pihkovanläänissä. Hänen isänsä oli maanviljelijä. Tässä venäläisessä kylässä Kuperjanov vietti lapsuusvuotensa. Kun hän tuli kouluikään, niin joutui hän venäläiseen kyläkouluun. Tämä ei kuitenkaan miellyttänyt pojan vanhempia, sillä he eivät haluneet, että poika kasvaisi venäläisten keskuudessa ja täten vieraantuisi omasta kansastaan. Tämän tähden vanhemmat muuttivat pois Venäjältä ja ostivat kotimaastaan Wana-Kuusten kunnasta Lalli nimisen talon.

Kymmenen vuoden vanhana pääsi Kuperjanov eestiläiseen kouluun. Hän oli erittäin lahjakas oppilas ja läksyt näinollen eivät tuottaneet hänelle minkäänlaisia vaikeuksia. Vapaa-aikansa käytti hän lukemiseen, erikoisesti mielyttivät häntä sota- ja sankaritarinat. Etenkin Suvorovista, tuosta venäläisestä sotapäälliköstä, hän haaveili. Jo näihin aikoihin alkoi Julius Kuperjanov pyytää vanhemmiltaan lupaa päästä sotakouluun.

Vanhemmilla ei kuitenkaan ollut varaa sellaiseen. He elivät suuressa puutteessa, sillä talo ei ollut kaiken parhaimpia ja muutto Venäjältä oli aiheuttanut suurta vahinkoa. Kuperjanovin isä koetti parhaansa mukaan kouluttaa poikaansa ja kun tämä oli lopettanut koulunkäyntinsä Wana-Kuustessa, lähetti isä hänet Tarton opettajaseminaariin. Etevänä ja ahkerana oppilaana hän jo seuraavana vuonna sai opiskella valtion kustannuksella.

Keväällä 1914 lopetti Julius Kuperjanov opintonsa seminaarissa ja samana syksynä hänet valittiin kotikihlakuntaansa opettajaksi. Tässä toimessa hän oli vuoden 1915 helmikuuhun. Tällä ajalla hän lueskeli erittäin ahkerasti, etenkin harrasti hän suomalaista kirjallisuutta.

Helmikuussa v. 1915 hän joutui Venäjän sotaväkeen, Novgorodiin, josta vielä samana keväänä komennettiin Pietariin, Vladimirin sotakouluun. Saman vuoden heinäkuussa hän lopetti sotakoulukurssin vänrikin arvolla ja määrättiin rintamalle 5:een krenatöörirykmenttiin. — Niin päättyi Kuperjanovin opettajakutsumus — hänen nuoruudenunelmansa oli nyt toteutunut — hän oli upseeri.

5:ssä krenatöörirykmentissä Kuperjanovin sotainto ja kyky herättivät huomiota, etenkin vakoilussa hän osoitti erikoista taitoa. Hänen suhteensa sotilaihin oli hyvä. Hän jakoi kaikki vaivat heidän kanssaan, puhui heille kuin vertaisilleen ja otti osaa myös heidän huvituksiinsa.

Monta kertaa sai Kuperjanov kunniamerkkejä urhoollisuudestaan ja hänet ylennettiin luutnantiksi. Heinäkuun 17 päivänä 1917 haavoittui hän eräällä tiedustelumatkalla shrapnellin sirpaleesta molempiin jalkoihin. Hän kuitenkin parantui tästä. Näihin aikoihin alettiin perustaa Eestin kansallista rykmenttiä. Sensijaan, että Kuperjanov olisi parantumisensa jälkeen palanut omaan rykmentiinsä, hän puoleksi omavaltaisesti astui palvelukseen Tartu-Eesti reservipataljoonaan. Hän halusi valmistaa kan-

sallismielistä Eestin sotaväkeä tulevaan itsenäisyystaisteluun.

Tartun reservipataljoonassa oli Kuperjanov yksi tärkeimmistä tekijöistä ja järjestäjistä siihen asti kunnes saksalaiset valtasivat maan. Luutnantti Julius Kuperjanov oli rohkea ja varma. Hänelle, joka oli kansallismielinen, sattui vakavia ristiriitoja bolseviikien kanssa, mutta kunnioitus häntä kohtaan oli kuitenkin niin suuri, ettei syntynyt mitään vakavampia selkkauksia.

Saksalaiset, miehitettyä maan, hajoittivat Eestin kansallisen sotaväen. Luutnantti Kuperjanov matkusti nyt maalle raskain mielin, sillä hän suri isänmaansa kohtaloa. Lannistumatta päätti hän kuitenkin edelleen jatkaa työskentelyä Eestin vapauttamiseksi vieraan vallanalaisuudesta ja järjesti salaa joukkoja, jotta ne olisivat valmiit toimintaan saksalaisten poistuttua maasta. Jo ennen Saksan sotavoimien poistumista oli Kuperjanov salaisesti järjestänyt Tarton maakunnan puolustuksen. Hänellä oli kaikkien niiden upseerien ja sotilaiden nimet kirjoissa, jotka voisivat millä hetkellä hyvänsä astua esiin puolustamaan isänmaataan. Hänen toimintansa oli ollut erittäin vaarallista, sillä oli usein pidettävä salaisia kokouksia ja matkustettava väärällä passilla. Jos tämä olisi tullut ilmi, olisi siitä saksalaisen sotalain mukaan seuranut kuolemanrangaistus.

Vuoden 1918 marraskuussa loppui vihdoin saksalaisten valtauskausi Eestissä. Pääministeri Pätsin johdolla ryhtyi hallitus hoitamaan helmikuun 24 päivänä 1918 itsenäiseksi julistautuneen maan asioita. Ylin sotilasjohto oli silloisen everstin, Laidonerin käsissä.

Nyt uhkasi Eestin tasavaltaa itäinen vihollinen. Narvan ja Pihkovan suunnalta alkoivat hyökätä venäläiset rosvolaumat ja edetessään tuhosivat maata perinpohjin. Tallinnan hallitus teki työtä yötä ja päivää. onnistuakseen lyömään vihollisen. Annettiin julistuksia, joissa kehoitettiin miehiä aseisiin puolustamaan isänmaataan.

Epäjärjestys saksalaisten poistuttua Eestistä oli kansan keskuudessa erittäin suuri. Toivottomuus tulevaisuudesta lannisti kaiken tarmon. Ainoastaan murto-osa kansasta rohkeni luottaa Eestin itsenäisyyteen ja sen aseiden voittoon. Enemmistö aivan julkisesti lausui, että on turhaan koettaa puolustautua vihollista vastaan, sillä on mahdotonta voittaa suurta Venäjää.

Kaikesta huolimatta Eestin sotilasjohto toimi mitä suurimmalla tarmolla hankkiakseen aseita ja varustuksia. Tulos kaikesta oli aluksi huono. Sotarintamalla asiat pahenivat päivä päivältä. Bolsevikit olivat jo Tallinnan porteilla. Etelässä vihollinen jo läheni Tarttoa, Võru ja Valga olivat jo heidän käsissä. Koko etelä Eesti oli mitä suurimman pelon ja levottomuuden vallassa.

Tällä raskaalla hetkellä oli kaksi sotilasosastoa, jotka yrittivät parhaansa mukaan puolustaa Tarton maakuntaa pällehyökkäävää vihollista vastaan, 2 Eestin jalkaväkirykmentti eversti Unt'in johdolla ja Tarton maakunnan suojeluskunta, jota johti luutnantti Kuperjanov. Ylivoimainen vihollinen kuitenkin pakotti heidät jättämään kaupungin joulukuun 21 p:nä ja perääntymään pohjoiseen.

Mutta näistä kahdesta tuli Tarton antautumisen jälkeen huomattavat tekijät, sillä he pysäyttivät bolsevikien etenemisen koko etelä-rintamalla, valloittivat takaisin Tarton tammikuun 14 päivänä ja työnsivät vihollisen Eestin alueelta.

Tosin ei Kuperjanov eikä 2. jalkaväkirykmentti kyennyt puolustamaan Tarttoa koska joukot olivat uuvuksissa ja niiden lukumäärä oli pieni. Apuakaan ei silloin ollut vielä saatavissa, sillä kansa oli velttoa ja haluton sodankäyntiin. Sotilaatkin karkasivat joko kotiin tai vihollisen puolelle. Sota-aseista ja varustuksista oli myös suuri puute. Kaikki siis näytti sillä kertaa aivan toivottomalta.

Peräännyttyään Tartosta ryhtyi Kuperjanov Aidan ympäristössä vastatoimenpiteisiin yhdessä 2:sen jalkaväkirykmentin kanssa. Päätettiin puolustautua viimeiseen mieheen. Kuperjanov, jolle oli jäännyt vain kymmenen uskollista suojeluskuntalaista, asettui puolustusasemiin Puurmanin moisaan. Täällä hän perusti kuuluisan sissipataljoonansa, joka on kirjoittanut verellään nimensä Eestin vapaussodan historiaan. Sotaonni oli nyt kääntynyt.

Vuoden 1919 alussa alkoivat sissien kuuluisat sankariteot, jotka pitivät vihollista alati jännityksessä. Sissien äkilliset ilmestymiset vihollisen selän taakse ja hengenvaaralliset vakoiluretket tekivät vihollisen olon erittäin epävarmaksi. Pieni ryhmä sissejä saattoi yksin tuhota suuren vihollisjoukon ja ottaa huomattavan määrän vankeja sekä pidättää suuret kuormastot. Tämä kaikki alkoi hermostuttaa vihollista siihen määrin, että he ryhtyivät vähitellen perääntymään koko rintamaosalla.

Luutnantti Kuperjanov osasi mestarillisesti johtaa tätä sissitoimintaa. Hän kulki aina itse miestensä

Kenttä, jonka yli hyökkäys Pajun kartanoa vastaan suoritettiin.

edellä ja osoitti mitä suurinta urhoollisuutta. Hän oli yksi niistä harvoista miehistä, joka Eestin vapaus sodan alussa selvin päin ja kylmällä järjellä kykeni järjestämään taistelukelpoisen joukko-osaston, joka osaltaan pystyi asettamaan sulun vihollisen etenemiselle. Yksinpä Kuperjanovin nimi herätti kauhua vihollisleirissä.

Ellei sissipataljoonaa, joka teoillaan vaikutti moraalisesti myös taisteleviin eestiläisiin, silloin olisi luotu, niin vapaussota olisi saanut aivan toisen käänteen. Kuperjanovin toiminnalla oli siis erittäin suuri merkitys koko Eestin valtakunnan ja kansan elämään. Hänen työllään oli todella kohtalokas merkitys sotaonnen kääntymisessä.

Kuten edellä on jo mainittu niin valloittivat sissit Tarton tammikuun 14 p:nä yhdessä panssarijunapataljoonan kanssa. Tämän jälkeen ryhtyivät sissit etenemään kohti Valgaa. Suorittivat monta veristä taistelua ennenkuin saapuivat Pajumoisan luo, jonka vihollinen oli lujasti varustanut. Täällä tapahtui ankara taistelu tammikuun 31 p:nä. Luutnantti Kuperjanov vei itse pataljoonansa tuleen, mutta tällä kertaa ei onni ollut myötä. Sissien oli peräännyttävä ja heidän päällikkönsä sai kuolettavan haavan. Kuula tunkeutui vasemmasta kyljestä sisään, vahingoitti keuhkoa ja munuaisia. Luutnantti Kuperjanov kuoli haavoihinsa Tarton sairaalassa helmikuun 2 päivänä kello 5,30.

Ohimennen mainittakoon, että Pajumoisan valloittivat Pohjan Pojat yhdessä sissien kanssa, mutta he menettivät kaatuneina 27 ja 39 sotilasta haavoittui. Sissien tappiot olivat 57 kaatunutta ja vihollinen menetti noin 200 kaatunutta ja 400 haavoittunutta.

Luutnantti Kuperjanov oli vastuuntoinen sotilas ja hänen vaikutuksensa sotamiehiinsä oli erittäin suuri. Se, että hän oli itse aina ensimmäinen taistelussa, sai kaikki sotamiehet häntä jumaloimaan ja jokaista hänen käskyään toteltiin ehdottomasti. Vieläpä Venäjän armeijassa hän oli niin suuressa arvossa, että hänelle annettiin Venäjän vallankumouksen aikana, kun Venäjän sotaväki jo alkoi hajaantua, sotilaiden vaatimuksesta Yrjönristi.

Kuperjanov jätti jälkeensä pataljoonan, jolla oli ollut Eestin vapaussodassa ratkaiseva merkitys. Hän loi pataljoonastaan urhoollisen ja isänmaataan rakastavan joukko-osaston. Luutnantti Kuperjanovin ja hänen sissiensä vahva luottamus Eestin tulevaisuuteen ja heidän rohkeutensa sodan ensimmäisinä päivinä auttoi paljon silloisessa kansan ja sotaväen mielialan kohottamisessa.

Eestin armeija menetti Kuperjanovissa todella kyvykkään upseerin, mutta hänen henkensä elää vielä tänäkin päivänä eestiläisissä sotilaissa.

Luutnantti Kuperjanovin muiston säilyttämiseksi on Tarton hautausmaalla pystytetty hänelle muistopatsas. Kuperjanovin sissipataljoona niminen joukko-osasto on vielä olemassa ja sen varuskuntakaupunkina on Tartto, jossa on myös Kuperjanov-niminen katu samoinkuin Valgassakin.

EERO KUREJOKI

Viralliset asiakirjat, jotka heimosodistamme ovat jälellä, ovat puutteellisissa olosuhteissa luotuina ja osittain kokonaan tuhoutuneina verraten epätäydelliset. Tällaisina ne eivät riitä heimosotien täydelliseen ja riittävän objektiiviseen kuvaamiseen. Sen vuoksi niitä on täydennettävä, ja tämä taas voi tapahtua vain niin kauan kuin heimosoturit elävät — siis kaikki heimosotamuistot pikimmiten talteen.

RATKAISUN HETKELLÄ

Niinkuin yksityisten elämässä on tilanteita, jotka saattavat johtaa ratkaisuun, taata voitokkaan tulevaisuuden, jos niitä vain on osattu oikein ja ajankohtaisesti käyttää, niin myöskin kansojen kohtaloissa voidaan havaita samanlaisia piirteitä. Yksilöstä, joka päästää »hyvän tilaisuuden» livahtamaan ohi, annetaan ankara tuomio: »saamaton, kun ei osannut käyttää tilaisuutta hyväkseen!» Ja kansasta, joka laiminlyö »oikean hetken» käytön, sanotaan, että »se ei ole ymmärtänyt etsikko-aikaansa». Karjalan kohtalon hetki jäi käyttämättä ja ratkaisi olojen kehityksen omalaatuiseen suuntaansa. Ryhtymättä millään tavoin »kannuja valamaan» tai arvostelemaan olevia oloja, selostettakoon seuraavassa vain eräs niistä syistä, mistä tavallaan johtui tuo kielteinen tulos v. 1919.

Muistamme hyvin ne olosuhteet, missä Aunuksen retki sai alkunsa, miten suuri osa Karjalaa oli vapautunut venäläisvallasta ja miten Karjalan kansan vapaustaistelu kahdelta suunnalta: pohjoisesta ja lännestä, oli päätymässä voittoon. Pohjoisessa taistelivat karjalaiset legioonat tai rykmentit englantilaisten tukemina, lännessä suomalaisten vapaaehtoisten avustamina. Ja kuitenkin, kaikkein toivehikkaimpana aikana tapahtui käänne, yllättävä ja kohtalokas: jatkuvat taistelut olivat turhia, »oikea hetki» oli ohi!

Syitä tähän äkilliseen käänteeseen voidaan luetella useampiakin. Tärkeimpiä lienevät seuraavat:

Englantilaisten joukkojen päällikkö, kenraali Maynard antoi poliittisille tekijöille määräävän merkityksen. Senpä vuoksi hän noudattikin venäläisen Jermoloffin, Muurmanin siviilikuvernöörin, sanelemia poliittisia ohjeita ja neuvoja. Ja Jermoloff taasen taisteli suuren Venäjän palauttamiseksi entiselleen, kuten Koltšak, Denikin ym. Myöhään huomasivat englantilaisten johdon alla taistelevat karjalaiset, että heidän toiveensa englantilaisten avulla saavuttaa itsenäisyytensä oli muodostunut suureksi harhalaskelmaksi. Kun he tämän havaitsivat, ryhtyivät he suora- ja jyrkkäsanaisesti vaatimaan Karjalalle vapautta. Mutta kenraali Maynard, joka luotti Jermoloffiin täydellisesti, kehoitti heitä pysyttelemään sovinnossa porvarillisten valkoryssien kanssa, sillä näiden päästyä valtaan »on karjalaisillakin tilaisuus järjestää olonsa hyvälle kannalle heidän kanssaan».

Kenraali Maynard ei ymmärtänyt Karjalan kansan pyrkimyksiä eikä sen parasta, vaan hyljäten ne hän tahtoi tukea valkoisten venäläisten yritystä palautua taas valtaan Venäjällä. Eipä siis ihme, että hän hylkäsi myös ne sotilaalliset edut, mitkä yhteistyö Aunuksen-retken kanssa tarjosi, ja joutui peräämtymään Pohjoiselle Jäämerelle.

Saavuttamatta jäivät valkovenäläisen Jermoloffin päämäärät, mutta samalla jäi täyttymättä myöskin Karjalan kansan vapauden toive. — Ohitse oli kiitänyt ratkaisun hetki, Karjalan vapaus ei ollut saavutettavissa yhteistoiminnassa valkoryssien kanssa.

A. S.

"Heimosoturi"-julkaisu on saanut vastaanottaa useilta tahoilta arvokkaita kirjoituksia, jotka julaistaan "Heimosoturin" seuraavassa numerossa. "Heimosoturi" ilmestyy jälleen ensi syksyn kuluessa. Heimosotureita kehoitetaan lähettämään Liitolle jatkuvasti heimosotia koskevia muistelmakirjoituksia, valokuvia ja muuta aineistoa.

OLEMMEKO TEHNEET KAIKKEMME

Me suomalaiset olemme jäykkää, itsepäistä kansaa, jota ei helpolla saada innostumaan. On kuitenkin joskus hetkiä, jolloin olemme vastaanottavampia vaikutteille. Lienee siis syytä nyt, kun juhlimme Kalevalan 100-vuotismuistoa, palauttaa mieliin menneitä aikoja — aikoja, jolloin luotiin sitä perustaa, että voimme ollenkaan nyt juhlia.

Vapaussotavuonnahan taisteltiin. Mutta ennenkuin tuo taistelu alkoi tarvittiin siihen paljon työtä, tarvittiin vuosisatainen sorto, tarvittiin herätyshuutoja, jotka saivat viimein tämän kansan nousemaan.

Alkoi taistelu, tuskien tie, mutta kun se oli kuljettu luultiin, että kaikki on nyt hyvin. Ja sittenkin! onko kaikki niinkuin toivottiin? Käsi sydämelle ja kukin vastatkaamme kohdastamme, onko kaikki tehty, vai onko jotain rauhan mukavuudessa unohtunut tekemättä.

Me juhlimme vapautta, me juhlimme jääkäreitä, me juhlimme Kalevalan 100-vuotismuistoa ja samalla me kuitenkin unohdamme, että keskuudessamme elää vuosikausia raajarikkoina kulkeneita vapaussotureita, jotka monet odottavat vain siirtoa vainajien joukkoon, odottavat sitä vapauttajana kaikista niistä kärsimyksistä, joita tämä Suomen vapauden aika on heille mukanaan tuonut. Joukossamme on lukuisasti jääkäreitä, joilla ei ole tilaisuutta saada kunniallista leipäänsä. Vieläpä työmaat on monasti heiltä suljettu. Tämänkö palkan he ovat ansainneet! Olemmeko tehneet kaikkemme niitä kohtaan, jotka loivat tälle maalle sellaiset olosuhteet, että me yleensä voimme juhlia? Eiköhän ole jokin velka jäänyt suorittamatta?

Juhlimme Kalevalan 100 vuotismuistoa — Kalevalan, joka on kansamme rikkain hengen tuote, mutta meiltä on tainnut unohtua, että tuon tuotteen on antanut kansallemme Karjala ja Inkeri. Meiltä on tainnut unohtua, että tuokin velka on vielä maksamatta! Eikö tunnu omantunnon tuskia keskellä juhlamielenkään?

Taas tarvitaan herätyshuutoja — huutoja sellaisia, että tämä kansa herää näkemään velvollisuutensa, herää näkemään mitä sen kunnia kansana vaatii, sillä niin kauan kuin velka on jääkäreille, invaliideille ja Kalevalan lahjoittajakansan keskuudessamme kärsiville jäsenille maksamatta, niin kauan ei juhliminen voi juhlalta tuntua.

Onko meillä siis mitään tehtävää?

On! On paljonkin! Meidän on huudettava herätyshuutoja kuuroille korville niin kauan kunnes se työ on tehty, ettei maamme vapauttajat tarvitse puutetta kärsiä, kunnes tähän maahan on saatu yksi ja yhtenäinen kansa, kunnes tässä maassa ei tunneta maansa kavaltajia, kunnes ei katsota vain omaa etua, vaan muistetaan, mihin vainajien jättämä perintö velvoittaa.

Meidän on kaiutettava herätyshuutojamme niin kauan kunnes huomataan, että on vielä velvollisuuksia rajantakaisia veljiäkin kohtaan, jotka ovat nääntymäisillään kuolinkamppailussaan, samaan aikaan kun me juhlimme suurimmalta osalta heidän henkistä tuotettaan. Lupaukset heimoveljillemme ovat täyttämättä!

Vasta silloin, kun veljen velka Kalevalan laulajille on maksettu, kun Suomen heimon jäsenet jälleen saavat nauttia inhimillisen oikeuden edellyttämästä vapaudesta, vasta silloin voimme puhtaalla mielellä juhlia ja tarkata, olemmeko jo tehneet kaikkemme.

A. MUUKKONEN.

Heimosotiin osallistuneet henkilöt — heimosoturit — liittykää liittoomme! Jäsenhakemuskaavakkeita saatavana maakuntaosastoilta ja liiton pääsihteeriltä.

TULONI ENSIMMÄISEEN AUNUKSELAISEEN KYLÄÄN

Vuonna 1919 kesällä Aunuksesta palannut 17-vuotias koulutyttö, nyk. majurin rouva Viivi Ropponen, kirjoittaa syksyllä koulunkäyntiä jatkaessaan ainevihkoonsa ensimmäisistä vaikutelmistaan Aunuksessa.

Keväinen aamuaurinko heittää ensimmäisiä kalpeita säteitään yli metsäisen maiseman. Se ei vielä oikein jaksa tunkeutua synkkään metsään, mutta tien, joka kalpeana kiemurrellen kulkee pelästyneen metsäkauriin tavoin läpi korpimaan, se on jo varsin hyvin valaissut.

Kuljemme tiellä, koko pataljoona. Varoen ja hiljaa etenemme, sillä eihän sitä tiedä, missä vihollinen lymyilee. Joskus vankkurien pyörien kovempi vinguntä häiritsee jännittynyttä hiljaisuutta. Kuljemme, kuljemme, mutta hitaasti matka sujuu, sillä tie on kurjimmista kurjin, ja väsyneitä ovat pojatkin pitkän marssimisen jälkeen. Siinä istuessani vankkureissa hiipii mieleeni ajatus kodista, omaisista, jotka ovat kaikki siellä kaukana, kaukana ja joita en ehkä koskaan enää saa nähdä. Värisyttää istuessa, sillä koko yö on ajettu ja ilma on vielä kylmähköä, varsinkin näin varhain aamusella.

Kysyn kyytimieheltämme, aunukselaiselta, pitkältikö on vielä seuraavaan kylään. »Ka, en tiijä, lie seitshe virstua», mutisee ukko hyväntahtoisesti tappuraisen partansa takaa.

Kylä, johon pyrimme, on kuulemma tavallinen maalaiskylä, jossa pitäisi olla suurempikin joukko vihollisia.

Päästyämme noin kilometrin päähän kylästä, seisahtuu jonomme äkkiä. Pataljoonan komentaja ratsastaa pitkin tien sivua, tarkastaa ovatko joukot kunnossa ja antaa määräyksiänsä. Vaikka marssi on ollut pitkä ja vaivaloinen, ei se silti ole lamauttanut mieliä eikä ryöstänyt intoa pojilta, vaan kaikkien kasvoilla on reipas jopa iloinenkin ilme. Silmät loistavat ja jokaisen katseesta voi hyvin lukea saman ajatuksen: Olemme tulleet veljiämme auttamaan, tahdomme näyttää, mihin suomalaisina pystymme.

Vain hetkisen kestää seisahdus. Pian lähdemme taas liikkeelle, mutta nyt ovat jo komppaniat saaneet tehtävänsä. Kuormasto jää kyllä paikoilleen. Niidenkin, jotka tähän asti ovat tulleet hevosella ajaen, on pistettävä reput selkään ja lähdettävä marssimaan. Lähestymme yhä kylää. Nyt erkanee yksi komppania oikealle, toinen vasemmalle tiestä. Ne aikovat kiertää kylän ja saada vihollisen saarroksiin. Kolmas komppania jää tielle odottamaan hetkeä, jolloin hyökkäys alkaa.

Saatuani luvan tohtoriltamme seuraan vasemmalle lähtevää joukkoa. Harpimme yli risukkojen, hypimme yli kaatuneiden puiden ja joudumme kaiken hyvän lisäksi vielä suolle. Yli saappaanvarsienkin menee mutalieju, mutta ei auta surkeileminen, painamme vain eteenpäin. Tuolla eräältä jää saapas suonsilmään, tuolla kivääri tipahtaa kädestä syvään lampareeseen, josta hän sitten rupeaa sitä onkimaan.

Jo tulee vastaan oikealle lähteneen komppanian miehiä. Kylä on siis elävän ketjun ympäröimä. »Rynnäkköön!» kuuluu huuto, ja silloin alkaa joukkomme painaa kylää kohti hitaasti, mutta varmasti. Pääsemme aivan kylän laitaan. Silmiemme eteen leviää koko salokylä kaikessa vaatimattomuudessaan. Kylään johtavan tien varrella ovat kaikki kylän talot, se on aunukselainen tapa. Rauhallisena nukkuu kylä aamuauringon kalseassa valossa. Lepäävät sen omat asukkaat, lepäävät myös sinne majoittuneet vihollisen joukot. Eivät aavista kyläläiset, että kynnyksellä seisoo vapauttaja, eivät aavista ryöstäjät, että kynnyksellä seisoo kostaja. Herää, väki pienoisen salokylän, herää ensin tuskaan, mutta sitten — riemuun!

Toisella puolen kylää on taistelu jo alkanut. Kuuluu hajanaisia laukauksia, mutta vähitellen käy ammunta yhä kiivaammaksi. Sähisten lentävät kuulat. Ketjumme seuraa esimerkkiä ja pian yhtyvät leikkiin myös konekiväärimme. Yhtäkkiä on koko kylä hereillä. Miehiä juoksee sinne tänne, mutta naisia ja lapsia ei näy. He ovat varmaan kauhuissaan piiloutuneet.

Nyt paukkuu jo vihollisen puolellakin, mutta ketjumme painaa vain eteenpäin. Savua, rätinää ja huutoa! Tuossa kaatuu yksi, tuolla toinen, tuolla kannetaan haavoittunutta. Riennän sinne — — —.

Vihollinen on voimakas, mutta tunnin kestävän kiivaan taistelun jälkeen on kylä meidän ja viholliset vankeina. Hurraata huutaen ehdimme kylään. Tupien oville on hiipinyt arastelevia kyläläisiä. Siinä auringon kirkkaassa valossa näyttävät he niin kalpeilta ja pelokkailta. Mutta saatuaan selvän, ketä olemme, rientävät he välittömässä ilossaan meitä kyynelsilmin kiittämään. Kuinka suuriarvoiselta tuntuukaan tuon kovia kokeneen kansan kiitos!

Pohjois-Inkerin Vapaajoukko saa lippunsa.

JUHLAPÄIVÄ POHJOIS-INKERIN KIRJASALOSSA

Pieni oli inkeriläisten joukkojen vallassa oleva alue Pohjois-Inkerissä. Siihen kuuluivat Kirjasalon ja Tapparin kylät. Useat inkeriläiset olivat joutuneet sorron tieltä poistumaan kotikonnuiltaan. He asettuivat asumaan mainittuihin kyliin ja Suomen puolelle rajaa. Syyskuussa 1919 oli mieliala Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen ja muun kansan keskuudessa masentunut. Joukot olivat huonosti varustetut, m.m. sotilasvaatetusta ei ollut lainkaan, vaan olivat ne omissa pukimissaan, vihollinen oli useita kertoja yrittänyt vallata inkeriläisten hallussa olevan alueen, suuri epätietoisuus ja epävarmuus vallitsi Suomen suhtautumisesta Inkerin asiaan. Vallitsi orpoudentunne. Vain rakkaus kotiseutuun ja toive ehkä ilmenevistä toimintamahdollisuuksista piti yllä sotilasmieltä.

Tuli tieto inkeriläisten edustajakokouksen pitämisestä Kirjasalossa sunnuntaina 14 päivänä syyskuuta 1919. Jo pelkkä tieto tästä elähdytti mieltä. Valmistelut tätä tilaisuutta varten olivat omiaan kirvottamaan mielet jokapäiväisistä huolista.

Mainitun päivän aamuna kokoontuivat Suomen puolella rajaa asuvat inkeriläiset rajajoen rinteelle Suomen puolelle, jonne myöskin saapuivat edustajat, joukossa useita Inkerin väliaikaisen hoitokunnan jäseniä. Tie rajajoen yli oli koivuilla somistettu. Joen Inkerin-puoleiselle rannalle oli asettunut Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen päällystö lausuakseen edustajat ja kansan tervetulleeksi Inkerin maan kamaralle. Harras ja isänmaallinen mieliala vallitsi. Syvän tunnelman vallitessa siirryttiin Kirjasaloon, jossa kokoonnuttiin vieraita vastaanottamaan valmistautuneeseen esikuntarakennukseen.

Edustajat—lukumäärältään 42 — kokoontuivat Kirjasalon kansakoululle. Edustajakokouksessa pohdittiin Inkerin asian silloista tilannetta, toimenpiteitä asioiden ajamiseksi toivottuun päämäärään. Useita päätöksiä tehtiin, joiden varassa toimintaa edelleen oli jatkettava ja kehitettävä. Päivällä oli joukkojen katselmus ohimarsseineen. Tilaisuudessa vihki inkeriläinen, Lempaalan seurakunnan entinen kirkkoherra *Paavo Sonny* Raudun naisten valmistaman ja lahjoittaman Inkerin lipun Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen lipuksi, lausuen tällöin mieliin painuvia sanoja.

Tuli ilta. Edustajat lähtivät kotiseuduilleen, kansa hajaantui.

Päivä jätti monine vaikutelmineen lähtemättömän muiston mukana olleiden mieliin. Pohjois-Inkerin vapaajoukkojen — vahvuus 15. 9. 1919 1,139 miestä — ja muun kansan mielissä oli tunnelma, että päivä oli muodostunut käännekohdaksi Pohjois-Inkerin historiassa. Usko, että »kyllä uusi päivä kaikki muuttaa voi» elähdytti entistä tehokkaampaan toimintaan. Uusi päivä ei päässyt, maailman sodan jälkiselvittelyissä, koittamaan. Niinpä jäikin pidetty edustajakokous ainoaksi Pohjois-Inkerissä, mutta usko uuden päivän koittoon elähdyttää mieliä edelleenkin

ELJA RIHTNIEMI

Inkeriläistä vapaajoukkoa Kirjasalossa.

HEIMOSOTURI-INVALIIDIT —

VALTIOVALTA PARANTAMAAN HEIDÄN ASEMAANSA

Heimosoturi-invaliideiksi katsomme sellaiset henkilöt, jotka heimosodissa haavoittumisensa, niissä saamansa ruumiinvamman tai sairastumisensa tähden ovat tulleet invaliideiksi.

Heimosodilla tarkoitamme tässä julkaisussa otsakkeen: »Heimosodat vuosina 1918—22» alla esitettyjä sotia.

Tarkastamme heimosoturi-invaliidien asemaa aluksi lainsäädäntömme valossa.

Ensimmäinen invaliidilakimme »Laki eläkkeestä vapaussodassa haavoittuneille sotureille sekä kaatuneitten ja sairauden johdosta kuolleitten perheenjäsenille» annettiin huhtikuun 28 p:nä 1919.

Tämä laki koski vain varsinaiseen vapaussotaamme osaaottaneita vuoden 1918 tammikuun 21 päivän ja heinäkuun 1 päivän välisenä aikana ruumiinvamman tai taudin saaneita henkilöitä.

Ne heimosodat, joita käytiin v. 1918, kestivät osalta syksyyn, joten niiden invaliidit yleensä jäivät vaille sitä valtiovallan tukea, jonka ensimmäinen invaliidilakimme soi varsinaisen vapaussotamme invaliideille.

Huhtikuun 13 p:nä v. 1926 annettu »Laki korvauksen suorittamisesta asevelvollisille sotapalveluksessa sattuneen ruumiinvamman tai sairauden johdosta» astui voimaan heinäkuun 1 p:nä 1926.

Tämä laki on epäilemättä ollut tarpeen vaatima. Täsmälleen kahdeksan vuotta on sen voimaanastuessa kulunut siitä päivästä, josta alkaen ensimmäisen invaliidilain mukaan ei enää valtion tukea myönnetty sodassa haavoittuneille ja sairastuneille henkilöille. Näiden kahdeksan vuoden kuluessa vuoti runsaasti verta. Suomen nuoriso taisteli miltei täsmälleen puolet tästä ajasta veriveljiensä vapauden puolesta.

Mitä merkitsivät nämä offensiiviset taistelut Suomelle kun niitä katsellaan yksinomaan Suomenniemellä olevan kansakunnan kannalta. Lyhyesti sanottuna ne estivät vihollisen voimat järjestymästä ja ryhtymästä uuteen ratkaisevaan taisteluun maatamme vastaan. Ne riistivät bolsheviikeiltä kokonaan alotteen ja pakottivat sen heittämään viimeiset reservinsä milloin pohjoiseen, milloin etelään, milloin länteen. Ne merkitsivät itsenäisyytemme ylläpitämistä ja tukemista ja olivat parhain keino varsinaisen vapaussotamme saavutusten turvaamiseksi, vaikkakaan se ei ollut niiden päätarkoitus.

Kuinka moni täten itsenäisyytemme hyväksi sydänvertaan vuodattanut nuorukainen onkaan saanut näinä kahdeksana vuonna taistelukentällä heikontuneen terveytensä vuoksi kärsiä nälkää. Ne varat, joilla taistelutoimintaa oli ylläpidetty, loppuivat pian. Ne eivät riittäneet heimosoturi-invaliidien huoltoon.

Vaikkakin edellämainittu n.s. sotilastapaturmalaki voi ulottua johonkin heimosoturiryhmään ei sen suoma valtioapu merkinnyt käytännössä suuriakaan, sillä juuri näissä heimosoturiryhmissä oli invaliideja vähiten.

Niiden heimosoturi-invaliidien aseman parantamista, jotka olisivat voineet tulla tämän lain myöntämästä tuesta osallisiksi, rajoitti se, että elinkorkoa koskeva hakemus oli tehtävä yhden vuoden kuluessa lain voimaan tulemisesta.

Heimosoturi-invaliidien asemaan ei sotilastapaturmalaki siis merkinnyt oiheastaan parannusta. Heidän asemaansa kokonaisuudessaan ei tarkkaillut eikä pyrkinyt parantamaan myöskään mikään vapaa yhdistys. Jääkäriliitto huolehti tosin omista invaliideistaan ja Vironkävijä-invaliidit saivat tukea Viron valtiolta ja avustuksia Viron avustuksen päätoimikunnalta. Vaikkakin Vapaussodan Invaliidien Liitto periaatteellisesti ulotti toimintansa myös heimosoturi-invaliideihin, käytännössä oli suuri osa heimosotien invaliideja kuitenkin vailla kaikkea tukea. Ei myöskään voida vaatia, että ne eri virastoissa palvelleet henkilöt, jotka asiaa hoitivat olisivat kyenneet kysymyksen koko laajuudessaan ja täysin onnellisesti ratkaisemaan, sillä heimosodat olivat tutkimatta. Ei tiedetty edes mitä heimosotia oli ollut.

Invaliidilainsäädäntömme epäkohdat tulivat kuitenkin tavallaan olosuhteiden pakosta ajan mukana esille ja toukokuun 29 p:nä 1931 hyväksyttiin toinen invaliidilakimme »Laki korvauksen suorittamisesta vapaussotaan tai s i i h e n l i i t t y n e i s i i n s o t i l a a l l i s i i n t o i m i i n o s a a o t t a n e i l l e henkilöille ja heidän omaisilleen.»

Tämän lain mukaan: »henkilöillä, jotka Suomen kansalaisina ovat ottaneet osaa vuoden 1918 vapaussotaan tai ennen 14 päivänä lokakuuta 1920 tapahtunutta Tarton rauhansopimuksen allekirjoittamista, muihin v a p a u s s o t a a n l i i t t y n e i h i n sotilaallisiin toimiin t a i t e h t ä v i i n, j o i d e n t a r k o i t u k s e n a o n o l l u t m a a n i t s e n ä i s y y d e n t o t e u t t a m i n e n, y l l ä p i t ä m i n e n t a i t u k e m i n e n on sellaisen toimen tai tehtävän aiheuttaman ruumiinvamman tai sairauden johdosta oikeus saada korvausta — — —».

Tarvittiin siis toistakymmentä vuotta ennenkuin heimosotien merkitys tuli niin selväksi, että aikaansaatiin laki, jonka nojalla valtiovallan invaliiditukea saavat myös ne henkilöt, jotka olivat osallistuneet »muihin vapaussotaan liittyneihin sotilaallisiin toimiin tai tehtäviin, joiden tarkoituksena on ollut maan itsenäisyyden toteuttaminen, ylläpitäminen tai tukeminen.» Invaliidihuollonkin alalla vahvistettiin täten virallisesti vaikkakaan ei yksityiskohtaisesti määriteltynä, periaate, että itsenäisyystaistelumme rat-

kaisuvaiheen muodostivat varsinainen vapaussota ja n.s. heimosodat.

Lainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla tavallaan myönnetään, että heimosoturi-invaliidit ovat pitkän aikaa olleet vailla sitä valtiovallan tukea, jota heidän maamme itsenäisyyden toteuttajina, ylläpitäjinä tai tukijoina olisi tullut nauttia. Vaikkakin näin tapahtui periaatteessa sisälsi toinen invaliidilakimme kuitenkin käytännössä eräitä rajoituksia, jotka jatkuvasti vaikeuttivat etenkin eräiden heimosoturi-invaliidiryhmien aseman parantamista. Niinpä esim. sanotun lain 3 §:ssä sanotaan: »Korvausta tämän lain nojalla ei suoriteta ennen lain voimaantulemista kuluneelta ajalta eikä hautausapua tätä ennen sattuneen kuolemantapauksen johdosta. Kuitenkin voidaan elinkorkoa, milloin siihen oikeutettu on erittäin puutteenalaisessa tilassa, myöntää taannehtivasti enintään viiden vuoden ajalta ennen lain voimaan tulemista ja vuotta kohti enintään puolet sen elinkoron määrästä, joka hänelle myönnetään.»

Kulunutta heimosoturi-invaliidien kärsimysaikaa ei korvattu, vaan laki tuli vain pieneltä osalta taannehtivaksi. Lain määräys, että vain »henkilöillä, jotka Suomen kansalaisina ovat ottaneet osaa . . .» j.n.e. sulkee valtion huollon alaisuudesta kaikki ne heimosoturi-invaliidit, jotka heimosotien jälkeen ovat tulleet Suomen kansalaisiksi.

Tämän tammikuun 1 p:nä 1932 voimaan tulleen toisen invaliidilain 4 §:n määräys »korvausta on haettava yhden vuoden kuluessa lain voimaan tulemisesta» rajoittaa edelleen valtiovallan tuen ulottamista heimosotureihin, sillä harvat todella apua tarvitsevat ja eniten sen tarpeessa olevat yksilöt saivat edes tietää tästä avunsaantimahdollisuudesta, ja myöhemmin he eivät ole kyenneet todistamaan tietämättään myöhästyneensä avustusanomuksinensa.

Edelläsanottu ei kuitenkaan sisällä asian ydintä. Missä määrin toinen invaliidilakimme suo tukea heimosoturi-invaliideillemme riippuu ennen kaikkea siitä miten lakia tulkitaan. Tässä suhteessa palaamme vielä lain kohtaan, jossa sanotaan, että oikeus saada korvausta on niillä henkilöillä, jotka ovat osallistuneet »muihin vapaussotaan liittyneihin sotilaallisiin toimiin tai tehtäviin, joiden tarkoituksena on ollut maan itsenäsyyden toteuttaminen, ylläpitäminen tai tukeminen.»

Emme ole liittomme lyhyen olemassaoloajan kuluessa ennättäneet täydellisesti tutustua siihen, mitkä heimosoturi-invaliidiryhmät ovat tämän säännöksen vuoksi päässeet valtion tuesta osallisiksi. Sensijaan olemme voineet todeta, että Valtion Tapaturmalautakunta ja Vakuutusneuvosto ovat hylänneet heimosoturi-invaliidien anomuksia ja eivät ole katsoneet hakijoiden osallistuneen sotatoimiin, joiden tarkoituksena on maan itsenäisyyden tukeminen sellaisessa tapauksessa, jossa me heimosoturit olemme toista mieltä.

Erään tällaisen päätöksen johdosta on tehty muutoshakemus Korkeimpaan Oikeuteen. Korkein Oikeus muutti päätöksen, lausuen, että kyseessä oleva hakija on katsottava osallistuneen sellaisiin sotatoimiin, joiden tarkoituksena on maan itsenäisyyden tukeminen.

Tämä muutoshakemus lähetettiin Korkeimpaan Oikeuteen valitettavasti liian myöhään, vasta v. 1933, joten mahdollisia aikaisempia samanluontoisia hylkääviä päätöksiä ei enää ole uusintahakemuksilla voitu korjata, sillä hakuaikahan kesti lain mukaan vain vuoden.

Edellä kerrottu tapaus koski Viron vapaussotaa. Meillä on syytä epäillä, että muutkin heimosoturi-invaliidiryhmät ovat jääneet vaille toisen invaliidilakimme tarkoittamaa valtiovallan tukea. — Heidän asemansa parantamiseksi annetun toisen invaliidilakimme voimaantuloon lienee vaikuttanut myös pula-aika, jona epäkohdat näkyivät hyvin selvinä.

Yksityisten ja vapaiden yhdistysten tuki vaikkapa se olisi tehokastakin ei yksinomaan riitä. Olemme tässäkin suhteessa voineet todeta, että käytännössä on heimosoturi-invaliidien asema yleensä huono verrattuna varsinaisen vapaussodan invaliideihin. Jääkäri-invaliidit tekevät tosin poikkeuksen, sillä Jääkäriliitto voinee hoitaa suhteellisen vähälukuiset invaliidinsa kaikki yhtä hyvin. Vaikkakin Vapaussodan Invaliidiliitto on huolehtinut etenkin viime aikoina myöskin eräistä heimosotien invaliideista käy käytännössä kuitenkin niin, että varsinaisen vapaussodan invaliidin ja heimosoturi-invaliidin hakiessa avustusta edellinen asetetaan etusijalle.

Yhteenvetona edellä esitetystä mainittakoon siis, että heimosoturi-invaliidien, eritoten määrättyjen invaliidiryhmien asema on huonompi kuin muiden invaliidien asema maassamme.

Helmikuun 10 p:nä 1933 annettu kolmas invaliidilakimme merkitsi parannusta vain siinä suhteessä, että sen mukaan vahingoittuneelle tai sairaalle myönnetyn eläkkeen määrään nähden voitiin ottaa huomioon haavoittumisen tai sairastumisen jälkeen tullut tai lisääntynyt elatusvelvollisuus.

Kun invaliidien työkyky alenee iän mukaan progressiivisesti, on asiaan syytä kiinnittää vakavaa huomiota.

Suomen Heimosoturien Liitto toimii kaikkien heimosoturi-invaliidien huoltamiseksi riippumatta siitä ovatko nämä liiton jäseniä vai ei. Liitolla on noin

MUISTAKAA LAHJOITUKSILLANNE HEIMOSOTURIEN INVALIIDIRAHASTOA

vuosi sitten perustettu Heimosoturien Invaliidirahasto, jota liitto hoitaa ja jonka varat käytetään välittömästi heimosoturi-invaliidien huoltoon. Avustuksia tästä rahastosta ryhdytään jakamaan vasta senjälkeen kun liitto on ennättänyt tutkia, mitkä heimosoturi-invaliidiryhmät ovat eniten avun tarpeessa ja ketkä heimosoturi-invaliidit apua todella kipeimmin tarvitsevat. Liitto toivoo, että Heimosoturien Invaliidirahasto kasvaa niin, että vain sen korkoja tarvitaan käyttää avustuksiin.

Liitto pyrkii toimimaan yhteisymmärryksessä muiden asiaa harrastavien järjestöjen kanssa. Invaliidiasiain hoito, heimosoturi-invaliidien avustamiseksi kerätyt varat, sekä avustusten määrääminen, keskitetään liitossa sen hallitukselle. Liitto toivoo, että muut järjestöt ja yksityisetkin, jotka avustavat heimosoturi-invaliideja tästä liitolle tiedottaisivat avustusten oikeudenmukaisen jakautumisen vuoksi.

Heimosoturi-invaliidien suhteen on paljon tekemättä. Onpa sellaisiakin heimosoturiryhmiä, jotka ovat kokonaan valtiovallan tuen ulkopuolella.

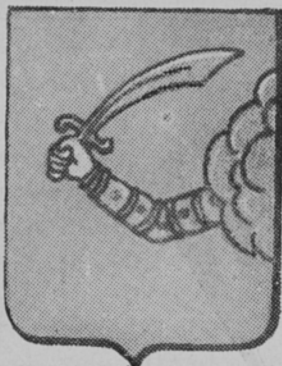
Heimosoturi-invaliidien avustaminen ja heidän asiainsa hoito keskittynee ajanoloon kokonaan liitollemme. Tälle kannalle ovat jo asettuneet muut heimojärjestöt sekä keskusteluissa että käytännössä.

Liiton mahdollisuudet huolehtia kokonaisuudessaan heimosoturi-invaliideista ovat pienet. Sen vuoksi jääkin liiton tehtäväksi tutkia heimosoturi-invaliidikysymys ja pyrkiä siihen, että ensi sijassa valtiovalta saadaan ryhtymään toimenpiteisiin asiassa.

Ne mietteet, jotka edellä on esitetty perustuvat suhteellisen lyhytaikaiseen työhön heimosoturien invaliidi-asioissa liiton muiden tehtävien ohella. Käsityksemme heimosoturi-invaliidien asemasta saattavat yksityiskohdissa olla erheellisiä. Kokonaisuuteen katsoen uskomme voivamme ennen pitkää esittää riittävät todisteet siitä, että erikoisesti eräät heimosoturi-invaliidiryhmät ovat valittamatta kantaneet kurjat olonsa ja kärsimyksensä.

Lopuksi vetoamme niihin tuhansiin heimosotureihin — myöskin ei-invaliideihin, jotka vielä eivät kuulu Suomen Heimosoturien Liittoon. Te, jotka toistakymmentä vuotta sitten asetitte henkenne ja elämänne vaakalautaan sorrettujen kansanosiemme ja heimokansamme vapauden puolesta taistellessanne — te ette epäilemättä tahdo nähdä, että ne saman päämäärän puolesta, rinta rinnan kansamme taistelleet aseveljet, jotka palasivat näiltä retkiltä raajarikkoina tai terveytensä turmelleina, menehtyvät kurjuuteen. Invaliidi-aseveljiänne — joista useimmat kärsivät sankareina kohtalonsa valittamatta — voitte parhaiten auttaa liittymällä yhteiseen liittoomme.

M. A. AARNIO

Valkin kaupungin vaakuna.

SUOMALAINEN PANSSARIPATALJOONA VIRON VAPAUSSODASSA

Toimittaja Leo Eronen, joka Viron vapaussodassa oli mm. Valkin asemien komendanttina ja Suomalaisen Panssaripataljoonan adjutanttina, omistaa tämän kirjoituksensa unohdetuille, kunnian kentällä kaatuneille ja haavoittuneille urheille aseveljilleen sekä heidän omaisilleen.

Oli huhtikuun loppupuoli v. 1919 — — —. Tykkien jyske kuului taas Valkin kaupunkiin ja tuntui yhä lähenevän. Eversti Kalmin urheat Pohjan Pojat olivat sieltä jo nelisen viikkoa aikaisemmin suurimmaksi osaksi palanneet kotimaahan, vain muutaman sadan miehen jäädessä Tarttoon odottamaan uuden rykmentin perustamista, niin että suomalaisia joukko-osastoja ei enää ollut rintamalla muita kuin Pohjan Poikan tykistö ja Viron panssarijunadivisioonan yhteyteen perustettu pieni Suomalainen Panssaripataljoona.

Viimemainittu oli alkujaan suunniteltu maihinnousujoukoksi, mutta koska hyökkäys Riikaa vastaan suomalaisista riippumattomista syistä raukesi, siirrettiin sen upseeristo ja miehistö, joka oli tehnyt Viron hallituksen kanssa kolmen kuukauden sopimuksen, panssarijunadivisioonaan. Olosuhteiden pakosta ei pataljoona saanut komppaniankaan vahvuutta. Noin 200 Suomesta värvättyä miestä ei koskaan päässyt lähtemään joukko-osastoonsa ja alussa kotimaahan lomalle lasketuista vain harvat saivat paluuluvan. Pataljoonan kirjoissa oli kaikkiaan vähän yli sata vapaaehtoista, mm. viisi jääkäriä, entisiä eversti Ekströmin miehiä ja Pohjan Poikia sekä muutamia ruotsalaisia.

Pieni Suomalainen Panssaripataljoona, joka 2 $^1/_2$ kuukautta kestäneen taistelukautensa aikana menetti todellisesta määrävahvuudestaan kaatuneina, tauteihin ym. kuolleina, haavoittuneina ja loukkaantuneina lähes 40 prosenttia, sai tulikasteensa huhtikuun 22 pnä Must'joen (Schwarzbach'in) sillalla, joka virolaisten panssarijuna n:o 3:n miesten kanssa jääkäriluutnantti G. Lindqvistin ja virolaisen luutn. Wassermannin johdolla vallattiin ankarassa kivääri- ja konekivääritulessa. Vierekkäin paukuttelivat sitten veljeskansain pojat sillalla mahallaan maaten »polsuja», mutta rohkea luutnantti Wassermann huitoi ja noitui pystyssä, yllyttäen miehiä hyökkäämään ja huutaen lopuksi suomalaisten konekiväärien johtajalle, jääkäriluutnantti Lassilalle: »Oh, kuradid, soomlane kardab!» Mutta samassa oli L:kin pystyssä ja vastasi »p-kele, suomalainen ei pelkää!» sekä komensi konekiväärit asemiin.

Kiväärit paukkuivat ja konekiväärit papattivat kuin viimeistä päivää ja sitten — eteenpäin, ja ryssät — taaksepäin. Pian olivat suomalais-virolaiset joukot joen toisella rannalla, ryhtyen hyökkäämään Mönisten kartanoon päin. Kentälle jäi jo alkutaipaleella muutamia virolaisia ja nuori suomalainen vänrikki Alvar Saxén, joka haavoittui kuolettavasti. Välillä iivanat yrittivät panna vastaan, mutta alkoivat sitten taas tuntea isänmaanrakkautta ja pötkivät poispäin, jättäen jälkeensä kuormaston, kaksi konekivääriä ym. sekä kolmisenkymmentä kaatunutta. Mönisten kartanon luona olevalla pellolla saivat suomalaiset vastaansa ankaran luotituiskun ja rohkea 19-vuotias vääpeli Elis Stenberg kaatui kunnian kentällä. Bolshevikit yrittivät puolustaa kartanoa viimeiseen saakka, mutta klo 1/2 1 aikaan päivällä tunkeutuivat jo suomalaiset ja virolaiset sinne ja jatkoivat sitten etenemistään muutamia kilometrejä. Sillä aikaa oli vihollisen taas onnistunut koota joukkonsa, joiden vahvuus oli noin 15-kertainen virolaisiin ja suomalaisiin verrattuna. Ryssät ryhtyivät vuorostaan hyökkäämään ja ylivoiman tieltä oli meikäläisten peräännyttävä takaisin Mönisten kartanoon, jota vihollinen turhaan yritti vallata jälleen, Rohkea virolainen luutnantti Wassermann kaatui tässä taistelussa sankarina suomalaisen aseveljensä, jääkäriluutnantti Lassilan viereen, joka viimemainittu haavoittui, saaden kolme luotia jalkoihinsa. Suomalaisista haavoittui sitäpaitsi lievästi mm. 15-vuotias korpraali Lauri Koskinen.

Suomalaisesta Panssaripataljoonasta sai suurin osa muutamia päiviä myöhemmin käskyn palata takaisin Valkiin, jonne miehet saapuivatkin huhtikuun 27. päivän aamuna uupuneina ja jalat hiertyneinä pitkien marssien sekä raskaiden englantilaisten naulakenkien ansiosta. Mutta levosta ei ollut tietoakaan, sillä jo paria tuntia myöhemmin tuli panssarijunadivisioonan esikunnasta ilmoitus, että bolshevikit olivat noin 10 km:n päässä Valkista luoteeseen, Ermesin (Härgmäen) kirkonkylässä ja yrittivät todennäköisesti vappuun mennessä vallata takaisin Pohjan Poikien, Kuperjanowin sissien ja panssarijunamiehien verellä ostetun kaupungin.

Suomalainen Panssaripataljoona sai käskyn lähteä sinne jo seuraavana aamuna klo 4. Tällöin pataljoonan upseerit ilmoittivat divisioonan esikuntapäällikölle, kapteeni Poopuulle, että miehet, jotka vast'ikään olivat tulleet etulinjoilta, olivat kaikki väsyneitä ja suureksi osaksi vielä sairaita, joten ainakin vuorokauden lepo oli välttämätön. Esikuntapäällikkö vastasi tähän: »Ellette viimeistään huomisaamuna lähde, niin ylihuomenna voi se olla liian myöhäistä, sillä bolshevikit ovat jo ryhtyneet hyökkäämään. Tilanne on erittäin vakava! Lähdettekö vai ette?» — »Lähdemme!»

Kun pieni Suomalainen Panssaripataljoona aamuhämä-

rissä huhtikuun 28 p:nä 1919 seisoi ryoturintamassa kasarmirakennuksensa edustalla, oli sen vahvuus vain 60 miestä: osa ei ollut vielä palannut Mustjoelta, osa oli sairaaloissa ja muutamat jo haudassa. Rivissä seisoi myöskin Mönisten kartanon valtauksessa kaatuneen vääpeli Elis Stenbergin lapsuudentoveri, vääpeli Helge Elfgren, joka sairautensa vuoksi oli vapautettu palveluksesta ja oli vast'ikään saapunut Tallinnasta Valkiin viedäkseen kaatuneen ystävänsä ruumiin mukanaan kotimaahan.

— Mutta sinuthan on vapautettu palveluksesta. Minkä tähden tulet turhaan mukaan? — kysyivät toverit.

— Teitähän on niin vähän! — kuului vastaus. — En voi jäädä pois, minun täytyy!

Valkin asukkaiden yöuni taisi tulla häirityksi, kun 60 kurkkua veti »Isontalon Anttia» minkä ikinä jaksoi. Marssittiin kahteen kertaan kaupungin poikki, jotta näyttäisi, että meikäläisiä on enemmänkin. Oli levitetty huhua, että suomalaisia oli saapunut rintamalle 2 uutta rykmenttiä ja etulinjoille olikin lähdössä kokonaista — viisi tusinaa!

Valkissa oli mobilisoitu kaupunkia puolustamaan kaikki luotettavat, jotka kynnelle kykenivät. Kivääri oli sinä aamuna kädessä sekä vanhoilla ukoilla että nuorilla poikasilla. Tämä apujoukko, johon kuului noin 250 virolaista ja latvialaista sekä Suomalainen Panssaripataljoona, saapui »kreivin aikaan» Ermesiin (Härgmäelle), jossa kiväärit ja konekiväärit papattivat kiivaimmillaan, tykkien niitä jymeästi säestäessä. Hetkisen levon jälkeen komennettiin ketjuun, suomalaiset keskelle, virolaiset vasemmalle ja latvialaiset oikealle puolelle. Avonaista peltoa pitkin hyökätessä haavoittui neljä suomalaista ja vähän myöhemmin ummisti urhoollinen vääpeli Harald Kervo (Kervinen) silmänsä ainaiseksi. Pian alkoivat ryssät järven toiselta puolen tykeillään hyväillä suomalaisten asemia, ja koska rapakossa makaaminenkaan ei ollut hauskaa, oli lähdettävä — eteenpäin! Ensimmäisenä oli pystyssä vääpeli Elfgren, mutta montakaan askelta hän ei ehtinyt ottaa, kun jo vihollisen luoti tapasi hänet. Lähimmät toverit saattoivat enää vain todeta, että sankarinuorukaisesta oli henki jo paennut.

Lähellä olleesta suuresta hiekkakuopasta karkoitettiin bolshevikit käsigranaateilla, jolloin jääkärivänrikki A. Kontta ja sotamies Ehrnroth haavoittuivat kumpikin lievästi päähän. Sentin vain luoti alemmaksi, niin vänrikki K. olisi ollut »tattis», mutta nyt se onneksi teki vain jakauksen hänen pääkalloonsa ja maalasi kasvot verellä punaisiksi! Suomalaisten konekivääri suunnattiin sitten Ermes-järven pohjoispuolella olevaa siltaa kohti ja siten katkaistiin vastassa olleelta viholliskomppanialta pakotie. Hädissään nostivat viimemainitut tällöin valkoisen lipun, minkä turvissa kolme heikäläistä alkoi aseet pois heitettyään lähestyä suomalaisten ketjua, huutaen »nie strieljaite» (= älkää ampuko). Heitä vastaan lähti tällöin luutnantti H. Untolahti kahden sotamiehen kera ja »rauhanneuvottelussa» lupasivat rääsyiset vihollissotilaat, jotka olivat bolshevikien pakolla mobilisoimia, heittää aseensa ja antautua ehdolla, ettei heitä ketään ammuttaisi. Sillä välin oli järven eteläpuolella ollut kommunistipataljoona huomannut neuvottelijat, ja käsittäen tarkoituksen, alkoi se syytää kivääreistä ja konekivääreistä tulta viimemainittuja kohti, joille kaikille, sekä suomalaisten että bolshevikien edustajille, tuli kiire lähtö läheisen metsän turviin. Siellä jatkuneessa neuvottelussa suomalaiset, joita mukamas oli rintamalla 2 rykmenttiä, lupasivat säästää bolshevikien hengen, jos he 10 minutin kuluessa antautuvat. Neuvottelijat palasivat sitten takaisin, ja kun määräaika oli kulunut umpeen, huomasi eräs suomalainen luutnantti kiikarilla tähystäessään, että bolshevikien ratsuväkeä kiiruhti lännen puolelta omilleen apuun. Kun suomalaisten konekivääri heti sen jälkeen alkoi papattaa, tuli bolshevikikomppanialle kiire. Miehet heittivät aseensa ja alkoivat kädet ylhäällä juosta suomalaisia kohti, »uskonveljien» ampuessa heitä selän takaa. Vangit luovutettiin virolaisille, samoin myös »polsujen» juoksuhautaan jättämät 2 konekivääriä, noin 130 kivääriä ym.

Illemmalla yltyy taistelu — — —. Vihollinen kohdistaa voimansa entisestään huomattavasti pienentynyttä suomalaisjoukkoa vastaan, jonka konekivääri vielä onnettomuudeksi joutuu epäkuntoon. Ylivoimaisen vihollisen tieltä on meikäläisten pakko peräytyä Ermesin kartanon alueelle. Bolshevikien ketju pysähtyy läheisen kiviaidan taa ja alottaa uudelleen kiivaan tulen, johon meikäläiset vastaavat. Taistelun tuoksinassa haavoittuu mm. vänrikki Onni Riihinen, jonka molemmat keuhkot luoti lävistää. Hän jää halvaantuneena makaamaan kentälle ja ojentaa kellonsa ja lompakkonsa lähimmälle toverilleen, pyytäen lähettämään ne vaimolleen Suomeen. Tämä vanha sotapukki,

Suomalaisen Panssaripataljoonan rippeet Valkissa Mustjoen ja Ermesin taistelujen jälkeen.

joka on aikaisemmin haavoittunut kaksi kertaa, Tampereen ja Narvan valloituksissa, rukoilee ensi kertaa elämässään Korkeinta, että Hän pelastaisi hänet joutumasta vihollisen valtaan. R. saa yht'äkkiä käsiinsä tavattomat voimat ja raahaamalla ja käsillään itseään maata pitkin vetämällä onnistuu hänen vihdoin päästä erään lähettyvillä olevan kivijalkaisen tallirakennuksen alle, josta piilopaikastaan hän parisen minuuttia myöhemmin saa omin silmin nähdä, mitenkä bolshevikit hämärissä jakavat hänen selkäreppunsa sisältöä!

Seuraavana yönä saapuu meikäläisten avuksi noin kaksi pataljoonaa virolaisia, ja silloin alkaa taas eteneminen. Kahta rykmenttiä näytelleestä »Suomalaisesta Panssaripataljoonasta» on aamulla jälellä vain vähän yli kolmekymmentä miestä (ynnä eräs »heikompaan sukupuoleen» kuuluva aliupseeri), jotka päivemmällä saavat käskyn palata Valkiin. — Vänrikki Riihisen puolisolle lähetetään Suomeen tieto, että hänen miehensä on kaatunut, ja Valkin virolainen »Rajalane» niminen lehti kertoo, että hän on itse ampunut itsensä, välttyäkseen joutumasta vihollisen käsiin. Neljäntenä päivänä tulee suomalaisten esikuntaan äkkiä hämmästyttävän ilahduttava tieto, että vänrikki Riihinen, viruttuaan haavoissaan ja sitomattomana piilossa k o l m e j a p u o l i v u o r o k a u t t a, on samana aamuna korjattu henkihieverissä virolaiseen ambulanssiin. Noin puolitoista kuukautta myöhemmin kyllästyy hän Tarton sairaalaan ja lähtee lääkäriltä lupaa kysymättä joukko-osastoonsa — rintamalle. Myöhemmin kesällä joutuu hän pariksi kuukaudeksi Helsingin diakonissalaitokseen keuhkohaavojensa vuoksi, mutta on sitten taas pystyssä ja — tömistelee tänäkin päivänä Suomen armeijan saappaissa.

— — On kulunut pari päivää ratkaisevasta Ermesin taistelusta, jonka jälkeen sotaonni taas kääntyi suopeaksi urhoollisille virolaisille aseveljille, niin että heidän sinimustavalkoinen lippunsa toukokuun lopulla jo liehui Pihkovan torneissakin. Olen sattumalta Valkin asemalla, jonne parhaillaan tulee ruumisjuna — — niin, ruumisjuna — sanan kirjaimellisessa merkityksessä: avo- ja umpivaunuja, joissa on kasoittain taistelussa kaatuneiden jäykistyneitä ruumiita. Eräästä umpivaunusta löydän vääpeli Helge Elfgrenin kylmänä monien muiden keskeltä. Kaatuneen nuorukaisen viimeinen ilme on aivan rauhallinen. Asetakissa, vasemmalla puolella rintaa on pieni reikä — luoti on osunut suoraa sydämeen. Menen illemmalla hänen huoneeseensa esikuntatalossa. Selkärepussa päällimmäisenä on kirje, jonka valkoiseen kuoreen on kirjoitettu: »Annettava

Ryhmä Suomalaisen Panssaripataljoonan upseereja, joista seuraavat viisi haavottui, heistä Saxen kuolettavasti: Ylärivissä vasemmalta ensimmäisenä, luutn. Johansson; kolmantena, vänr. Riihinen ja neljäntenä vänr. Saxen. Alarivissä keskellä karttaan nojaten jääkäriluutn. Lassila ja hänen vieressään vasemmalla jääkärivänr. Kontta.

kuolemani jälkeen neiti N.N:lle». — — — Aseveljiensä vähälukuisuuden vuoksi, täysin vapaaehtoisesti taisteluun lähtenyt nuorukainen, joka oli tullut noutamaan kaatuneen ystävänsä ruumista, oli siis edellisenä yönä kirjettä kirjoittaessaan aavistanut sankarikuolemansa! — — — Oli elämäni juhlallisimpia hetkiä, kun kotimaahan palattuani parisen kuukautta myöhemmin kunniaa tehden ojensin sen eräälle kultakutriselle neitoselle — — —.

*

Kuusitoista vuotta on kulunut! Valkin puolustustaistelussa keväällä 1919 uhrasivat henkensä kunnian kentällä pienen Suomalaisen Panssaripataljoonan luutnantti E e r o K u o k k a n e n, vänrikki A l v a r S a x é n, vääpelit E l i s S t e n b e r g, H a r a l d K e r v o ja H e l g e E l f g r e n. Vääpeli Stenberg lepää tuntemattomana, todennäköisesti vihollisen hautaamana jossain Viron ja Latvian rajamailla. Toiset uinuvat ikuista untaan synnyin- tai veljesmaan mullassa — — —. Nämä sankarinuorukaiset on virallisella taholla unhoitettu! Heidän omaisistaan vain yksi, eräs vanha leskivaimo, onnistui vaivoin saamaan eläkkeen, mutta heidän haavoittuneista asetovereistaan ei ainoakaan! Eräältä määrätyltä taholta, jonka edustajat vaaran hetkellä olivat kymmenien, jopa satojen kilometrien päässä rintamalta on heitä kyllä muistettu — solvauksin.

AUNUKSEN VAPAUSTAISTELUN 15-VUOTIS-JUHLAT SORTAVALASSA ELOKUUSSA V. 1934

Ensimmäisenä täytenä toimivuonnaan osallistui Suomen Heimosoturien Liitto kahdeksan heimojärjestön kanssa Karjalan Heimojuhlan ja Aunuksen vapaustaistelun 15-vuotisjuhlan järjestelyyn.

Juhlat pidettiin Sortavalassa 3—5. 8. 1934 ja niiden päätyttyä tehtiin matka Salmiin Aunuksen-kävijäin sankaripatsaalle osan juhlien osanottajista käydessä Valamossa.

Nämä Aunuksen vapaustaistelun 15-vuotisjuhlat olivat eräässä mielessä erikoiset. Ensimmäisen kerran näet heimosotien jälkeen näiden eri sotien osanottajia — heimosotureita — kokoontui yhteisiä muistoja vaalimaan.

Juhlat onnistuivat hyvin. Niiden kokemuksista ja herätteistä olisi paljon kerrottavaa. Emme kuitenkaan tässä yhteydessä voi näissä muistoissa viipyä. Lainaamme vain eräitä mietteitä juhlista kirjoitetusta liiton kronikasta:

Heimosoturien illalliset alkoivat Liikeväestön Ravintolan toisen kerroksen avarassa salissa elokuun 4. p:nä klo 21,30.

Sali oli tilaisuutta varten juhlavalaistu. 98 hengelle katetut pöydät muodostivat toisesta päästä avoimen suorakaiteen.

Liiton johtaja pyysi kutsuvieraat — Sortavalan kaupungin johtajan, rajantakaisen Karjalan ja Inkerin edustajat sekä juhlien järjestävien järjestöjen edustajat —istumaan kunniapaikoille kehoittaen senjälkeen heimosotureita valitsemaan paikat itselleen.

Kunkin varattua itselleen mieluisen paikan täyttyivät pöydät viimeistä sijaa myöten. Käytiin käsiksi talon antimiin. Kauan ei kuitenkaan ennätetty nauttia kauniisti katetun ja kynttilöin valaistun pöydän antimia, ennenkuin tapahtui juhlan suuri yllätys.

Lasiseinän erottamasta eteisestä nähtiin saliin saapuvan nopeassa tahdissa loppumaton jono miehiä ja kansallispukuisia neitosia. Saapuneet nelisenkymmentä henkeä ryhmittyivät salin ovenpuoleiseen osaan ja seinustoille.

Tämä joukko oli jo juhlien ajalta pöydässä istujille tuttua. Yllättäen saapui pakolaiskerhojen yhdistetty kuoro opettaja Hanna Valtolan johdolla laulutervehdykselle.

Rajan takana ennen asuneet suomalaiset, nämä rajantakaisen Karjalan edustajat, jotka kansojen kohtaloiden Jumala oli määrännyt heimosotien päätyttyä lähtemään kotikonnuiltaan, tavallaan mieron käsnäisen sauvan kantajiksi, he saapuivat nyt omasta alotteestaan lauluillaan ilahduttamaan heimosotureita.

Useimmat heistä lienevät sangen puutteellisissa oloissa eläviä ruumiillisen työn tekijöitä. Harva heidän joukossaan lienee sellainen, joka ei olisi uhrannut koko vuoden säästöjään matkustaakseen Suomen niemen kaukaisiltakin seuduilta näille juhlille, siellä puolisen viikkoa elääkseen ja saadakseen uutta uskoa heimonsa valoisampaan tulevaisuuteen. Jokainen heistä kuuluu, johtuen historiallisista vaiheistamme, Suomen kansan vähäväkisimpään osaan, siihen kansamme osaan, jota slaavilainen sorto on raskaimmin painanut ja jättänyt osattomaksi siitä sivistyksen valosta, josta me olemme saaneet täysin määrin nauttia. Ja kuitenkin mitä ankarimmasta olemassaolon taistelusta ja omakielisen kirjallisuuden miltei täydellisestä puuttumisesta huolimatta he ja heidän isänsä ovat säilyttäneet keskuudessaan kansallisen olemuksensa ja suomalaisen sivistyksen. Nämä lauluin meitä tervehtimään tulleet henkilöt ovat ensimmäisessä tai toisessa polvessa niiden suomalaisten jälkeläisiä, joiden keskuudesta viime vuosisadan alkupuolella pääasiassa koottiin kansallisen sivistyksemme kauneimmat kukkaset, kansanrunomme.

Kuoron henkilökunta tietää ja tuntee, että heidän ei olisi tarvinnut tarttua mieron sauvaan ellei heimosotia olisi käyty. Tämän he ovat saaneet lukea omassa keskuudessaan leviävästä painetusta sanasta. He ovat myöskin saaneet kuulla heimosotureita ilkeämielisesti parjattavan ja kauhukertomuksia heidän muka tekemistään ryöstöistä Karjalassa y.m. Ja kuitenkin, kaikki me juhlassa näimme heidän riemuitsevan siitä, että he saivat tilaisuuden käynnillään ja laulutervehdyksellään ilahduttaa heimosotureita. He sanoivat tulleensa miesten pariin, jotka he aina heimosodista alkaen ovat tunteneet parhaimmiksi ystävikseen, miehiksi, joiden tekojen laadun he itse olivat nähneet.

Juhlayleisö marssii juhlakentälle.

Heimosotureita Aunuksen vapaustaistelun 15-vuotisjuhlilla.

Karjalakerhojen yhdistetty kuoro.

Kuulimme jälkeenpäin, että käynti heimosoturien luona oli heille kaikille ollut juhlahetki, kauan muistissa säilyvä elämys. Muutamat väittivät tuntevansa koko sydämensä voimalla, että he olivat saapuneet käynnillään kunnioittamaan ja ilahduttamaan niitä voimakkaan kansallisen heimoushengen jo 15 vuotta sitten läpitunkemia miehiä, jotka voimakkaana liekehtivä heimorakkaus pani liikkeelle auttamaan orjaniestään katkovia veljiään.

Illallisten jälkeisenä päivänä kuulimme erään pakolaisnuorukaisen, joka jo lapsena oli pakoitettu jättämään synnyinkotinsa ja kontunsa, selittävän: »heimosoturit lähtivät oman elämänsä uhrin hinnalla taistelemaan sorretun ja heikomman puolesta voimakkaampaa vastaan.» Ajattelimme silloin, että heimosodat olivat todella oikeustaistelua ja niiden yhteisenä päämääränä oli kansamme elävien osien vapauttaminen ja pelastaminen.

Jyrisevin suosionosoituksin ottivat heimosoturit vastaan Kalevalan säilyttäjien jälkeläiset. Kuoro kajahutti useita karjalaisia y.m. isänmaallisia lauluja, joita kiitollisina ja lämpimin tuntein kuunneltiin. Hyvin ja erikoisella voimalla lauloi tämä eri kerhojen kuoroista yhdistetty Itä-Karjalan kuoro Miellyttävä sekä heimoussiteitä lujittava oli varmasti sen käynti. Yllättäjille ja yllätetyille on siitä käynnistä pitkiksi ajoiksi iloa. Se antoi meille luottamusta asiaamme ja rohkeutta vastaisissa ponnistuksissamme.

M. A.

Lahjoittajaluettelo

henkilöistä, yhdistyksistä ja toiminimistä, joilta Suomen Heimosoturien Liitto ja Heimosoturien Invaliidirahasto ovat tähän mennessä saaneet vastaanottaa lahjoituksia.

Akateeminen Karjala-Seura, Helsinki.
AB. John Barker OY, Turku.

Eestin Vapaussodan 15-vuotisjuhlan tuloista — Juhlan järjestäjät:
Akateeminen Karjala-Seura, Helsinki;
Helsingin Akateeminen Heimoklubi, Helsinki;
Naisylioppilaiden Karjala-Seura, Helsinki.

Fennia Faneriosakeyhtiö, Lahti.
Kadettioppilaskunta, Helsinki.

Karjalan heimojuhlan ja Aunuksen vapaustaistelun 15-vuotismuistojuhlan tuloista — Juhlan järjestäjät:
Akateeminen Karjala-Seura, Helsinki;
Heimojärjestöjen Keskusvaliokunta, Helsinki;
Karjalan Kansalaisliiton Itä-Karialan Komitea, Viipuri;
Karjalaisten Kansallisliitto, Helsinki;
Karjala-kerhojen Keskusliitto, Helsinki;
Naisylioppilaiden Karjala-Seura, Helsinki;
Suomen Heimosoturien Liitto, Helsinki.

Kuussaari, E., everstiluutnantti, Helsinki.
Nordström. R., konsuli, Loviisa.
Parviainen, M., kapteeni, Helsinki.
Satakunnan Kirjateollisuus Oy, Pori.
Wainio, J. V., kansanedustaja, Helsinki.

Arvoisille lahjoittajille Suomen Heimosoturien Liitto täten lausuu kunnioittavimmat kiitokset.

TEOS SUOMEN SUVUN KEHITYKSESTÄ JA IKIAIKOJEN TAISTELUSTA.

E. Kuussaari.

Suomen suvun tutkimusta palvellen ovat kansalliset tieteemme, kuten kieli- ja kansatiede, muinaistiede, kansanrunoudentutkimus, historiantutkimus ja muut luoneet kukin omalta kohdaltaan eri sukukansojemme elämää ja varsinkin niiden kulttuurin kehitystä valaisevia kuvauksia.

Kalevalan riemuvuodeksi on everstiluutnantti *E. Kuussaari* kirjoittanut teoksen — nimellä *»Suomen suvun tiet»* — jossa nyt ensi kertaa pyritään luomaan yhtenäiskuva koko Suomen suvun ikiaikojen kehityksestä hämärästä muinaisuudesta nykypäiviin saakka, sen kaikkien kansojen ja heimojen muodostumisesta, vaelluksista ja taisteluista tuhansien vuosien aikana. Kuvaus on luotu siten, että siinä viedään koko Suomen suku yhtenäisessä rintamassa eteenpäin ja saatetaan lukija helposti seuraamaan kaikkien sukukansojemme ja heimojemme vaiheita yhtärintaa ajankohdasta toiseen sekä niiden keskinäisiä suhteita kautta aikojen. Samalla etsitään näiden kansojen ja heimojen elämän kulkuun ja kehitykseen vaikuttaneita syitä sekä varsinkin niitä tekijöitä, jotka kerta toisensa jälkeen ovat ohjanneet Suomen suvun suuret voimat hajaannukseen ja saattaneet sukumme jäsenet vieraitten kansojen ikeeseen.

Näin avaa teos uusia näköaloja Suomen suvun elämään kaukaisimpina aikoina. Sen kautta saamme entistä selvemmän kuvan muinaisesta suomalaisesta esikansasta, joka jo tuhansia vuosia sitten piti yksin valtaansa suuressa pohjolassa ja koko Itä-Euroopassa ja joka kosketuksessa eteläisiin, läntisiin ja itäisiin naapurikansoihin alati kehittyi omalla tiellään, laajeni ja voimistui. Näemme, miten Uralin ja Itämeren välillä asuneet suomalaiset heimot eteläisen kaupan vaikutuksesta ovat vallanneet vähitellen kaukaisimmatkin korvet rikkaiksi riistamaikseen ja miten he ovat raivanneet yhä laajemmat erämaat inhimillisen elämän suotuisiksi olosijoiksi.

Mutta toisaalta tullaan huomaamaan, miten ei kuitenkaan synny tätä laajaa kansaa vastaavaa valtakuntaa, vaan vieraat kansat pääsevät Suomen suvun sitkeän työn tuloksia ja suurtekoja hyväkseen käyttämään ja miten suuren suvun valta vähitellen satoja vuosia kestäneiden taistelujen jälkeen sortuu ja hajaantuu lukuisiksi heikoiksi kansansirpaleiksi yhtenäisen esiintymisen, yksimielisyyden ja yhteisen lujan johdon puutteessa. Vihdoin vallankumous herättää ne kuitenkin kaikki kansalliseen taisteluun, vaatimaan vapautta ja itsenäisyyttä.

Suomen suvun ikuisten taistelujen tuskat ja sen heimojen kovat kokemukset viittaavat uuteen, korkeampaan elämään. Siihen luo teos voimakasta uskoa.

Teos on täten tarkoitettu jokaisen suomalaisen heimoystävän ja heimosoturin aatteelliseksi peruskirjaksi.

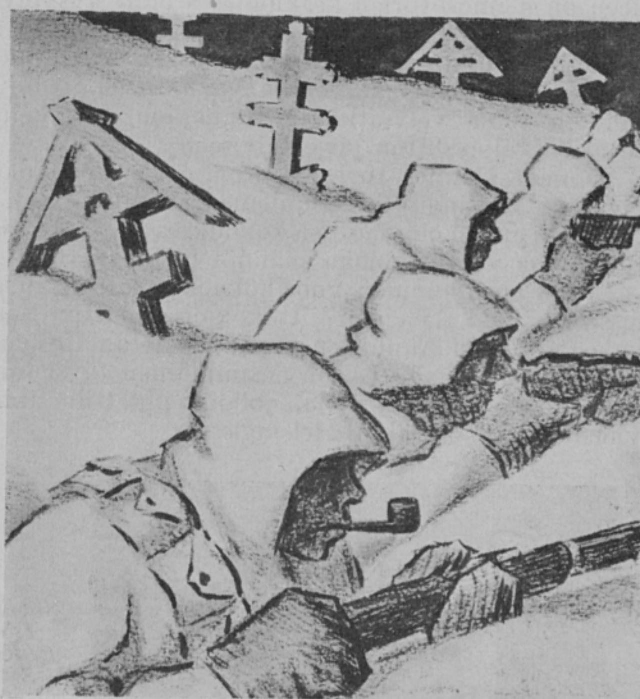
Kynäsoturi.

J.K. Teoksen kustantajana on Suomen Heimosoturien Liitto ja jakajana Tietoteos Oy. (Lönnrotink. 3, Helsinki).

Kuvia »Suomen suvun tiet»-teoksesta

Muinaista sotaa.

Vienan sissejä v. 1922.

SUOMEN HEIMOSOTURIEN LIITTO

Heimosotamme, joita käytiin osittain jo varsinaisen vapaussotamme taisteluiden kestäessä ja osittain näiden jatkona, muodostavat itsenäisyystaistelumme ratkaisuvaiheen oleellisen osan.

Näissä sodissa, jotka lyhyitä rauhallisia aikajaksoja lukuunottamatta kestivät yhtäjaksoisesti neljä vuotta, taisteltiin pääsuunnissa: Petsamo, Kuolla, Viena, Aunus, Inkeri ja Viro. Eri aikaisista taisteluista ja erillisistä toimintasuunnista huolimatta oli päämäärä kaikissa näissä sodissa sama: taistelu Suomen heimon vapauden ja oikeuksien puolesta.

Heimosotiemme näkyvimpänä tuloksena oli veljeskansamme Viron itsenäisyys sekä Petsamon alueen liittäminen Suomeen. Ne vaikuttivat myöskin sen, että Tarton rauhanneuvotteluissa luvattiin Itä-Karjalalle autonomia, sekä useita oikeuksia Inkerin kansalle.

Heimosoturien toiveet eivät kuitenkaan täyttyneet. Hirviseppä kuvaakin heimosoturien mielialoja näiden suurten saavutusten jälkeen seuraavasti:

Mut valjennut vielä ei aamun koi
yli Inkerin angervoisen.
Karu kohtalo Karjalan kammitsoi,
— yhä on se nyt orjana toisen.
Piti heittää ne alttiiksi vainon ja vaivan,
pois poiketa Äänisen porteilta aivan,
— sai taipua uhma ja urhoollisuus,
tuli tuska ja toivottomuus.

Näiden mielialojen vallassa eivät heimosoturit silloin ymmärrettävästi jaksaneet myöskään yleisemmin järjestäytyä rauhanaikaisiksi soturiveljesseuroiksi.

Kaukaisille rajantakaisille Aunuksen ja Vienan taistelukentille kaatuneiden soturiveljien muisto ei kuitenkaan ole rauhaa antanut. Kerta toisensa jälkeen on heimosoturien keskuudessa ollut kysymystä soturiveljeysliittojen tai -yhdistysten muodostamisesta ellei muuta varten niin ainakin näiden retkien muistoja kunnioittaakseen ja vaaliakseen. Näin on vihdoin tämä velvoituksen tunne johtanut heimosoturien veljeysliiton järjestämiseen.

Suomen Heimosoturien Liiton perustava kokous pidettiin Helsingissä Kaisaniemen ravintolassa 4. 11. 33. Tätä ennen oli yleisessä kokouksessa valittu sääntökomitea valmistamaan säännöt liittoa varten.

Liiton ensimmäinen vuosikokous pidettiin Helsingissä 24. 2. 34. Yleinen liittokokous pidettiin Sortavalassa 4. 8. 34 Aunuksen vapaustaistelun 15-vuotisjuhlan yhteydessä. Liiton ensimmäinen täysi toimivuosi päättyi 24. 2. 1935, jolloin pidettiin toinen vuosikokous myöskin Helsingissä.

Liiton hallituksen valmistaman suunnitelman mukaan on vähitellen perustettu itsenäisiä yhdistyksiä, liittoon kuuluvia maakuntaosastoja, seuraavasti:

Uudenmaan Heimosoturit	Helsinki,
Varsinais-suomen Heimosoturit	Turku,
Kymenlaakson Heimosoturit	Kouvola,
Kannaksen-Karjalan Heimosoturit	Viipuri,
Pohjois-Pohjanmaan Heimosoturit	Oulu,
Pohjolan Heimosoturit	Kemi,
Itä-Savon Heimosoturit	Savonlinna,
Etelä-Saimaan Heimosoturit	Lappeenranta.

Kaksi viimemainittua toimivat tälläkertaa vain paikallisyhdistyksinä. Myöhemmin ne muutettanee maakuntaosastoiksi.

Useita muita maakuntaosastoja on perustamisen alaisena ja saatanee liittoon suunnitellut maakuntaosastot alkaneen vuoden kuluessa suunnitelman mukaisesti perustetuiksi.

Heimosoturien Liiton perustamisen ajankohtaisuus ja mahdollisuus vastaiseen toimintaan on näyttäytynyt m.m.siinä, että siihen ovat sen varsin lyhyenä toimintaaikana liittyneet pääasiallisesti kaikki eri heimosotien tärkeimmät johtomiehet, vaikkakaan liiton toimesta ei ole vielä erikoisesti jäsenhankintaa järjestetty.

Kun liittoa on ryhdytty järjestämään, on havaittu, että työtä ja monia tehtäviä riittää sen osalle.

Jokainen täysikasvuinen kansalaisemme on elänyt heimosotien aikana. Mutta tästä huolimatta niiden tapahtumat ovat hämmästyttävän heikosti kansamme tiedossa. Paitsi tätä on yleiseen käsitykseen juurtunut suunnattomasti väärinkäsityksiä heimosotiemme tapahtumista lukuisine ikävine seurauksineen.

Tämä johtuu monistakin syistä.

Suomessa on heimosotien kuvaaminen jäänyt tähän saakka vain henkilökohtaisten muistelmateosten, yksityistapahtumia esittävien sanomalehtikirjoitusten, kuvalehtien tai kaunokirjallisten julkaisujen varaan.

Ulkomailla on sensijaan heimosotiemme yhteydessä suoritetuista sotatoimista julkaistu suhteellisen paljon teoksia ja lisäksi näitä on käsitelty hyvin runsaasti varsinkin neuvostovenäläisissä sanoma- ja aikakausilehtien kirjoituksissa.

Sikäli kuin ulkomaalaisissa julkaisuissa on Suomen osuutta heimosotiin käsitelty on se monasti esitetty varsin harhaanjohtavasti ja virheellisesti. Niinpä esim. englantilainen kenraali G. Meynard mainitsee teoksessaan »The Murmansk Venture», että Vienan retkien aikana kaikki valkoiset suomalaiset n. 50.000 miestä olivat von der Goltzin komennossa.

Virheellisyydet ovat lukemattomat ja useinkin sangen räikeät venäläisessä kirjallisuudessa, jossa ne ovat usein tahallisia. Niissä luetaan myöskin val-

Suomen Heimosoturien Liiton ensimmäisen täyden toimivuoden hallitus.

Istumassa (oikealta): majuri E. Puomi, ev. luutn. E. Rihtniemi, ev. luutn. E. Kuussaari, konsuli R. Nordström kapt. M. Aarnio.

Seisomassa (vasemmalta) pastori E. Simojoki, kapt. M. Parviainen työnjoht. V. Savolainen, ins. Y. Rannikko, liikem. S. Lipasti ja luutn. E. Kurejoki.

Hallituksen jäsenistä puuttuvat kuvasta: rehtori L. Tiitola ja kamreeri M. Kuusela.

Heimosotureita eri puolilta maata ensimmäisen täyden toimivuoden jälkeen pidetyssä Liiton vuosikokouksessa Helsingissä helmikuun 24 p:nä 1935.

tiovaltamme syyksi sangen usein sellaista, joka ei pidä paikkaansa.

Nämä harhaanjohtavat käsitykset eivät ole korjattavissa sillä, että asioista kirjoitetaan oikaisukirjoituksia sanoma- ja aikakausilehtiin, sillä nämä joutuvat ajanoloon unhoon ja jokainen ulkomaalainen tutkija, joka ryhtyy näistä sotatoimista ja tapahtumista kirjoittamaan, hankkii ja voi hankkia lähdeainehistona käytettäväkseen ennenkaikkea asiaa käsitteleviä teoksia, joiden nimet esiintyvät erilaisten julkaisujen lähdeluetteloissa ja ovat tämän vuoksi helpommin saatavissa.

Pääasiassa edelläesitetyistä syistä on Suomen Heimosoturien Liitto ryhtynyt heimosotiemme historiallisen ainehiston keräämiseen kaikessa laajuudessaan tarkoituksella koota ainehisto, jonka perusteella heimosodistamme voitaisiin julkaista asiallisia ja tosioloja vastaavia esityksiä.

Tällaiseen tulokseen tähtäävä työ on varsin laajakantoinen ja vaatii aikaa eritoten kun luonnolliset edellytykset työlle ovat perin heikot. Onhan heimosotiemme kirjallinen ainehisto sotatoimien alueella aikanaan puutteellisissa oloissa luotuna varsin epätäydellistä ja niukkaa ja osalta se on aivan kokonaankin kadonnut tulipaloissa y.m. onnettomuuksissa. Tämän virallisen ainehiston täydentäminen ja korvaaminen taas on mahdollista vain niin kauan kuin heimosodissa mukana olleet miehet ja naiset — heimosoturit — elävät.

Jo pidemmän aikaa on liiton hallitus suunnitellut ja valmistanut heimosotien historian ainehiston kokoamistyötä ja tässä tarkoituksessa on marraskuusta lähtien lähettänyt ympäri maata kaavakkeita, jotka ovat tarkoitetut tämän historiallisen ainehiston kokoamisen lähtökohdaksi. Kaavakkeessa ovat kysymykset laaditut siten, että niiden vastauksista saadaan perustiedot ainehiston vastaiselle jatkuvalle kokoamiselle. Kaavakkeeseen on liitetty myös jäsenhakemus Suomen Heimosoturien Liiton jäseneksi sekä kaavake heimosoturien elämäkertojen kokoamiseksi, samoin kuin heimosoturimerkin tilauskin.

Toivomme, että heimosoturit oivaltavat heimosotien historiallisen ainehiston kokoamiseksi tehdyn alotteen merkityksen ja tukevat sitä.

Edellämainitun kaavakkeen lisäksi on laadittu varsin täydellinen ja monipuolinen kysymyssarja ainehiston jatkokokoamista varten. Tämän jatkotyön työmuotojen suhteen on vielä erinäisiä kysymyksiä lopullisesti ratkaisematta, joten näitä kaavakkeita ei vielä ole laskettu julkisuuteen.

Sikäli kuin alullepantu työ voidaan viedä loppuun tulee se luomaan valoa sekä kansamme että heimokansojemme todellisiin pyrkimyksiin ja oikaisemaan monta harhakäsitystä. Täten pelastetaan myös unhoon joutumasta heimosodissa suoritetut sankarityöt, jotka ovat elinvoimaisen kansan kauneinta historiaa. Tämän rinnalla on työllä suuri sotahistoriallinen merkityksensä.

Vaikea taloudellinen aika on tuonut esille kysymyksen heimosotien invaliidien auttamisesta. Monet heistä ovat työkyvyttöminä tahi vähävoimaisina jo pitkät ajat puutetta kärsineet, kun miltään taholta ei apua ole ilmennyt. Aseveljeys vaatii heidän hyväkseen jotain tekemään. Viittaamme tässä asiasa kirjoitukseen »Heimosoturi-invaliidit».

Taistelumuistojen vaaliminen on myös aseveljien kunniakkaimpia tehtäviä. Kunnialla kaikkensa uhranneiden, kaatuneiden toverien muistot ja omat uhratut ponnistelut, kärsimykset ja sankariteot eivät saa unhoon painua. Niiden tulee ehdottomasti saada sijansa itsenäisen Suomen kansalaisten ajatuksissa ylläpitääkseen ja juurruttaakseen heissä kunniavelvollisuuden tunteita heimokansojamme kohtaan.

Liitolle saapuu lukuisasti alotteita, jotka osoittavat miten paljon heimosoturitkin ovat kuluneina vuosina laiminlyöneet velvollisuuksiaan m. m. heimosoturivainajia kohtaan.

Kuluneina vuosina rajan takaa saapuneet yhä hälyyttävämmät viestit ovat havahduttaneet meidät näkemään tuhotyötä, jota ryssä yhäti heimokansojamme kohtaan jatkaa itsekkäissä tarkoitusperissään Suomen suvun pään menoksi. Lyhytnäköinen on se, joka ei huomaisi vaaran uhkaavan lopulta Suomenkin vapautta. Liittomme muodostukoon myös osaltaan tässä kohden kolkuttavaksi omaksitunnoksi kansallemme.

Kerran hereillä ollut heimoushenki ei saa päästä hetkeksikään unhoon vaipumaan. Heimosoturien on sitä keskuudessaan ylläpidettävä ja vahvistettava ja ympäristöönsä levitettävä. Uskomme, että aika on heimoveljillemme tuova tilaisuuden vapauteen ja itsenäiseen elämään. Suur-maailman elämän kehitys voi tähän ratkaisevasti vaikuttaa pikemmin kuin aavistammekaan.

M. A.

SOTA SOUKELOSTA.

Kuka muistaa enää vuoden 1918 tapahtumia niin että voisi sanoa asiat varmasti — se aika Saksan reisujen jatkona oli kuin filminauhaa.

Minulla oli komppania pudasjärveläisiä ja vahvistuksena joukkue puhäjärveläisiä jostain toisesta komppaniasta. Olimme huhtikuun kahdeksantena päivänä kolmen tienoissa aamuyöstä saapuneet suolle Soukelon kylän eteen, sen eteläpuolelle. Tästä eivät kylässä majailevat punakaartilaiset tienneet mitään, sillä oli vielä melko pimeää.

Pojat olivat nahkapoikia ja pakko-ottolaisia. Niitä piti neuvoa kädestäpitäin. — Panin komppanian levittäytymään ketjuun, oikealle tiestä Soukelo-Ukonniemi järveen asti, Pyhäjärven pojat vasemmalle viiden metrin välimatkoilla. Oli tarkoitus, että ensimmäinen komppania — me olimme neljäs — ottaisi yhteyden meidän vasemman sivustamme kanssa. Vielä sitä kuitenkaan ei kuulunut.

Kun ketju niin oli valmis, lähdettiin hiljaa lipuen kohti kylää, joka näytti aivan elottomalta. Tiettiin kuitenkin varmasti, että talot eivät olleet tyhjät.

Hiljaa ha varovasti kulkivat viestit miehestä mieheen. Päälle ne antavat ajaa, ajateltiin; ja päälle olisi ajettukin, ellei määräys olisi ollut asettua vain asemiin, mahdollisimman lähelle.

Sattuu siinä hämäränpäähän niin että Pyhäjärven pojista joku kompastuu lumenalaisen kannon kamppaukseen, rymähtää kyljelleen, heläyttää juomamukiaan, kolauttaa suksikepillään sivakan lapetta. — Tarvitaanko muuta äänettömässä, tuulettomassa, vaalenemaan lähteneessä Pohjolan kevätyössä!

Näkyy edestä pitkänomainen valonvälähdys, kuuluu kirpeä paukahdus — joku huuta kylässä: 'Toverit, lahtarit tulevat!' Työnnymme eteenpäin, loikkaamme sivakoin, survomme sauvoin . . . Vilkaisen vasemmalle — eteenpäin menevät; katsahdan oikealle — jäävän näyttää takalaita. Jumalauta, ajatteleen ääneen, pelkäävät pauketta kylässä, vaikka yksikään kuula ei vielä vinkaise. Katson uudelleen oikealle — aina vain vääntyy oikea siipi taaksepäin . . .

'Maahan!' karjasen. — 'Maahan', toistavat joukkueenjohtajat, toistavat ryhmäpäälliköt. Mieluinen käsky noudatettavaksi: silmänräpäyksessä suo on tyhjä. Kaivavat lumikuoppia käsin ja jaloin, työntävät hankea etupuolelleen aavalla suolla.

Kylässä rätisee, kuuluu huutoja, kuuluu naisen kellertävä kiljasu: 'Toverit, pelastakaa!'

Vaalenee maisema . . . vingahtaa ensimmäisen kerran. Me emme ammu.

Ketjut on kontattu suoriksi, valmistaudumme uuteen syöksyyn. Huudan että nyt pojat: 'Ylös ja mars-mars!'

Nousevat useat, harppaavat: sivakat, kepit, kiväärit käsissä — toiset kohoavat kontalleen, arvelevat —

toiset eivät liikahda. Kuulat jo jossain määrin vingahtelevat.

Ei mene. 'Maahan!' myönnyn uudelleen, mutta vaadin ketjun suoraksi etumaisien tasolle. Konttaavat, köykkivät — ei tule piruakaan! — ja sodassa muka ollaan.

Annan vähän ampua, sinne kylään päin; ehkäpä se rauhoittaa ja rohkaisee ensikertalaista.

Muistan muut komppaniat. Vasemmalta ei kuulu mitään, vaikka hyvinkin jo pitäisi kuulua. Hiljaa seisoo petäjikkö tuolla, ei pienintäkään liikettä. Käsken venyttää ketjua vasemmalle, annan ojentaa kättä. Ehkäpä ensimmäinen komppania vielä saa siitä kiinni.

Tulee lähetti, hengittäen, hätäillen, kinaa sylkien: »Ovat penikulman päässä, yötulilta juuri lähtemässä.»

Lähetti lähtee, survoo kuin sudenajossa. Annan määräyksen, etteivät ammu enempää kuin malliksi meidän puoleltamme. Täytyy odottaa, voittaa aikaa. — Jos nyt arvaisivat punaiset pojat, niin leikkisivät kiertoliikkeitä. Mutta eivät taida arvata, tuskin uskaltavatkaan. Koetetaan pärjätä, tottahan tulevat Walle, Suvi, Nilvi ja Nurmeliini.

Häätyy panna kaikki konstit liikkeelle, pitää yrittää laulaa. Kiljun Pekkolan kanssa kerran suomennettua »Hampuri on kaunis kaupunki . . .»

Vähenee tuli punaisten puolelta, loppuu kokonaan — kuuntelevat kotkat kylän puolellakin. Nyt pitäisi olla värsyjä, mutta kun ei ole, niin lauletaan samat sanat uudemman kerran. Kun lopetan, on Karjalan erämaassa hiiskumaton hiljaisuus. Menee minuutti — kiitos siitäkin minuutista — sitten taas alkaa loksahdella kirkastuvassa, uikuvassa Pohjolan aamuilmassa.

Yht'äkkiä alkaa kuulua naurua, punaista naurua punaisesta kiviaitakylästä. »Haha-haha-»! ja uudelleen: »Haha-ha-ha-haaha-»! Se on jumalatonta, koneen naurua — vaarat toistavat sitä, korpi pauhaa ja moninkertaistaa sen. — Miksi me emme naura vastaan ja sylkäise takaisin siuhuvaa suihkua? Ei ole millä nauraa —

Missä ne toiset? me ajattelemme, kumpikin ketju ajattelee, että missä viipyvät meikäläiset, joilla olisi värkit esittää vastanaurua.

Nyt me emme enää mene eteenpäin, emme yritäkään; mutta toiselta puolen, tästä ei meitä myöskään minnekään viedä. Ampukaa vain malliksi, kulkee viesti, sen verran, etteivät luule meidän patruunitta tänne tulleen.

— — —

Sitten joskus, kun aamu on jo valjennut, kun aurinko yltää puiden latvoihin, vasta sitten alkaa kuulua palokärjen taontaa kelohongan kylkeen kylän takalaidalla. Se on soma palokärki, se on meidän palokärkemme. Kuuletteko pojat; »se ei naura, se takoo, hakkaa, iskee nikkelinauloja pakkasaamun läpi, päin punaista nauravaa naamaa — terveisiä meiltä teille.»

Melu yltyy, taitaa tulla sota. »Terveisiä meiltä

teille», huutavat sieltä palokärjen puolelta ja alkavat latomaan lankkuja, koko metsä meidän vasempaan siipeemme asti ryhtyy latomaan lankkuja.

Sota tästä tulee. Kaksi pitkää, väliin yhtäaikaista naurua kuuluu jo kivikylästäkin, outo, näkymätön siipi pyyhkii ilmaa yllämme, vaaranlaita takanamme pölähtelee.

»Vastatkaa kirjeet kirjeillä, valokuvat valokuvilla», huudetaan meidän suollamme.

»Hei, hei, kaverit», huikkaa joku, »tässä on nyt meillä tukkitöitä, oikea Soukelon savotta!»

Niin on, kirveet on pantu puiden juurille. Mitään ei oteta maksutta, kaikki tilitetään takaisin.

Ovat vetäneet apuuntulleet tuonne metsäniemekkeen suojaan jonkunlaisen sirkkelin, leikkaavat parhaillaan poikki paria mäntyä pois näköalan edestä, alkavat sitten sahata kokonaista nauravaa latoa kylän laidasta.

Jo tuovat meidänkin sivustallemme jotain, hilaavat jonkunsorttista harmajaa torvea, joka nousee kolmelle jalalle ja sanoo ensi töikseen, että »Made in Germany.» Kuuluu olevan kylvö- ja niittokone samalla kertaa. Nyt se alkaa nyökytellä sinne kylään päin, luo verkkaisia, vakavia silmäyksiä kummallekin sivulle.

»Se osaa suomea», sanovat etäämpänä ketjussa makaavat, vaikka vieressä olevat eivät hoksaa mitään ääntä — sen vain että se vähin höyryää.

Nyt on enää mahdotonta kuulla mitään. Kylässä nauraa kolme punaista kuolemaa, palokärki naputtaa, sirkkeli sahaa ja kolkuttaa, harmaja torvi kehrää äänifilmiä ja pauhaa: »Satu uusi nyt Suomesta syntyvä on» — neljäsataa miestä kylässä, kuusisataa metsänreunassa ja valkoisella suolla latoo lankkuja, latoo kuin urakalla. Korpi roikaa ja ulvoo —.

Yht'äkkiä minulle tapahtuu jotain — makaan silmälläni lumessa, tulee ankara palava, väsyttää. Joku kolhaisi minua niskaan, jysäytti kuin suurella, Raamatun kokoisella kirjalla.

»Kuinka kävi?» joku kysyy vierelläni.

»Menkää paikoillenne», sanon ja käännyn selälleni — on niin palava, väsyttää niin onnettomasti —.

E. N. MANNINEN.

Suomen Heimosoturien Liitto kokoaa kaikkien heimosoturien elämäkertatiedot myöhemmin julkaistavaksi.

HEIMOSOTURISANKARI

Heimosoturien satojen sankarien joukosta, joiden kunnia ja maine on maailmalle julistettava, astuu muistojen kätköstä esiin sankariurho *Eino Soriola* Tyrnävältä.

Soriola taisteli vapaussodassa Kalmin joukoissa. Riensi sitten Vienan Karjalaan, jossa haavoittui. Kun taistelu Viron vapaudesta syttyi, tarttui hän kiväärinsä ja riensi Pohjan Poikain riveihin. Sillä tiellä hän Liivinmaalla sankarina kaatui. Viimeinen tieto kertoo hänestä:

Helmikuun 23 päivää vasten yöllä lähti 56-miehinen vapaaehtoinen retkikunta Marienburgista päämääränään punaisten tykkipatterin valtaus. Punaisten vahvuudesta oli saatu vääriä tietoja seurauksella, että tuo pieni joukko joutui kokonaisen vihollisrykmentin saartamaksi. Kun tilanne alkoi käydä toivottomaksi ja joukko rupesi perääntymään, otti Soriola tehtäväkseen pidättää konekiväärillään vihollista kunnes kaikki haavoittuneet on ehditty korjata turvaan. Hän täytti tehtävänsä viimeiseen saakka ja kaatui sankarina.

Suomen Heimosoturien Liittoon kuuluvat perustetut maakuntaosastot:

UUDENMAAN HEIMOSOTURIT, Helsinki.
Johtaja: majuri M. Ropponen, Suomenlinna E 2; puhelin 20381 — 398.
Sihteeri: kapteeni Y. S. Hämeen-Anttila, Helsinki, Unioninkatu 45 B 31; puhelin 35 370.

VARSINAIS-SUOMEN HEIMOSOTURIT, Turku.
Johtaja: luutnantti K. Teira, Kyrö (Asema).
Siht.: rautatieläinen F. Pikander, Turku, Läntinenk. 13.

KYMENLAAKSON HEIMOSOTURIT, Kouvola.
Johtaja: kapteeni O. Meriluoto, Kouvola.
Sihteeri: toimittaja A. Mattlin, Kouvola.

ITÄ-SAVON HEIMOSOTURIT, Savonlinna.
Johtaja: luutnantti J. Takkinen, Savonlinna. Tarkastaja Nurmen talo.
Sihteeri: konttoristi Yrjö Tiainen, Savonlinna.

KANNAKSEN-KARJALAN HEIMOSOTURIT, Viipuri.
Johtaja: kapt. A. Muukkonen, Viipuri, Sorvali, Viestipataljoona.
Siht.: kanslisti A. Jakobsson, Viipuri, Vallinrinne 28.

ETELÄ-SAIMAAN HEIMOSOTURIT, Lappeenranta.
Joht.: Ylikers. P. Liimatta, Lappeenranta, Perillistenk. 8.

POHJOIS-POHJANMAAN HEIMOSOTURIT, Oulu.
Johtaja: lehtori A. Kopperi, Oulu.
Sihteeri: johtaja P. Lukkarila, Oulu, Kirkkokatu 39.

POHJOLAN HEIMOSOTURIT, Kemi.
Johtaja: luutnantti Teuvo Turtiainen, Kemi.
Sihteeri: kauppias N. Vuopala, Kemi.

Yllämainituilta henkilöiltä saa liiton jäsenhakemuskaavakkeita.

Liiton pääsihteeri: Kapteeni M. A. Aarnio Helsinki, Runeberginkatu 3. as. 7: puhelin 20 341 — 14.

KOMPPANIAN KÄRKENÄ

Kiivaan ja ripeän taistelun jälkeen Kahalassa tammikuun 8 p:nä v. 1919 oli ryssien rintama lyöty kokonaan hajalle. Suomalaisten vapaaehtoisten lukumäärältään vähäiset joukot ajoivat perääntyviä takaa yötä päivää virolaisten urhoollisen Kalevin pataljoonan ratsuosastojen tiedustellessa ja puhdistaessa varsinaisesta maantiestä kauempana olevia kyliä. Sanotun pataljoonan eestiläiset sotilaat, joista huomattava osa oli koulupoikia, taistelivat usein suomalaisten rinnalla, osoittaen mitä suurinta uljuutta. Pakenevat ryssät ryöstivät matkan varrella olevista kylistä yleensä kaiken minkä ennättivät käsiinsä saada. Varsinkin hevoset ajopeleineen olivat haluttua tavaraa. Useassa tapauksessa tappoivat perääntyvät karjan, kun eivät voineet ottaa sitä mukaansa. Missä isäntä tai renki oli asettunut sitä vastustamaan oli heidän kohtalonsa sama. Näissä teloituksissa osoitti vihollinen, aseistetut matruusi- ja muut roskajoukot, tavallisesti mitä eläimellisintä raakuutta. Tämän takia ottivatkin asukkaat, usein riemusta itkien, vastaan valkoiset joukot, näiden vallatessa kylän toisensa jälkeen. Asukkaat kertoivat m.m. punaisten kuljettaneen mukanaan erästä haavoittunutta suomalaista vapaaehtoista, jonka tiesimme joutuneen heidän vangikseen ennen Kahalan taistelua, haavoituttuaan eräässä partiokahakassa. Se mitä saimme kuulla vangin kohtelusta ja hänen tyynestä rääkkääjiensä halveksimisesta, antoi kärkipartiollemme yhä enemmän voimaa ja kestävyyttä ihmispetojen takaa-ajamisessa heidät tuhotaksemme ja saadaksemme asetoverimme vapautetuksi, mikäli hänet vielä tapaisimme hengissä. Uupumatta etenivät harmaatakkimme eli »harmaat perkeleet», minkä nimen ryssät olivat antaneet suomalaisille, näiden iskiessä armotta ryssien kimppuun ja ottaessa tämän tästä vangiksi pelon valtaamia eksyneitä ja yksinäisiä vihollisosastoja ja -sotilaita, saaden haltuunsa heidän jälkeensä jättämiä ammus- ja muonakuormastoja y.m.

Partioomme kuului viisi suomalaista, aseinaan paitsi kiväärit ja yksi kevyt konekivääri, myös vihollisen vallatuista kuormastoista otettuja käsikranaatteja, joita kiikkui epälukuinen määrä jokaisen vyössä. Oppaanamme oli kaksi virolaista, toinen heistä maailmansodan kovia kokenut sotilas. Tien varrella olevista taloista saamiemme tietojen ja aikamäärien perusteella saatoimme todeta partiomme lähenevän nopeassa tahdissa edellä perääntyvää ja ryöstelevää parikymmenmiehistä matruusijoukkoa. Puolenpäivän paikkeilla, lähestyessämme muuatta tien varrella olevaa yksinäistä taloa, havaitsimme lähellä Loobin kylää maantiellä makaavan tumman olennon. Saavuttuamme kohdalle totesimme sen tiellä selällään makaavaksi keski-ikäiseksi talonpojaksi, joka haavojen ja veren tuoreudesta päätellen oli ammuttu aivan äskettäin. Pistäydyimme talossa, mikä oli parinkymmenen metrin päässä tieltä. Pihalle kuului talosta naisen voivotusta ja astuessamme sisään parahti lisäksi kolme lasta itkemään täyttä kurkkua paeten nurkkaan, missä vuoteen viereen lyyhistyneenä oli lasten äiti, nyyhkytysten vavistuttaessa hänen ruumistaan. Huoneessa oli kaikki sekaisin, huonekaluja säpäleinä ja astiasirpaleita lattialla. Teimme tavanmukaisen kysymyksen ryssistä, mutta emme saaneet vastausta. Epätoivoon vaipunut nainen ei kuullut mitään, mutta koetettuamme selvittää, että olemme valkoisia, kaksi virolaista ja viisi suomalaista, saimme lopulta tietää ryssien lähteneen talosta runsaasti tunti sitten. Olivat vieneet mennessään isännän,

pihalla työntäneet pistimen selkään ja isännän tuuperruttua maahan olivat raahanneet hänet maantielle, missä olivat ampuneet.

Raivosta kiehuen lähdimme nopeasti jatkamaan matkaa. Tulta lieskuvin silmin kiirehti partiomme eteenpäin, aseet valmiina. Seuraavaan taloon oli matkaa runsaasti viisi kilometriä. Purkaakseen luontoaan nakkelivat pojat matkan varrella käsikranaatteja tien ohessa olevaan kuusikkoon, missä ankarat pamahdukset karistivat lumen lähipuiden oksilta. Taival katkesi nopeasti. Pian saavuimme metsiköstä noin sadan metrin levyiselle peltoaukealle, minkä takaa näkyi kivi- ja osittain pensasaidan ympäröimä talo. Kuljettuamme aukeaa parikymmentä askelta pamahti edessämme sarja laukauksia. Yksi suomalainen ja toinen virolaisista oppaistamme vaipui verissään tielle. Salamana paiskauduimme muut ojaan tien kummallekin puolelle. Muutaman silmänräpäyksen kuluttua lähti yhdestä konekivääristämme ja neljästä kivääristä tarkasti tähdättyjen laukausten ryöppy liuskakivisen aidan yläreunaan, missä näkyi matruusilakkisia päitä. Yksi suomalaisista haavoittui olkapäähän, yrittäen siitä huolimatta jatkaa ammuntaa. Kiviaidalta katosi pää toisensa jälkeen. Yritin konekiväärilläni pitää kiviaidalle nousevia päitä jatkuvasti alhaalla sillä aikaa kun muut nopeasti ryömivät eteenpäin. Hetken kuluttua oli pari miestä päässyt niin lähelle aitaa, että saattoivat ruveta käyttämään käsikranaattejaan. Ankara räjähdys toisensa perästä kuului kiviaidan ryssien puolelta. Jonkun ajan kuluttua huomasimme aidan takaa heilutettavan kiväärinperiä — antautumisen merkiksi. Taistelu oli kestänyt ehkä neljännestunnin, kun huomasimme komppaniamme ensimmäisen joukkueen ketjuun levittäytyneenä kiiruhtavan peltoaukean yli komppaniamme päällikön juostessa pitkin maantietä. Toinen virolaisista oppaista, joka oli selviytynyt kahakasta parilla naarmulla ja joka osasi venäjää, kehoitti ryssiä, lopettuamme ammunnan, hyppäämään aidan eteen. Kohta loikkasikin aidan yli toistakymmentä mustapukuista matruusia pitäen käsiään ylhäällä. Komppanian päällikkömme, joka myös taisi ryssää, kysyi vangilta, kuka heistä oli ampunut virolaisen talonpojan täältä viisi kilometriä taaksepäin. Eräs matruuseista osoitti lopulta muuatta otsatukkaista huligaania, joka vuorostaan osoitteli erästä tovereistaan.

Kapteenimme ilmoitti heille, että hän tuomitsee syylliset heti ammuttavaksi. Ryssät, todettuaan loppunsa lähestyvän, alkoivat osoitella myös muita tovereitaan aikaisemmista murhista, luullen siten mahdollisesti selviytyvänsä tuomiosta. Lyhyen kuulustelun jälkeen totesimme että käsiimme olikin joutunut yksi ryöstelevistä ja murhaavista huligaanijoukoista, joten komppanian päällikkö langetti kuolemantuomion saman tien heille jokaiselle. Ryssät käskettiin aidan viereen riviin ja konekiväärillä vähennettiin rosvojen lukumäärää kuudellatoista. Aidan takana makasi viisi ryssää hengettömänä käymämme taistelun tuloksena. — Ennenkuin konekiväärin luotisuihku teki tehtävänsä, huomasin melkein toisen puolen ryssistä vaipuneen polvilleen tehden kiivaasti ristinmerkkejä. — Haavoittunutta asetoveriamme emme kuitenkaan tavanneet ennenkuin vasta muutaman päivän kuluttua, löydettyämme paikkakuntalaisten opastamina hänen ruumiinsa metsiköstä läheltä Lagena-nimistä kartanoa.

MATTI PARVIAINEN

TUOKIOKUVA VITELEESTÄ

Meille vapaustaistelijoille onnettomasti päättynyt Viteleen taistelu oli jo kallistumassa loppuaan kohti. Rannikkotykkien tuli oli vaiennut, vihollinen oli noussut maihin pitäen täydellisesti hallussaan joen idän puoleista rantaa, olipa jo joitakin ryhmiä päässyt joen länsirannallekin Putilovin tehdasalueelle, minkä reunassa yhdellä ryhmällä vielä pidättelin vihollisen etenemistä.

Alkoi olla puolenpäivän aika ja siinä kello 10 aikaan oli majuri von Hertzen antanut minulle perääntymiskäskyn määräten perääntymään pitkin rantatietä ja asettumaan puolustukseen Rajakontuun. Ylempää tietä myöten kulki rykmentin esikunta.

Putilovin tehdasalueen pohjoisreunassa sijaitsi eteläisen rintaman kenttäsairaala, joka ennen Viteleen taistelua oli täynnään haavoittuneita ja sairaita. Näiden evakuoiminen yön aikana taistelun kuluessa sujui kuitenkin moitteettomasti, mutta vaikeampi oli saada sairaalakalustoa, instrumentteja y.m. talteen Suomen puolelle, sillä bolsheviikkien kivääri- ja konekivääritulі seuloi jo rakennuksen seiniä ja tavaraa oli talossa vielä aika tavalla.

Kenttäsairaalan henkilökunnassa oli kuitenkin eräs reipas sairaanhoitajatar, neiti Muscha Gylling, joka ei niin vain halunnut jättää rahanarvoisia tavaroita ryssien käsiin ja etenkin vielä niihin aikoihin, jolloin lääkintävälineistä oli suoranainen puute. Hevosellaan ajaen näin tuon urhean neitosen saapuvan sairaalan luo, vaikka luotien viuhina oli aika lailla uhkaavaa.

Ryssät tuntuivat valmistautuvan lopulliseen iskuun ja siinä tarkoituksessa sitoivat tehdasalueen luona vain tulellaan meikäläisiä toisen osaan voimista ryhtyessä kertämään pohjoisen puolelta Viteleen kylän kautta. Päätin tätä aikaa käyttää hyväkseni kenttäsairaalan lopulliseksi tyhjentämiseksi. Otin mukaani muutaman miehen ja riensin neiti Gyllingin avuksi.

Tavaraa olikin sairaalassa vielä kaikenlaista, jota kiireesti kuormattiiin ainoaan vielä käsillä olevaan kuormaan. Sinne meni instrumentteja, sidostarpeita, sairaalan henkilökunnan pukuja, vuodevaatteita, valokuvaustarpeita ja loppujen lopuksi heitin kuorman päälle vielä sairaalan lääkärin sisaren proteesin tapaisen jalan vahvistajan. Ihmettelin vain, millä ihmeen pelillä asianomainen oli päässyt liikkeelle ilman hänelle niin tarpeellista vehjettä.

Mutta meille sotilaille niin tärkeä »saalis» kuin mahtava rommipullo odotti vielä korjaajaansa. Se ei millään mahtunut kuormaan eikä 25 litran koripullo niin vain ylimääräisenä taakkana 15 virstan marssille selkäänsäkään ota. Emme halunneet sitä jättää myöskään iivanoiden saaliiksi, etenkin kun he jo näkyivät

olevan tarpeeksi hyvällä tuulella maihin tullessaan. Ainakin matruuseista teimme sen havainnon, että pojille oli annettu ennen laivoista lähtöä paremman puoleiset vahvistukset, siksi selvästi paistoi humala ulos heidän olemuksestaan.

Saimme käsiimme pari kolme limonaadipulloa miestä kohti ja täytimme pullot oivalla rommilla. Ylijäämä sai valua Viteleen hiekkaan.

Olimme jo taistelleet kellotaulun ympäri ja viimeisestä ateriasta oli kulunut runsaasti 18 tuntia, niin että olisi luullut, että noin puolipulloisesta miestä kohti nautitusta alkohoolimäärästä olisimme tulleet hyvälle tuulelle. Mutta niin ei kuitenkaan käynyt. Taistelun aiheuttama sielullinen jännitys oli nähtävästi siksi suuri, ettei nauttimamme alkohoolimäärä, mikä tavallisissa oloissa olisi vienyt miehen miltei pöydän alle, tuntunut muuta kuin voimien parantajana.

Osoitettuani rohkealle sairaanhoitajattarelle ainoan auki olevan maantien Suomen rajalle, sairaalan tyhjentämisessä tähän asti käytännössä ollut oli jo kylän kohdalta vihollisen hallussa, valmistauduin viimeisten miesteni kanssa jättämään Viteleen, joka oli ollut hallussamme melkein kaksi kuukautta.

Kello 13 mennessä olivat bolsheviikit saaneet konekiväärinsä asemiin kylän länsireunassa tehdasalueen pohjoispuolella ja pyyhkivät tulellaan rantatietäkin, ryhtyen samalla etenemään tien pohjoispuolella Suomen rajaa kohti. Nyt pidin jo peliä täysin menetettynä, jonka vuoksi alotin marssin Rajakontua kohti. Mukanani oli tällöin kahdeksan miestä.

Irrottautuminen bolsheviikeistä kävi aivan kivuttomasti ja täytyy minun todellakin ihmetellä, miksei takaa-ajoa suoritettu. Rantatietä myöten olin lähettänyt m.m. kaksi kenttätykkiä kumpikin vain kahden hevosen vetäminä, sillä ajohevosia ei yleensä minulla ollut käytettävissä tykkien liikuttamista varten ja nämäkin hevoset oli taistelun aikana napattu sieltä täältä kiinni ja valjastettu käden käänteessä tehtyihin valjaisiin. Mutta niinpä olikin yhtenä jaosjohtajanani jääkäriväälpeli Martti, joka ennen Saksaan menoaan oli ollut satulaseppänä. Toinen näistä tykeistäei kuitenkaan koskaan tullut perille Suomeen, sillä heikot aunuslaiset hevoset uupuivat matkalla ja kaikki neljä hevosta täytyi valjastaa toisen tykin eteen, jotta edes yksi kanuuna olisi saatu turvaan. Toinen hajoitettiin ja upotettiin osa osalta erääseen puroon, missä se kai vielä tänä päivänäkin lojuu, ellei sattuma ole tuonut sitä päivän valoon.

Kuten sanottu, mitään takaa-ajoa ei tapahtunut ja taistelun sekä ruumiillisesti että henkisesti heikontama joukkoni pääsi kaikessa rauhassa Rajakontuun, jossa sitten alkoi aina syksyyn asti kestänyt rajakahakointi ryssän kanssa.

ONNI KOHONEN

Heimosoturien

muistoja elvyttää

AJAN SUUNTA,

joka säännöllisesti sisältää kirjoituksia heimokansojen elämästä ja uutisia heidän kohtaloistaan.

Uuden elämänkäsityksen julistaja ja pirteä uutislehti.

Tilaushinnat:

10 kk. 119:—, $^1/_2$ vsk. 75:—, $^1/_4$ vsk. 40:—, 1 kk. 15:—.
Perjantaipainos: 10 kk. 27:—, $^1/_2$ vsk. 17:58, $^1/_4$ vsk. 9:—.

VIIHTYISÄ RYHMÄ HMN-HUONEKALUJA

HMN

Koneet ja käsityö yhteistyössä!

Yksilöllinen koti huokealla

HUONEKALULIIKE
MIKKO NUPPONEN

LAHTI, Vuorikatu 20
VIIPURI, Linnankatu 14
VAASA, Torinylälaidank.
HELSINKI, Heikinkatu 14

Sytyttäkää IKL:n tulitikulla
(Sinimustalla)
Polttakaa IKL:n savukkeita
Juokaa IKL:n kahvia
($^1/_4$ kg. käärössä)
Tarttukaa IKL:n kynään
Kirjoittakaa IKL:n paperille
Osottakaa IKL:n kuoressa
Kantakaa IKL:n emaljimerkkiä

SUOSIKAA -tavaroita

KÄYTTÄKÄÄ -tavaroita

KYSYKÄÄ -tavaroita

Koko maassa sama hinta.

IKL:n KAUPPA O.Y.

Helsinki, Mikonkatu 15 A

Puh. 26404 ja 20306 (sarja) - Sähköosoite: IKLOY, Helsinki

I lk:n Kahvila-Ravintola

MUSTA-KARHU

Helsinki, Keskuskatu 7

on isänmaallisen väen suosima, suomalainen ravintola.

●

Soittoa klo 13,30-15 ja klo 20-23,30.

MB

KELLOKOSKEN TEHDAS
MARIEFORS BRUK

Työn-, ajan- ja KUSTANNUSTEN Säästö

Helsinki 1935. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Oy.

Odottamattomat tapaukset

voivat äkkiä suuresti lisätä menojanne tai vähentää tulojanne. Tuollaisten tapausten varalta tulee jokaisella perheellä ja yksityisellä olla

VARARAHASTO,

joka vastaa ainakin muutamien kuukausien tuloja.

Ellei Teillä ole sellaista ennestään, ryhtykää sitä keräämään säännöllisin säästöerin.

Suosittelemme tarkoitukseen säästö- tai karttuvaa talletustiliä pankissamme.

SÄÄSTÖPANKKIEN KESKUS-OSAKE-PANKKI

HELSINKI, ALEKSANTERINKATU 46 • PANKKIAIKA ½10—½4

PUOLESTAS

ELÄÄ JA KUOLLA *on halumme hartahin!"*

Sinä asetat auliisti henkesi alttiiksi puolustaessasi isänmaatasi. Mutta Sinulla on muitakin velvollisuuksia. Sinun on huolehdittava niiden toimeentulon turvaamisesta, jotka ovat Sinun työkyvystäsi riippuvaisia. Sen velvollisuuden täytät ottaessasi riittävän suuren henkivakuutuksen Suomi-yhtiöstä!

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ

SUOMI

Maan suurin henkivakuutuslaitos

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kivipaino, Helsinki